



T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İCRA VE İFLAS KANUNU'NA MUHALEFET VE DOLANDIRICILIK
SUÇLARI BAKIMINDAN, SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK
DÜZEYİ İLE EKONOMİK SUÇ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA;
1997–2007 TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Hazırlayan
Serdar BUDAK

İktisat Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Birol ÇETİN

TOKAT – 2010

İCRA VE İFLAS KANUNU'NA MUHALEFET VE DOLANDIRICILIK SUÇLARI
BAKIMINDAN, SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ İLE EKONOMİK
SUÇ İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA;
1997-2007 TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 14.06/2010

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Yusuf Ziya TAŞKAN

Üye : Doç. Dr. Birol ÇETİN

Üye : Doç. Dr. Cumhuri ERDEM

Üye :

Üye :

İmzası
Yusuf Ziya Taşkan
Birol Çetin
Cumhuri Erdem

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 14.06.2010 tarih ve 2010/2 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Mustafa Baloğlu



T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(14/06/2010)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Serdar BUDAK

Gaziosmanpaşa



TEŞEKKÜR

Öncelikle yüksek lisans eğitimimde ve tezimin oluşmasında yapmış olduğu değerli katkılarından dolayı tez danışmanım Doç. Dr. Birol ÇETİN'e teşekkür ederim.

Tez çalışmama yaptıkları eleştiri ve önerileriyle katkı sağlayan Prof. Dr. Yusuf Ziya TAŞKAN ve Doç. Dr. Cumhur Erdem'e, ayrıca hem eğitim hem de meslek hayatımda, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen Öğr. Gör. Adem ÇAKIR'a ve Doç. Dr. Sedat YAZICI'ya teşekkürü borç bilirim.

Tezimin başlangıcından buyana her türlü desteği sağlayan ve güler yüzünü hiçbir zaman eksik etmeyen sevgili eşim Arş. Gör. Fatma BUDAK'a teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışmada öncelikle ekonomik suç kavramı ve kapsamına değinilmiş olup, belli başlı ekonomik suç türleri incelenmiştir. Ekonomik suç tarihi; dünya geneli, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti boyutları çerçevesinde ele alınmıştır. Ülkemizdeki durumunu ve boyutunu incelemek için İcra ve İflas Kanunu'na muhalefet ve dolandırıcılık suçları örneklem olarak alınmıştır. Her iki suç türünde hüküm giymiş kişiler; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, icra edilen meslek ve medeni durumları gibi özellikleriyle, suçu işledikleri bölge ve il bazında, nüfus ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri bakımından incelenmiştir.

Sonuç olarak her iki suç türünde de bölgeler bazında ilk sırada Marmara Bölgesi yer alırken, son iki sırada Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi yer almaktadır. İller bazında ise ilk sıralarda İstanbul, Ankara, İzmir gibi gelişmiş iller yer almaktadır. İller ve bölgelerin hükümlü oranları ile sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri karşılaştırıldığında ise sonuç olarak coğrafi bölgelerde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ve hükümlü oranları arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Suç, İcra İflas Kanunu'na Muhalefet Suçu, Dolandırıcılık

ABSTRACT

First, the concept of economical crime and its scope was studied and then main economical crime type were investigated in the present study. Economical crime was studied across the world, Ottoman Empire and the Republic of Turkey. Opposition against the bankruptcy and enforcement law and fraud were selected as sample crimes in order to investigate the status and dimensions of economical crime in Turkey. People who were convicted of these two crime types were studied in terms of gender, age, educational status, occupation, and mental status in addition to region in which they committed the crime, city, and socio-economical variables. Results show that Marmara region was the first in both crime types whereas Eastern Anatolia and Southeastern Anatolia regions were the last. In terms of cities, developed cities such as Istanbul, Ankara, and Izmir ranked the highest. Results also show that there was a positive correlation between the socio-economical development of the regions and cities and the ratio of criminal in those regions and cities.

Keywords: Economic crime, Opposition against the bankruptcy and enforcement law, Fraud

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ.....	X
GRAFİKLER LİSTESİ	XII
KISALTMALAR LİSTESİ	XV
GİRİŞ	1
LİTERATÜR TARAMASI	3
YÖNTEM	5
YATAY KESİT VERİ ANALİZİ	6
DİKEY KESİT VERİ ANALİZİ	6

I. BÖLÜM

1. EKONOMİ SUÇ KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ	8
1.1. EKONOMİK SUÇ KAVRAMI	8
1.2. EKONOMİK SUÇLARIN KAPSAMI	10
1.3. EKONOMİK SUÇ TÜRLERİ	14
1.3.1. Yozlaşmaya Bağlı Ekonomik Suçlar	14
1.3.2. Dolandırıcılık.....	16
1.3.3. Kara Para Aklama.....	16
1.3.4. Fikri Mülkiyet Hırsızlığı.....	18
1.3.5. Kimlik Hırsızlığı.....	19
1.3.6. Kaçakçılık.....	19
1.3.6.1. Vergi Kaçakçılığı	20
1.3.6.2. Mal Kaçakçılığı.....	21
1.3.7. İnternet Suçları	23
1.4. EKONOMİK SUÇLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ	25
1.4.1. Dünyada Ekonomik Suç	25
1.4.2. Osmanlı'dan, Türkiye Cumhuriyeti'ne Ekonomik Suç.....	28
1.4.3. Cumhuriyet Dönemi'nde Ekonomik Suç	33

II. BÖLÜM

2.İCRAVE İFLAS KANUNU'NA MUHALEFET VE DOLANDIRICILIK SUÇLARI	39
2.1. İCRAVE İFLAS KANUNU'NA MUHALEFET SUÇLARI.....	39
2.2. İCRA VE İFLAS KANUNUNA MUHALEFET SUÇU İŞLEYENLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ	40
2.3.TÜRKİYE'DE İCRA VE İFLAS KANUNU'NA MUHALEFET SUÇU VE HÜKÜM GİYEN KİŞİLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI.....	48
2.3.1. Akdeniz Bölgesi	48
2.3.2. Ege Bölgesi.....	53
2.3.3. Doğu Anadolu Bölgesi	58
2.3.4.Güneydoğu Anadolu Bölgesi	63
2.3.5. İç Anadolu Bölgesi	68
2.3.6. Karadeniz Bölgesi	73
2.3.7. Marmara Bölgesi	79
2.3.8. Bölgeler ile Türkiye Dağılımı	84
2.4. DOLANDIRICILIK SUÇLARI.....	90
2.5. DOLANDIRICILIK SUÇUNU İŞLEYENLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ ...	91
2.6. TÜRKİYE'DE DOLANDIRICILIK SUÇU VE HÜKÜM GİYEN KİŞİLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI.....	98
2.6.1 Akdeniz Bölgesi	98
2.6.2. Ege Bölgesi.....	103
2.6.3.Doğu Anadolu Bölgesi	108
2.6.4.Güneydoğu Anadolu Bölgesi	113
2.6.5. İç Anadolu Bölgesi	117
2.6.6. Karadeniz Bölgesi	122
2.6.7. Marmara Bölgesi	128
2.6.8 Bölgeler ile Türkiye Dağılımı	133

III. BÖLÜM

EKONOMİK SUÇ VE SOSYO EKONOMİK GELİŞMİŞLİK	139
3.1.AKDENİZ BÖLGESİ	139
3.2. EGE BÖLGESİ	141

3.3. DOĞU ANADOLU BÖLGESİ.....	142
3.4.GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ.....	143
3.5. İÇ ANADOLU BÖLGESİ.....	145
3.6. KARADENİZ BÖLGESİ.....	146
3.7. MARMARA BÖLGESİ.....	147
3.8. COĞRAFİ BÖLGELER İLE TÜRKİYE DAĞILIMI.....	149
4. BULGULAR VE YORUMLAR	151
5. SONUÇ.....	157
KAYNAKÇA	160

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Cinsiyet Dağılımları	41
Tablo 2.2.1997-2007 Yıllarına Ait Yaş Grupları ve Yüzdesel Dağılımları.....	44
Tablo 2.3. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Eğitim Durumları	44
Tablo 2.4. 1997-2003 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları	45
Tablo 2.5. 2004-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları (Yeni Gruplamaya Göre).....	46
Tablo 2.6. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Medeni Durumları	47
Tablo 2.7. 1997-2007 Yılları Arasında Akdeniz Bölgesi Hükümlü Dağılımı	49
Tablo 2.8. 2007 ADNKS'ye göre Akdeniz Bölgesi Nüfus Dağılımı	51
Tablo 2.9. 1997-2007 Yılları Arasında Ege Bölgesi Hükümlü Dağılımı	54
Tablo 2.10. 2007 ADNKS'ye göre Ege Bölgesi Nüfus Dağılımı.....	56
Tablo 2.11. 1997-2007 Yılları Arasında Doğu Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı....	59
Tablo 2.12. 2007 ADNKS'ye göre Doğu Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı	61
Tablo 2.13. 1997-2007 Yılları Arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı	64
Tablo 2.14. 2007 ADNKS'ye göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı	66
Tablo 2.15. 1997-2007 Yılları Arasında İç Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı	69
Tablo 2.16. 2007 ADNKS'ye göre İç Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı	71
Tablo 2.17. 1997-2007 Yılları Arasında Karadeniz Bölgesi Hükümlü Dağılımı	74
Tablo 2.18. 2007 ADNKS'ye göre Karadeniz Bölgesi Nüfus Dağılımı	77
Tablo 2.19. 1997-2007 Yılları Arasında Marmara Bölgesi Hükümlü Dağılımı.....	80
Tablo 2.20. 2007 ADNKS'ye göre Marmara Bölgesi Nüfus Dağılımı	82
Tablo 2.21. 1997-2007 Yılları Arasında Türkiye Geneli Hükümlü Dağılımı	85
Tablo 2.22. 2007 ADNKS'ye göre Türkiye Geneli Nüfus Dağılımı.....	87
Tablo 2.23. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Cinsiyet Dağılımları	91
Tablo 2.24. 1997-2002 Yıllarına Ait Yaş Grupları ve Yüzdesel Dağılımları.....	94
Tablo 2.25. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Eğitim Durumları	94
Tablo 2.26. 1997-2003 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları	95
Tablo 2.27. 2004-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları (Yeni Gruplamaya Göre).....	96
Tablo 2.28. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Medeni Durumları.....	97

Tablo 2.29. 1997-2007 Yılları Arasında Akdeniz Bölgesi Hükümlü Dağılımı.....	99
Tablo 2.30. 2007 ADNKS'ye göre Akdeniz Bölgesi Nüfus Dağılımı	101
Tablo 2.31. 1997-2007 Yılları Arasında Ege Bölgesi Hükümlü Dağılımı	104
Tablo 2.32. 2007 ADNKS'ye göre Ege Bölgesi Nüfus Dağılımı.....	106
Tablo 2.33. 1997-2007 Yılları Arasında Doğu Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı..	109
Tablo 2.34. 2007 ADNKS'ye göre Doğu Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı	111
Tablo 2.35. 1997-2007 Yılları Arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı	114
Tablo 2.36. 2007 ADNKS'ye göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı	115
Tablo 2.37. 1997-2007 Yılları Arasında İç Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı	118
Tablo 2.38. 2007 ADNKS'ye göre İç Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı	120
Tablo 2.39. 1997-2007 Yılları Arasında Karadeniz Bölgesi Hükümlü Dağılımı	123
Tablo 2.40. 2007 ADNKS'ye göre Karadeniz Bölgesi Nüfus Dağılımı	126
Tablo 2.41. 1997-2007 Yılları Arasında Marmara Bölgesi Hükümlü Dağılımı.....	129
Tablo 2.42. 2007 ADNKS'ye göre Marmara Bölgesi Nüfus Dağılımı	131
Tablo 2.43. 1997-2007 Yılları Arasında Türkiye Geneli Hükümlü Dağılımı	134
Tablo 2.44. 2007 ADNKS'ye göre Türkiye Geneli Nüfus Dağılımı	135

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Erkekler	42
Grafik 2.2. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Kadınlar	43
Grafik 2.3. Akdeniz Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi.....	50
Grafik 2.4. Akdeniz Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	51
Grafik 2.5. Akdeniz Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	52
Grafik 2.6. Akdeniz Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	52
Grafik 2.7. Ege Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi.....	55
Grafik 2.8. Ege Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	56
Grafik 2.9. Ege Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	57
Grafik 2.10. Ege Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	57
Grafik 2.11. Doğu Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	60
Grafik 2.12. Doğu Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	61
Grafik 2.13. Doğu Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	62
Grafik 2.14. Doğu Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	63
Grafik 2.15. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	65
Grafik 2.16 Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	66
Grafik 2.17 Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	67
Grafik 2.18. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	68
Grafik 2.19. İç Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	70
Grafik 2.20. İç Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	71
Grafik 2.21. İç Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	72
Grafik 2.22. İç Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	72
Grafik 2.23. Karadeniz Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi.....	76
Grafik 2.24. Karadeniz Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	77
Grafik 2.25. Karadeniz Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	78
Grafik 2.26. Karadeniz Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	79
Grafik 2.27. Marmara Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	81
Grafik 2.28. Marmara Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	82
Grafik 2.29. Marmara Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	83
Grafik 2.30. Marmara Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	84

Grafik 2.31. Türkiye Geneli 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	86
Grafik 2.32. Türkiye Geneli 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	87
Grafik 2.33. Türkiye Geneli 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	88
Grafik 2.34. Türkiye Geneli 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	88
Grafik 2.35. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Erkekler	92
Grafik 2.36. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Kadınlar	93
Grafik 2.37. Akdeniz Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi.....	100
Grafik 2.38. Akdeniz Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	101
Grafik 2.39. Akdeniz Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	102
Grafik 2.40. Akdeniz Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	102
Grafik 2.41. Ege Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	105
Grafik 2.42. Ege Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi (İzmir İli Çıkarılmıştır).....	105
Grafik 2.43. Ege Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	106
Grafik 2.44 Ege Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	107
Grafik 2.45. Ege Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	107
Grafik 2.46. Doğu Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	110
Grafik 2.47. Doğu Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	111
Grafik 2.48. Doğu Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	112
Grafik 2.49. Doğu Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	112
Grafik 2.50. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	115
Grafik 2.51. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	116
Grafik 2.52. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	116
Grafik 2.53. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	117
Grafik 2.54. İç Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	119
Grafik 2.55. İç Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	120
Grafik 2.56. İç Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	121
Grafik 2.57. İç Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	121
Grafik 2.58. Karadeniz Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi.....	125
Grafik 2.59. Karadeniz Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	126
Grafik 2.60. Karadeniz Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	127

Grafik 2.61. Karadeniz Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	128
Grafik 2.62. Marmara Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	130
Grafik 2.63. Marmara Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi (İstanbul ili Çıkarılmıştır).....	131
Grafik 2.64. Marmara Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	132
Grafik 2.65. Marmara Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	132
Grafik 2.66. Marmara Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi.....	133
Grafik 2.67. Türkiye Geneli 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi	135
Grafik 2.68. Türkiye Geneli 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	136
Grafik 2.69. Türkiye Geneli 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	137
Grafik 2.70. Türkiye Geneli 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi	138
Grafik 3.1. Akdeniz Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması...	140
Grafik 3.2. Akdeniz Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri	140
Grafik 3.3. Ege Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması	141
Grafik 3.4. Ege Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri	141
Grafik 3.5. Doğu Anadolu Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması.....	142
Grafik 3.6. Doğu Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri.	143
Grafik 3.7. Güneydoğu Anadolu Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması.....	144
Grafik 3.8. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri	144
Grafik 3.9. İç Anadolu Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması	145
Grafik 3.10. İç Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri.....	145
Grafik 3.11. Karadeniz Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması	146
Grafik 3.12. Karadeniz Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri	147
Grafik 3.13. Marmara Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması	148
Grafik 3.14. Marmara Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri.....	148
Grafik 3.15. Coğrafi Bölgeler İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması	149
Grafik 3.16. Coğrafi Bölgeler Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri.....	149

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜİK :Türkiye İstatistik Kurumu

İİKİM :İcra ve İflas Kanunu'na Muhalefet

DPT :Devlet Planlama Teşkilatı

GİRİŞ

Ekonominin insanların hayatında önemli bir yer teşkil etmesi, bazen standart ve statü bakımından mevcut konumlarını sürdürebilmek yada daha iyi konumlarda bulunabilmek için haksız bir biçimde gelir elde etme ile bireysel yada örgütsel olarak kanuni olmayan bir takım yollara başvurmasına neden olmaktadır.

Gelişen teknoloji ve ekonomik koşulların gün geçtikçe değişmesi ile birlikte suçla mücadele de alınan önlemler yetersiz kalmakta, kara para aklama, uyuşturucu ve organ ticareti gibi suçlar artık ulusal değil uluslar arası seviyede işlenmektedir. Bu durum ekonomik suçlarla mücadelede devletlerin etkisini azaltmakta ve çözümün uluslar arası bir boyuta taşınmasını zorunlu kılmaktadır.

Ekonomik suçların iktisadi boyutu ele alındığında ise durumun ciddiyeti daha net görülmektedir. 1990 yılında Birleşmiş milletler tarafından yayınlanan bir rapor, anılan yıl itibariyle uyuşturucu kaçakçılığının dünya gayrisafi hasılasının yaklaşık olarak %10'unun oluşturduğunu, ekonomik suçların günlük olarak bir milyar doları aştığını ileri sürmektedir (Gündüz,2009,s. 254).

Geleneksel suçlardan farklı olarak ekonomik suç kavramı her ne kadar 20. yüzyılda ortaya çıkmış görünse de, tarihin ilk devirlerinden bu yana var olduğu bilinmektedir. Günümüzde ise gün geçtikçe arttığı ve devletlerin ekonomik yapılarını saydamlaştırmadığı sürece devam edeceği anlaşılmaktadır.

Bu araştırmanın öncelikli amacı temel olarak, ülkemizde ekonomik suçların demografik yapılarının karşılaştırılarak ortaya çıkan benzerlik ve farklılıkların değerlendirilmesidir. İkinci olarak ise Türkiye’de hangi illerin ve hangi bölgelerin bu tür suçlarda ön plana çıktığının saptanmasıdır. Bu inceleme sonucunda belirlenen ekonomik suç türlerinin hangi yıllarda nasıl bir eğilim gösterdiği de ortaya konulmaya

çalışılacaktır. Ayrıca ülkemizdeki il ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile ekonomik suçlar arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ekonomik suçların sonuçları itibariyle bireysel olarak zarar vermekten ziyade toplumun geneline zarar veriyor olması, konunun önemini daha da artırmaktadır. Ayrıca, ekonomik suç olarak nitelendirilen suç türlerinin içeriğinin geniş bir alana yayılması ve diğer suç türleriyle ayrıştırılmasının güç olmasıdır. Bu nedenden dolayı yapılacak olan çalışmaların artması ile yapılacak yasal düzenlemelere teorik bir katkı sağlanacaktır.

Çalışma da kullandığımız veriler TÜİK'in 1997 yılı ve sonrasına ilişkin olarak hazırladığı veri setidir. TÜİK'te bulunan ceza infaz kurumuna giren hükümlü verileri incelendiğinde rüşvet, zimmet, dolandırıcılık, icra ve iflas kanununa muhalefet gibi ekonomik suç kapsamına giren birden fazla suç bulunmaktadır. Rüşvet, zimmet gibi daha çok kamu hukuku alanına giren ve yozlaşmaya bağlı suçlar üzerinde, literatürde çeşitli çalışmalar bulunduğu görülmektedir. Ancak dolandırıcılık ve icra ve iflas kanununa muhalefet (İİK) Suçları ile ilgili, yani daha çok özel hukuku ilgilendiren suçlara yönelik yeterli çalışma bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle bu iki suç türü çalışmada veri seti olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde ekonomik suç kavramının tanımı ve kapsamı üzerinde durulmuştur. Konunun kapsadığı suçları daha anlaşılır bir seviyeye çıkarmak için türlerinin de tasnif edilmesi gerektiği düşünülmüş ve yedi başlık altında incelenmiştir. Yapılan bu incelemeden sonra, tarihte ekonomik suçların oluşumu mercek altına alınmış ve insanlığın ilk yıllarından bu tarafa bu tür suçların oluş biçimi ve dönemin adli mercilerinin bu tür suçlara vermiş olduğu cezalar özet şeklinde incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, 1997-2007 yılları arasında belirlenen iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin demografik yapıları incelenmiş ve ülkemizdeki yedi coğrafi bölgede bulunan iller baz alınarak, hükümlü sayılarının nasıl eğilim gösterdiği illerin ve bölgelerin nüfus sayıları ile karşılaştırılarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından 2003 yılında yayınlanan, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması ile İİKM ve dolandırıcılık suçlarının, grafikler aracılığı ile karşılaştırılması yapılmış, illerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ile ekonomik suç ilişkisi incelenmiştir.

LİTERATÜR TARAMASI

Ekonomik suçların geniş bir alana yayılması ve birden fazla suç türünü bir arada barındırması nedeniyle konunun bütünün kapsayan literatür çalışmaları yok denecek kadar azdır. Yapılan çalışmalar ise tanım ve kapsam tartışmalarının ilerisine gitmemektedir. Ülkemizde son yıllarda Ekonomik suçların kapsadığı suçlar ile ilgili yapılan çalışmaların arttığı görülmektedir. Örneğin; yozlaşma, karapara aklama, vergi suçları gibi suç türleri ile ilgili çalışmalar mevcuttur. Ancak bu çalışmaların genellikle hukuki boyutları ele alındığı görülmektedir. Araştırmanın bu bölümünde ülkemizde son yıllarda yapılan ve ekonomik suç türlerini içeren çalışmalara yer verilmiştir.

Özsoylu (1998) araştırmasında, suç ekonomisi tanımlanarak, türleri incelenmiş ve genel olarak suçun ekonomik analizi yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmada suç ekonomisinin Türkiye'ye özgü nedenleri tartışılmış ve ekonomik suç türleri incelenerek Türkiye üzerindeki yansımaları ortaya konmaya çalışılmıştır.

İTO (2001) çalışmasında, İstanbul'un farklı ilçelerinde, değişik meslek, eğitim ve yaş gruplarına göre yapmış oldukları yolsuzluk anketinde, ekonomik suç türlerinden

biri olan yolsuzluğun Türkiye’de sosyo-ekonomik temellerini ve nedenlerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda yolsuzluğun sebepleri üzerine tartışılmış ve önlemeye yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı’nın katkılarıyla iki kısımdan oluşan anket çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaların ilkinde (2001) Türkiye’de 18 yaş üstü 3021 kişiyle yüz-yüze görüşmeler yapılmış ve hane halkının, yolsuzlukla ilgili algı ve tutumları ile doğrudan ilişki ve deneyimlerinin sorgulanması ve yolsuzlukla mücadelede nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda reform önerilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Sonuç olarak ise hane halkı gözünde yolsuzluğun taşıdığı önemin arttığı ve kamu kurumlarına duyulan güvenin zayıf olduğu gözlemlenmiştir. İkinci çalışmada (2003), özel sektörün devlet ve yerel yönetimlerle olan ilişkilerde ortaya çıkan yolsuzluk olaylarını tespit etmek amaçlanmıştır. Yaklaşık 1200 firma ile görüşmeler yapılmış ve sonuç olarak iş dünyasının rüşveti içselleştirdiği ve yolsuzluk ağlarına uyum tercihleri bulunduğu gözlemlenmiştir (Adaman ve diğ., 2001).

Mahmutoğlu (2003), yaptığı çalışmada ekonomik suçlar ve ekonomik ceza hukukunu ele almış, bu tür suçlarla ilgili tartışmalara yer vermiştir. Kriminolojik ve sosyolojik açıdan ekonomik suçlar üzerinde durmuş ve bu tür suçları gruplamıştır. Çalışmanın esas konusu ise bankacılık suçları kapsamında yer alan kredi hukukundan kaynaklanan suçların hukuki boyutu oluşturmaktadır.

Tiryaki ve Gürsoy (2004), ekonomik suçlar bağlamında sigortacılık suçunu ve bu suçu içeren hukuki düzenlemeler ile yaptırımları incelemiş, sonuç olarak finansal kurumlarda işlene ekonomik suçlarının hukuki altyapıları için önerilerde bulunmuştur.

2005 yılında Ankara’da Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu düzenlenmiştir. Adalet Bakanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin desteğiyle yapılan bu

sempozyumun oturumlarında, ekonomik suç kavramı ve ekonomik suçlar, Türkiye ve Dünyada ekonomik suçlar, şirketlerin ekonomik suçlara yönelik önlemleri, yeni Türk Ceza Kanunu'ndaki ekonomi, sanayi ve ticarete ilişkin suçlar, fikri ve sınai mülkiyet hakları, rekabet hukuku, ekonomik suçlar ve vergiler, organize suçlar ve karaparanın aklanması, şirket kanununa getirilen yenilikler gibi başlıklar altında konuşma ve tartışmalar yapılmıştır.

Dursun (2006) çalışmasında ekonomik suçları kriminolojik, hukuki ve ceza yargılaması kuralları açısından ele almış, ayrıca genel ekonomik düzen açısından bankacılık suçlarının içeriğini ve işlenen suçları ekonomik suç bağlamında ele aldığı görülmektedir. Söz konusu suçları fail ve mağdur ölçütlerine göre sınıflandırarak, Türk Hukukundaki bankacılık suçlarına, bankacılık kanununu temel alarak örnekler vermiştir.

Bayar (2007) ampirik çalışmasında, yolsuzluğun sebepleri ile ilgili bir tarama yaptıktan sonra, Türkiye'de yolsuzluğun sebeplerini ortaya koymak amacıyla çeşitli regresyon analizleri yapmıştır. Sonuç olarak ise dışa açılım ve büyüme ile yolsuzluk arasında pozitif bir ilişki olduğunu, enflasyonun ve bütçe harcamalarının yolsuzluk üzerine anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

YÖNTEM

Genel kabul görmüş tanımının bile olmaması nedeniyle ekonomik suç olgusunun ölçülmesi ve meydana çıkarılması son derece problemlidir. Küresel ölçekte bu tür suçların açığa çıkarılması için teknik imkanlar henüz bulunmamaktadır. Ülkemizde ise ekonomik suçların ölçümü ile ilgili olarak herhangi bir veri ve enformasyon kaynağı bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızda ekonomik suç ölçmekten ziyade hükümlü sayısı, suçun işlendiği il ve nüfus değişkenleri ele alınarak belirlenen iki suç türünden

hüküm giymiş kişilerin yoğunluğuna göre önem arz eden bölge ve iller tespit edilmeye çalışılmıştır. Veri kaynağı olarak ise İİKM ve Dolandırıcılık suçları gibi ekonomik suç niteliği taşıyan suç türlerinin hükümlüleri baz alınmıştır. Bu suç türlerinin hükümlü sayıları TÜİK'ten talep edilmiştir ve elektronik ortamda bulunan 1997-2007 yıllarına ait veriler elde edilmiştir. Gelen veriler doğrultusunda hükümlülerin kişisel özellikleri incelenerek hükümlülerin cinsiyet, yaş, medeni durumu, eğitim durumu, bağlı bulunduğu meslek grubu, bilgileriyle bir hükümlü profili oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca Hükümlülerin suçu işledikleri iller baz alınarak, yatay ve dikey kesit veri analizleri yapılmıştır.

YATAY KESİT VERİ ANALİZİ

Türkiye coğrafi olarak 7 bölgeye ayrılmıştır. Bu bölgelerde bulunan illerde işlediği suçtan ötürü hüküm giyen suçluların, 1997-2007 yılları arasında izlediği dalgalanmalar grafikler aracılığı ile ortaya çıkarılmıştır. Sonuç olarak Türkiye illerinde hüküm giyen suçlular hangi yıllarda artıp, hangi yıllarda azaldığı gibi sonuçları ortaya konmaya çalışılmıştır.

DİKEY KESİT VERİ ANALİZİ

Dikey kesit veri analizinde ise üç tane yıl belirlenmiş bu yıllar serinin başlangıcı olan 1997 yılı, serinin sonu olan 2007 yılı ve Türkiye'nin tarihindeki en büyük ekonomik krizlerinden birini yaşadığı 2001 yılı seçilmiştir. 2007 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile her bir ilin nüfus sayıları TÜİK'ten elde edilmiş ve buldukları bölgenin toplam nüfusuna göre oranı alınmıştır. Burada sadece 2007 yılı nüfus oranlarının kullanılmasının nedenlerinden birincisi ADNKS'nin daha güvenilir olması, ikincisi ise 1997 ve 2001 yılları nüfus sayılarının istatistiklerde yer almamasıdır. Benzer şekilde aynı yıl içinde bir ildeki hükümlü sayısı tüm bölgenin toplam hükümlü

sayısına göre oranı alınmıştır. Buradaki amaç ise 7 bölgede bulunan illerin hükümlü oranları dağılımı ile nüfus oranları dağılımını kıyaslamaktır.

Bu iki analiz ile 1997-2007 zaman serisinde illerdeki hükümlü dalgalanması ve belirtilen yıllardaki hükümlü ve nüfus oranlarının karşılaştırılması yapılarak, ülkemizde suç yoğunluğunun olduğu iller tespit edilmeye çalışılmıştır. Son olarak ise iller ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ile her iki suç türünü içeren grafikler aracılığı ile karşılaştırılması yapılmıştır.

I. BÖLÜM

1. EKONOMİ SUÇ KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. EKONOMİK SUÇ KAVRAMI

Ekonomik suç kavramı 1929-1930'lu yıllarda kullanılmaya başlanmış (Mahmutoğlu, 2003, s. 28) görünse de bu tür suçların ortaya çıkışı milattan önceye dayanmaktadır (TEPAV, 2006, s. 33). I. Dünya Savaşı'ndan sonra baş gösteren 1929 ekonomik bunalımı ile birlikte bu kavram ortaya atılmış ve 1940 yılında Sutherland'ın "Beyaz Yaka Suçları" isimli makalesi ile 'ekonomik suç' kavramı literatürde yer almaya başlamıştır. Sutherland'a göre (1940) üst sınıf olarak nitelendirilen belirli bir statü sahibi insanların işledikleri suçlar 'beyaz yaka suçları' olarak nitelendirmektedir. Bu tür suçları işleyen kişilerin statü sahibi olmaları nedeniyle mücadele zorlaşmaktadır ve suç önleyiciler bu kişileri anlamakta zorluk çekmektedirler. I.Dünya Savaşı sonrası yaşanan buhrana kadar, ekonomik suç çeşitlerinin az görülmesi, bu yıllarda milli ekonomilerde artan ekonomik baskılar ve suç çeşitliliğinin artması, ekonomik suç kavramının özellikle bu yıllarda tartışılmaya başlamasının nedeni olarak gösterilebilir (İncelioğlu, 2006, s. 6).

Herbert Edelhertz beyaz yaka suçlarını, fiziksel olmayan yollarla ve kurnazlıkla para, mülk kaybindan kaçınmak ya da işyerinde buldukları konumları kullanarak kendilerine bir takım avantajlar sağlamak olarak tanımlarken; Gilbert Geis ise bu kavramı 'üst dünya suçluluğu' olarak adlandırmakta ve klasik suçları işleyenler ile üst dünya suçlarının işleyenlerin mesleki konumlarına dikkat çekmektedir. Bu konuda çalışma yapan birçok araştırmacı "mesleki suç" kavramını gündeme getirmekte ve bu tür suçların iş yerinde bulunulan statünün avantajlarını kullanarak yasaların ihlal edildiğini belirtmektedir (İçli, 2004, s. 252-253).

Ekonomik suç kavramı; politik, ekonomik ve sosyal yapılardaki ayrıca teknolojiye bağlı olarak sürekli değişen dinamik bir olgudur (Güvel, 2005, s. 29). Bu nedenle günümüzde bu kavramın tanımı üzerine tartışmalar devam etmektedir. Bunların yanında ekonomik suç tiplerinin ve bunlara ilişkin ceza hükümlerinin ticaret, ceza, vergi mevzuatı gibi birçok farklı düzenlemeler biçiminde dağılmış olması da ekonomik suç kavramının alanını genişletmekte ve tanımını zorlaştırmaktadır (Tiryaki ve Gürsoy, 2004, s. 54).

Ekonomik suç kavramı üzerine yapılan tanımlar “geleneksel tanımlar” ve “çağdaş tanımlar” olarak 2’ye ayrılabilir (Üzeltürk,40,2005). Geleneksel tanımlarda ekonomik suçlar, beyaz yaka suçlarıyla özdeş tutulmuş ve suçlu, bir organizasyondaki konumu dolayısıyla elinde fırsat bulunduran statü sahibi kişi olarak nitelendirilmiştir. Bu anlamda ekonomik suç yozlaşmayla eşanlı tutulmaktadır (Güvel, 2005, s. 29). Ancak günümüzde ekonomik, teknolojik ve politik değişmeler ile birlikte ekonomik suç çeşitliliğinin de arttığı görülmektedir. Örneğin; bilişim suçları ya da kimlik hırsızlığı suçlarını işleyen failin herhangi bir meslek yada statü sahibi olmasının gerekmediği açıktır. Bu durum ise ekonomik suçun çağdaş tanımının yapılmasının gerekliliğini göstermektedir.

Çağdaş anlamda ekonomik suç; özel, profesyonel ya da teknik becerileri olan kişiler tarafından kişisel veya örgütsel kazanç ya da diğer birey ve birimler aleyhinde haksız kazanç sağlama amacıyla işlenen yasadışı bir eylemdir. Geniş anlamda ise; İnsanların yaşamlarında standart ve statü bakımından mevcut konumlarını sürdürebilmek yada daha iyi konumlarda bulunabilmek için haksız bir biçimde gelir elde etme ile bireysel yada örgütsel olarak kanuni olmayan bir takım yollara başvurması olarak nitelendirilebilir (Güvel,2005).

1.2. EKONOMİK SUÇLARIN KAPSAMI

Ekonomik suç kavramı, belirli bir suç fiilini tanımlayan hukuki bir terim olmayıp, benzer özelliklere sahip birçok suç tipini bir arada barındırması ve sınırlarının çizilememiş olması dolayısıyla oldukça kapsamlı bir kavramdır (Tiryaki ve Gürsoy, 2004, s. 55). Terminolojik olarak bu tür suçlar birden fazla adlandırılmaya tabi tutulmuştur. Çoğu kez ekonomik temelli suçlarda mali suçlar, ticari suçlar ve ekonomik suçlar tabirlerine sıkça rastlanmakta ve bu tabirlerin aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Örneğin; mali suçlar kapsamında vergi suçları, kaçakçılık suçları, para ve kıymetli evrak, damga ve mühürler üzerinde işlenen suçlar yer alırken, diğer taraftan özel sektöre yönelik mali düzenlemelerdeki aykırılıklar da yer alabilir. Kısaca, devletlerin uyguladığı tüm mali düzenlemelerine aykırılıklar düşünülebilir. Ticari suçlar, ihaleye fesat karıştırma suçları, evrakta sahtecilik suçları, bankacılık suçları, döviz suçları gibi ticari işletmelerin ve ticari hayatın genel yapısına aykırı davranışlar olarak düşünülebilir. Ekonomik suçlar ise ulusal ve uluslar arası ekonomideki tüm ilişkileri bir diğer ifadeyle genel ekonomik düzeni koruyan hukuki hükümleri ihlal eden eylemler olarak nitelendirilebilir (Mahmutoğlu, 2003, s. 35-37).

Dünya genelinde ekonomik suçların kapsamı farklı kanuni düzenlemelerle belirtilmiş olması nedeniyle suçun değişik adlandırmalarına rastlanabilir. Bu konuda, beyaz yaka suçları "*White Collar Crime*", ekonomik suçtan "*Economic Crime*" daha çok kullanılan bir terimdir. Bunların yanı sıra kara para aklama suçu için "*Financial Crime*", işletmeleri ve ticari hayati ilgilendiren suçlar için "*Business Crime*", bilişim suçlarını kapsayan "*Computer Crime*" ve suç örgütleri için "*Organized Crime*" , kimlik hırsızlığı için "*Identify Theft*" kavramları ekonomik suç kavramına paralel olarak kullanılmaktadır (Tiryaki, 2004, s. 3). Dünya uluslarının farklı kültürlere ve

inançlara sahip olması ekonomik suç kavramının tanımı ve kapsamındaki farklılığın nedeni olabilmektedir. Örneğin, bir ülkede suç sayılan bir fiil başka bir ülkede herhangi bir suç türüne girmemektedir.

Dünyadaki ekonomik suçlar kriminolojik açıdan, iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki Anglo-Amerikan ve Alman yazarların ileri sürdüğü görüştür. Bu görüşe göre, ekonomik suçları işleyen kişilerin, mesleklerini icra ederken mesleki bozukluklar meydana gelmesiyle birlikte bu bozukluklar alışkanlık haline dönüşmektedir. Bu tip insanlar normal hayatlarında dürüst ve kanunlara riayet eden insanlardır. Ancak mesleklerini icra ederken kendi kişisel çıkarları ya da sahibi olmadıkları halde, çalıştıkları firmanın çıkarlarını ön planda tutarak kanunları ihlal edebilirler. İkinci görüş ise, genellikle Fransız yazarlar tarafından savunulan görüştür. Onlara göre ekonomik suçlar; mesleki olarak bir anlam ifade etmemektedir. Yani, ekonomik suç işlemek için illa bir meslek sahibi olmak gerekmemektedir. Ticari ve ekonomik açıdan yapılan her türlü işlem, eğer kanun dışı ise ekonomik suçları oluşturmaktadır (Erman, 1992).

Hukuki açıdan ise; suçların faillerini bireysel olarak incelemek yerine, ekonomik suçların toplumun bütününe yönelik işlendiği savunulmaktadır. Buna göre bu kavram içerisinde toplumun bir bütün şeklinde ele alınması gerekmekte ve üretim, tüketim, bölüşüm, kalkınma ilişkilerini düzenlemek, ülkedeki tüm ekonomik yapıyı işler hale getirmek için koruyucu yasalar koymak gerekmektedir. Kısaca ekonominin istikrarlı bir şekilde büyümesi ve yoluna devam etmesi için çalışanların kendini güvence içinde hissetmesi gereklidir. Bu durum ekonomik suçlara karşı mücadelede, yasaların etkinliğinin artırılması ve kanun yapıcıların hukuki açıdan konuda daha yüksek becerilere sahip olmasını gerektirmektedir (Mahmutoğlu, 2003).

1981 yılında Avrupa Bakanlar Komitesi Konseyinin, R(81) no.lu tavsiye kararı ile önemli görülen ekonomik suçların kapsamaları belirli başlıklar altında toplanmıştır. (Gündüz, 2009, s. 256-257) Buna göre;

1. Kartel suçları, çok uluslu şirketlerce yapılan sahtekarlıklar ve ekonomik durumun suiistimal edilmesi, Devlet veya uluslar arası kuruluşlar tarafından verilen hak ve imtiyazların sahtekarca alınması veya bu hak ve imtiyazların suiistimal edilmesi,
2. Bilgisayar suçları (Örneğin, veri hırsızlığı, sır ve özel nitelikteki bilgilerin izinsiz ve yasadışı kullanılması, bilgisayar verilerinin manipüle edilmesi),
3. Paravan şirketler, Firma bilançolarının yanıltıcı bir şekilde düzenlenmesi ve yasal defter tutmaya yönelik suçlar, Şirketlerin ekonomik durum ve şirket sermayesine ilişkin sahtekarlıklar,
4. Çalışanlara ilişkin güvenlik ve sağlık standartlarına şirketlerce uyulmaması, Alacaklıların zararına yol açacak sahtekarlıklar (örneğin hileli iflas, fikri veya sınai mülkiyet haklarına tecavüz edilmesi),
5. Tüketicilere yönelik sahtekarlıklar (özellikle mallara ilişkin yanıltıcı nitelikte veya düzmece raporlar ve açıklamalar, kamu sağlığına yönelik suçlar, tüketicilerin deneyimsizliği ve zayıflığının istismar edilmesi),
6. Haksız rekabet (rakip bir şirketin çalışanına rüşvet verme de dahil olmak üzere) ve yanıltıcı reklamlar, Mali suçlar ve işletme ve kuruluşların sosyal maliyetlerden kaçınması,
7. Gümrük suçları (örneğin gümrük vergi, resim ve harçlarından kaçılması, kota kısıtlamalarının ihlal edilmesi), Para ve para birimi yönetmeliklerine ilişkin suçlar,

8. Menkul kıymetler borsası ve bankacılığa ilişkin suçlar (örneğin, içerden öğrenenlerin ticareti, menkul kıymetler borsasında hileli manipülasyon ve halkın konuyla ilgili deneyimsizliğinin istismar edilmesi),
9. Çevreye yönelik işlenen suçlar, şeklinde dokuz başlık altında listelendirilebilir.

Global ekonomik yapının ve teknolojik gelişmenin 1981 yılından günümüze değin gösterdiği değişiklikler göz önünde tutulduğunda alınan bu kararlardaki suçların içeriğinin önemli ölçüde değişmiş ve gelişmiş olduğu ortadadır.

Ekonomik suçları genel olarak dört grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilki genel ekonomik düzenin korunmasına yöneliktir. Bu grupta uluslararası ekonomik ilişkilere, banka ve borsa yapısına, sigorta ve kredi işlemlerine, rekabete ilişkin ihlaller ve geri ödemelerdeki düzenlemelere aykırı davranışlar yer almaktadır. İkinci olarak, işletme işleyişlerini korunmasına yönelik; haksız rekabet, patent haklarına aykırılık gibi işletme işleyişini aksatan suçlar ile birlikte rüşvet, ticari iftira, kurum sırlarının ifşası, dolandırıcılık, mala karşı işlenen suçlar ve sosyal güvenlik suçları olmak üzere genel ekonomik düzeni bozan suçlarda yer almaktadır. Üçüncü olarak, finans yönetiminin korunmasına yönelik; gümrük ve vergi suçları, sübvansiyon dolandırıcılığı, para ve kıymetli evrak sahteciliği ile ilgili suçları da bu kapsamda değerlendirmiştir. Dördüncü olarak ise tüketicinin ve kamunun korunmasına yönelik; sağlığa zararlı gıda, kozmetik ve diğer ihtiyaç maddeleri ile ilgili suçlar, tefecilik, mal varlığına zarar ve sahtecilik gibi suçları kamu zararına yönelik suçlar grubunda yer almaktadır (Mahmutoğlu,2003,s.47).

1.3. EKONOMİK SUÇ TÜRLERİ

Ekonomik suç kavramının anlaşılması için suç türlerinin de açıklanması gerekmektedir. Günümüzde, ekonomik suç türlerinin çok sayıda olması nedeniyle, bu türlerin sınırlandırılması ve genel başlıklar altında toplanması gerektiği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda bu tür suçlar;

1. Yozlaşmaya Bağlı Suçlar
2. Dolandırıcılık
3. Para Aklama
4. Fikri Mülkiyet Hırsızlığı
5. Kimlik Hırsızlığı
6. Kaçakçılık
7. İnternet Suçları, olmak üzere genelde 7 başlık altında toplanmıştır (Güvel,2005).

Bu çalışmada ekonomik suç türleri, yukarıda belirtilen başlıklar altında incelenecek olup, türlerin tanımları ve ekonomik etkileri açıklanmaya çalışılacaktır.

1.3.1.Yozlaşmaya Bağlı Ekonomik Suçlar

1940'lı yıllarda ekonomik suç kavramı, geleneksel olarak mesleki bir suç olarak ele alınmıştır. Buna göre bir işteki konumu dolayısıyla elinde fırsat bulduran kişilerin işledikleri suçlar bu kavramın içerisinde yer almaktadır. Bu bakımdan ekonomik suç, o yıllarda yozlaşma ile aynı anlamda kullanılmaktadır (Güvel,2005,s.29). Yozlaşma kavramının bir alt kavramı olarak yolsuzluk kavramı karşımıza çıkmaktadır. Yolsuzluk, genellikle rüşvet, zimmet ve adam kayırma, banka yolsuzlukları, ihale yolsuzlukları, hayali ihracat gibi davranışların tümü olarak ele alınmakta, bazen de sadece rüşvet kavramı yerine kullanılmaktadır (Şahin, 2005, s. 67).

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre yolsuzluk *“bir görevi bir yetkiyi kötüye kullanma”* anlamına gelmektedir. Daha geniş bir ifadeyle, kamu görevlilerinin kendi çıkarlarını gözeterek görevlerini kötüye kullanmasıdır. Yolsuzluğun tanımı 4 Ocak 1999 tarihli Avrupa Konseyi Yolsuzlukla Mücadele Özel Hukuk Sözleşmesi’nde *“Doğrudan Doğruya yada dolaylı olarak rüşvet ve yasadışı bir menfaat temin eden kişinin yürüttüğü görevlerin veya gerekli davranışların yasalara uygun bir şekilde rüşvet veya başka her türlü yasadışı menfaatin talep edilmesi, teklif edilmesi, verilmesi yada kabul edilmesidir.”* şeklinde ifade edilmiştir (Özbaşaran, 2003). Uluslararası Saydamlık Örgütü ise yolsuzluğu, kişisel yarar sağlamak için emanet edilen yetkiyi kötüye kullanmak olarak tanımlamıştır.

Uluslararası boyutta yapılan çalışmalar yolsuzluğu, özel sektörü de kapsayacak şekilde ele almıştır. Örneğin, Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde; özel sektörde, rüşvet ve zimmet, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesinde ise özel sektörde sadece rüşvet yolsuzluk sayılmaktadır. Bununla beraber Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde ulusal ve uluslar arası düzeyde kamu ve özel sektör görevlilerinin rüşveti, nüfuz ticareti, görevin kötüye kullanılması, haksız zenginleşme, kamu ve özel sektörde zimmet suçları ile bu suçlarla ilgili suç gelirlerinin aklanması, gizleme ve adaletin engellenmesi suçları yolsuzluk kapsamında değerlendirilmiş ve sözleşmeye alınmıştır (MASAK,2010).

Osterfeld’e göre, yolsuzluğu iki kategoriye ayırmak mümkündür. Bunlardan ilki devletin dışındaki kişilerin kendi çıkarlarına doğrudan katkıda bulunacak şekilde, mevcut yasalardan kaçınmak suretiyle veya mevcut yasaların değiştirilmesi veya yürürlükten kaldırılması suretiyle kamu çalışanlarına bazı çıkarlar sağlamaları şeklindedir. İkincisi ise devletin içindeki kişilerin kendi mevkilerini kullanarak

kendilerine, ailelerine ve yakın dostlarına doğrudan veya dolaylı olarak bazı çıkarlar sağlamak suretiyle veya bazı yasaları yürürlüğe koymak veya yürürlükten kaldırmak suretiyle bazı çıkarlar sağlamaları şeklindedir (Aktan,2001).

1.3.2. Dolandırıcılık

Bu konuda en net tanım 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 157. Maddesinde yerini bulmaktadır. Anılan maddede dolandırıcılık suçu "*Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak*" olarak tanımlanmıştır. Dolandırıcılık suçu kasıtlı olarak işlenebilen bir suçtur; fail hileli davranış sonucu kendi mal varlığında artış, hileye maruz kalan kişinin malvarlığında azalışa neden olmaktadır. Suçun faili ise herkes olabilir. Bu suçun işlenmesi suretiyle elde edilen yararın miktarı çoğu zaman bilinmemektedir. Bu gibi durumlar göz önünde alındığında dolandırıcılık suçu sonucu faillere hapis cezasının yanı sıra adli para cezası öngörülmüştür (Ekinci ve Esen, 2005, s. 150-151).

1.3.3. Kara Para Aklama

Kara Para aklama kavramı en geniş anlamıyla, yasa dışı yollardan elde edilen her türlü kazanç olarak tanımlanabilir. Bir diğer tanıma göre kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesi sonucu elde edilen para veya para değeri olan evrak ve senetler, mal ve para birimi değişikliği kullanmak üzere elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değeri ifade etmektedir (Yazıcı, 2008). Para aklama suçunun faili herhangi bir kişi olabilir. Failin kara paranın elde edildiği suçlarla herhangi bir ilişkisinin olup olmadığı ya da kişisel nitelik ve özelliklerinin önemi yoktur. Suç bir veya birden fazla kişi tarafından işlenebilir (Hatipoğlu ve Parlar, 2005).

Kara para aklama işi, yolsuzluk ve rüşvet ile sıkı şekilde bağlantılıdır. Suç örgütleri amaçlarına ulaşmak için öncelikle devletin mali yetkililerini rüşvet vererek

etkisizleştirmeyi denemektedir. İlk görünüşte mağdur oluşturmayan bu suçlar ulusal ekonomiye oldukça zarar vermektedir (Ergül, 2004).

Dünya genelinde yasa dışı silah satışları, uyuşturucu ticareti, insan ticareti gibi pek çok yasa dışı faaliyetlerde genellikle nakit para kullanılmaktadır. Bu nedenle değişim ihtiyacı olan kara paranın yasal olarak kullanılabilmesi zorunlu bir ihtiyaçtır. Aklama suçunun gerçek büyüklüğünün bilinmesi mümkün olmamaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan tahmine göre bir yılda aklanan kara para miktarı 1,5 trilyon dolar civarındadır. Bu konuda IMF tahmini olarak aklama suçunun dünya gayri safi milli hâsılasının yaklaşık %2'si ile %5'i arasında olduğu yönündedir (Aykın, 2007).

Aklama suçu yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme olmak üzere üç aşamada işlenmektedir. Yerleştirme aşaması suç kaynaklı gelirlerin finansal sisteme dâhil etme çabalarının söz konusu olduğu aşamadır. Ayrıştırma aşamasında ise kara para yerleştirildikten sonra bir takım mali işlemler yapılarak denetim mekanizması aşılmaya çalışılmaktadır. Bu aşamada para küçük tutarlara bölünerek çok yönlü transferler ve elektronik ödeme işlemleri ile sistem içine sokulmaktadır. Bütünleştirme aşamasında ise para yasal ekonomi içerisinde kullanılmakta ya da yatırıma yönlendirilmektedir (Toraman, Abdioğlu, & İşgüden, 2009).

Kara paranın ekonomiye olumsuz etkilerine ilişkin olarak; bir ekonomide mal ve hizmet arz-talep miktarında değişme olmadığı halde, piyasaya sürülen para miktarındaki değişimlerin fiyatlarda dalgalanmaya neden olması örnek gösterilebilir. Buna benzer olarak ani para giriş-çıkışları döviz kurlarında ve faiz oranlarında çeşitli istikrarsız hareketlere neden olduğu söylenebilir. Bunun sonucu olarak ülkenin ekonomik verileri gerçek durumu yansıtmadığından ekonomi yönetimi yanlış kararlar alabilmektedir. Bu finansal istikrarsızlıklar reel ekonomi üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmekte ve

rasyonel yatırımcıların ülkeden kaçmasına neden olabilmektedir. Kısa vadede çok fazla etkisi görünmeyen bu durum uzun vadede büyüme oranında düşüşe neden olabilmektedir (Yazıcı,2008).

1.3.4. Fikri Mülkiyet Hırsızlığı

Fikri mülkiyet kavramı, insanların fikri çaba ve zekaları ile ileri sürdükleri buluşları, edebi ve sanatsal çalışmaları, sembolleri, isimleri, şekilleri ve ticari amaç için kullanılan tasarımları kapsamaktadır. Fikri mülkiyet kavramı genel olarak iki kategoriye ayrılabilir. Bunlardan ilki ticari markaları, endüstriyel tasarımları ve coğrafi adlar ve işaretleri kapsayan sınai mülkiyet haklarıdır. İkincisi ise telif hakları ve bununla bağlantılı olan haklardır (Gökovalı ve Bozkurt, 2006).

Fikri mülkiyet hakları; buluşlar ile ilgili olarak patentler, edebi ve sanatsal çalışmalar, mühendislik tasarımları, bilgisayar yazılımları ve sanatın diğer dallarını kapsayan telif hakları, entegre devrelerin tasarımı, şekillendirilmesi ve yapılandırılması ile ilgili tasarımlar, ürün kaynağını ya da sponsorunu tanımlamak için hizmeti veya ürünü niteleyen kelime yada semboller ile ilgili olarak ticari markalar, uluslar arası Yeni Bitki Cinslerinin Korunması Birliği'ne dayalı bitki cinslerinin korunması, Gizli bilginin korunması ile ilgili ticari sır korunması, şeklinde ele alınmaktadır (Soyak, 2005).

Teknolojik buluşlar, iktisadi büyümenin en önemli etkenlerindedir. Fikri mülkiyet hakları en önemli ekonomik faktörler arasında sayılmaktadır. Etkili bir patent sistemi ekonomik büyümeyi de beraberinde getirmektedir. Tutarlı bir patent mevzuatı ve uygulamasından yoksun bir ülkede, yeni teknolojilere yönelik yatırım yapma amacıyla bir ülkeye gelmeyi planlayan yatırımcı açısından, yatırım kararlarını olumsuz yönde etkileyen bir faktördür (Yücel, 1997). Günümüz dünyasında fikri mülkiyet hakları her zamankinden daha fazla ekonomik gelişmeyi ve yaşam standartlarını

geliştirmeyi sağlamaktadır. Bu gelişimi artırmak için hükümetler, halkların bilimsel ve teknolojik gelişmeye ulaşmasını sağlamak amacıyla yeni politikalar ve uygun teşvikler geliştirmelidirler (Helvacıoğlu, Eraslan ve Bulu, 2004).

Diğer taraftan gelişmekte olan ülkeler için fikri mülkiyet haklarının korunması ve ekonomik büyüme arasında güçlü bir bağ vardır. Çünkü bu ülkeler teknoloji transferi ile üretim düzeylerini yükseltip, maliyetleri azaltmaktadır. Böylelikle gelişmekte olan ülkeler uluslar arası alanda rekabet gücünü yükseltip ihracat kapasitelerini artıracaklardır (Taş, 2006).

1.3.5. Kimlik Hırsızlığı

Kimlik hırsızlığı suçu, insanların kimlik bilgilerinin ele geçirilmesi ve yasa dışı işlemlerde kullanılmasıyla meydana gelen bir suçtur. Kimlik hırsızlığında; kişilerin nüfus cüzdanı, kimlik numarası, pasaport bilgileri, banka hesap numaraları, internet şifreleri, kredi kartı bilgileri gibi kişisel bilgilerini yasal yetkisi olmaksızın ya internet vasıtasıyla ya da doğrudan çalınması durumu söz konusudur. Bu suçun işlenmesindeki en büyük neden ise haksız ekonomik gelir elde etmektir.

Kimlik hırsızlığının son yıllarda genellikle internet üzerinden yapıldığı görülmektedir. Bu tür suçların uygulanmasında çok çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Çeşitli casus programlar, ikiz siteler, sahte mailler aracılığı ile kişilerin kimlik bilgileri çalınmakta ve hemen hemen her gün gazetelerde, haber bültenlerinde bu tip dolandırıcılık suçlarından bahsedilmektedir.

1.3.6. Kaçakçılık

Kaçakçılık suçları terimi öncelikle kıymetli eşya kaçakçılığını akla getirmektedir. Ancak vergi hukuku kapsamına giren kaçakçılık suçları da vardır.

Kaçakçılık suçlarının incelenmesi genel olarak iki başlık altında yapılmıştır. Bunlardan birincisi vergi kaçakçılığı, ikincisi ise mal kaçakçılığıdır.

1.3.6.1.Vergi Kaçakçılığı

Vergi kaçakçılığı, vergi konusu olan bir faaliyetin, ticaretin ya da kaynağın, yük olarak algılanmasından dolayı vergi dışı bırakılması ya da vergi idarelerinin bilgisi dışına çıkılması sonucu ödenmesi gereken verginin ödenmemesi durumu olarak tanımlanabilir (Aydın ve Yılmaz, 2007, s. 245). Bireyler siyasi topluluklar halinde yaşamaya başladığından bu yana kolektif ihtiyaçların karşılanmasına yönelik çözümler aramışlardır. Bu ihtiyaçların karşılanabilmesi ve aynı zamanda ulusal güvenlik hizmetlerinin sağlanabilmesi için bir takım kaynaklara ihtiyaç vardır. Bu kaynakları karşılamamanın vazgeçilmez zorunluluklarından biride vergi toplamaktır. Devletin temel finansman araçlarından biri olan vergi, mükellefler tarafından genellikle yük olarak görülür. Bu durumun sonucu olarak da vergiden kaçınma durumu ortaya çıkmaktadır (Şimşek, 2007). Vergiden kaçınma durumunu önlemek üzere alınması gereken önlemlerin parasal olması gerekmektedir. Ancak alınacak parasal önlemler vergi kaçakçılığını önlemek için yeterli olamayacağından, bir takım cezai önlemlerin alınması zorunluluk oluşturmuştur. Bu duruma paralel olarak ülkemizde Vergi Usul Kanunu'nun 359. Maddesinde kaçakçılık suçunu meydana getiren fiiller toplanmıştır. Bu fiiler genel olarak (Mutluer, 2008, s. 302); hesap ve muhasebe hileleri, gerçek olmayan veya kayda konu işlemlerle ilgisi bulunmayan kişiler adına hesap açılması, defterlere kaydı gereken hesap ve işlemlerin azalması sonucunu doğuracak işlemler yapılması, kayıt ve belgelerin tahrif edilmesi veya gizlenmesi, yanıltıcı belge düzenlenmesi ve kullanılması, belge ve kayıtların yok edilmesi, defter sayfalarının yok edilmesi ya da başka yapılar konulması, şeklinde özetlenebilir.

Türkiye’de vergi kaçakçıları, vergi kanunlarında meydana gelen boşluklardan yararlanması sonucu kayıt altına alınamayan mükellefler ve mali birimlerden oluşmaktadır. Ülkemizde, vergi kaçakçılığının nedenleri; mali ve ekonomik nedenler (enflasyon, gelir dağılımı bozukluğu, vergi adaletinin sağlanamaması), Hukuki nedenler (yasaların basit ve açık olmaması, yasaların sık sık değişikliğe uğraması, vergi cezalarındaki yetersizlik), idari nedenler (vergi idaresinin organik yapısı, teknik yapı, personel yapısı ve denetim mekanizması etkinsizliği), sosyal nedenler (vergi ahlakı, mükellef psikolojisi ve tarihsel nedenler), siyasal nedenler ve baskı gruplarından kaynaklanan nedenler olarak sıralanabilir (Şaan, 2008).

Vergi suçları ekonomik suçların tipik örneklerinden biridir ve ülkemizde ihracatta vergi iadesi ve naylon fatura konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmış ve halende yaşanmaktadır. Özellikle kriz dönemlerinde, ekonomik alanda ihlaller daha fazla söz konusudur. Çünkü bu dönemde şirketler, başkalarının menfaatlerinden çok kendi menfaatlerini düşünmektedir (Üzeltürk, 2005).

1.3.6.2. Mal Kaçakçılığı

Kaçakçılık suçlarının bir diğer türü olan kıymetli eşya kaçakçılığı genellikle gümrük kaçakçılığı kapsamına giren suçlar olarak nitelendirilmektedir. Gümrük kaçakçılığı; ülkelerce ithalatı veya ihracatının yapılması yasaklanan ya da gümrük muamelesi gereken maddeleri izinsiz olarak ülke içine sokmak yada çıkarmak veya gümrük işlemlerini yaptırmamak yada yanlış eksik yaptırmak olarak tanımlanabilir. Kıymetli eşyaya dayalı kaçakçılıklar, oto kaçakçılığı, tekelleştirici maddelerin kaçakçılığı, akaryakıt kaçakçılığı, hayvan kaçakçılığı, uyuşturucu madde kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, kıymetli maden kaçakçılığı, şeklinde görülmektedir (Güner, 2003, s. 106-122).

Kaçakçılıkla mücadelede eden ülkelerde, çeşitli kanunlar aracılığı ile bu suçun işleyen ya da teşebbüs eden kişilere bir takım yaptırımlar uygulanmaktadır. Ülkemizde suç unsuru teşkil eden unsurlar 19.07.2003 tarihinde 25173 sayılı resmî gazetedeki yayımlanan 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile belirtilmiştir. Bu kanuna göre suç unsuru teşkil eden unsurlar;

1. Herhangi bir eşyayı gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın ithale etmek veya buna teşebbüs etmek,
2. Transit rejimi, çerçevesinde taşınan ve serbest dolaşımda bulunmayan eşyayı, rejim hükümlerine aykırı olarak gümrük bölgesinde bırakmak veya buna teşebbüs etmek,
3. Uluslar arası kanun, antlaşma ve sözleşmelere göre ithali ya da ihracı yasak olan herhangi bir eşyayı ithal ya da ihraç etmek, bulundurmamak, satmak, almak, saklamak, taşımak ya da aracılık etmek,
4. Sahte belgeler ile gümrük idaresini yanıltmak, gümrük vergilerini hiç ödememek ya da eksik ödemek, işlemleri yapılmış gibi göstermek,
5. İthal; lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi olan eşyayı, aldatıcı işlem ve davranışlarla ithal ya da ihraç etmek,
6. İthal veya ihracı; insan sağlığı ve güvenliği, hayvan ve bitki varlığı ve sağlığı, çevrenin korunması, tüketicinin doğru bilgilendirilmesi ve ticarî kalite yönlerinden standardizasyon kontrolüne tâbi olan eşyayı, standarda uygun olmadığı halde gerçeğe aykırı her türlü beyanname ve belge ile gümrük idaresini yanıltarak standarda uygun ya da standart dışı göstermek suretiyle ithal ya da ihraç etmek,

7. Bilirli işler için kullanılacak olan ve vergiden muaf olan eşyayı ithal amacı dışında kullanmak, almak, satmak,
8. Antrepo veya geçici depolama yerlerindeki eşyayı gümrük idaresinin izni olamadan kısmen veya tamamen çıkarmak veya değiştirmek şeklinde özetlenebilir.

1.3.7. İnternet Suçları

Bilgisayar kullanımı 20. yüzyılın en önemli buluşları arasında yer almaktadır. 1970 yılında ARPANET adlı bir proje ile internetin temelleri atılmıştır. 1980'li yıllarda gelişmesine host adı verilen alan adları ile devam etmiştir. Dünya bilinen anlamıyla internet ile 1990'lı yıllarda "World Wide Web" teriminin ortaya çıkması ile tanışmıştır. Bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler ve kullanıcı sayısının katlanarak artması ile sağladıkları faydaların yanında, bir takım suçların ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Bu tür suçlar internet suçları, bilgisayar suçları, bilişim suçları, siber suçlar gibi isimlerle anılmaktadır.

Teknolojik gelişme sonucu birçok ekonomik faaliyetin internet üzerinde yapılması, bilgisayar ve internet aracılığıyla işlenen suç çeşitlerini de artırmaya başlamıştır. Genel olarak bilgisayar suçları yukarıda başlıklar altında açıklanan birçok ekonomik suçları kapsamaktadır. Bu suç çeşitlerine örnek olarak

1. Fikri Mülkiyet Hakları ile ilgili suçlar (korsan yazılım kullanımı, marka, patent ve endüstriyel tasarım hırsızlığı olarak nitelendirilebilir.)
2. Kimlik Hırsızlığı (bilgisayar aracılığı ile banka işlemlerinde karşılaşılan dolandırıcılık, çeşitli programlar aracılığıyla kullanıcı adı şifre bilgilerinin çalınması olarak nitelendirilebilir.)

3. Ticari Sırların Çalınması (hacker olarak nitelendirilen kişiler aracılığıyla kamu kurumlarına ve özel şirketlere yapılan saldırılar, veri tabanı kayıpları, gizli bilgilerin ifşası olarak nitelendirilebilir.)
4. Zararlı Programlar (bilgisayar virüsleri, truva atı, spy ve spam adı verilen programlar aracılığı ile yeni yazılımlara ve projelere karşı verilen zararlar olarak nitelendirilebilir.)
5. Kara para Aklama (bilgisayar aracılığıyla kıyı bankacılığı (offshore) işlemlerinde, Back to Back adı verilen karşılıklı kredi işlemlerinde hız artışı için bilgisayarlar kullanımı olarak nitelendirilebilir.)
6. Sahtecilik (bilgisayar ve ileri teknoloji bir takım araçlar kullanarak kimlik, pasaport veya belge sahteciliği olarak nitelendirilebilir.)
7. Yasadışı Siteler (pornografi, yasadışı internet temelli kumar ve bahis siteleri olarak nitelendirilebilir.)

Bilgisayar ve internet suçlarının vermiş olduğu ekonomik zararlara gelince; 2000 yılında bu tür suçlardan görülen zarar miktarı 17.1 milyar dolar olarak, 2001 yılı eylül ayına kadar ise 11.8 milyar doları geçtiği değerlendirilmiştir. 1999 yılından 2001 yılına kadar internet saldırısı %250 oranında artmıştır (Tulum, 2006). İnternet suçlarının sonucunda karşılaşılan zararların maliyetinin yüksek olması ve bu denli artış göstermesinin yanında, dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus saldırılara karşı güvenlik tedbiri amacıyla katlanarak artan maliyetlerdir.

1.4. EKONOMİK SUÇLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Ekonomik suçların temellerini ve nasıl ortaya çıktığını anlamak için dünya tarihinde bu tür suçların ortaya çıkış süreci, işleniş biçimi ve gelişme aşamalarını incelemek gerektiği düşünülmüştür. Bu nedenle dünyada genelinde ekonomik suç tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi ve kültürel mirasının temellerini oluşturan Osmanlı Devletinin sosyal ve devlet yapısını incelemek gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple Osmanlı Devleti'nin sosyal tabakaları üzerinde ekonomik suçluluğun incelenmesi ve karşılaşılan suçlar ile ilgili örnekler verilmesi uygun olacaktır.

1.4.1. Dünyada Ekonomik Suç

Dünya tarihinde ekonomik suç bağlamında genellikle rüşvet suçuna rastlanılmaktadır. Ekonomik suç olarak rüşvetin tarihteki ilk belgesi Sümerolog Veysel Dönmez'in çözdüğü, M.Ö. 4000 yıllarına ait bir Sümer tabletidir. Platon'un yazılarında, devlet memurlarının hiçbir hediye almadan görevini yapması gerektiği eğer görevini yerine getirirken hediye alırsa bu durumda ölüm cezasına çarptırılması gerektiği hakkında görüşlerine rastlanmıştır (TEPAV, 2006, s. 33). Romalı devlet adamı Çiçero'nun devletlerin büyük çoğunluğunu "soyguncular yönetimi" ve "hırsızların bohçası" şeklinde nitelendirmesi ve bir liderin mülkiyet haklarını koruma, ağır vergilendirmeden kaçınma ve bozulmadan kendini koruyabilmesi gerektiğini kabul etmesi (Tannenbaum ve Schultz,Çev:Demirci F., 2006, s. 105-107), bundan yüzyıllar öncesinde bile ekonomik suçun var olduğunun bir kanıtı olarak gösterilebilir.

Eski Yunan ve Roma'da özellikle gıda maddelerinde suni artış yapan tüccarların büyük para cezalarına çarptırıldıkları görülmüştür (Erman, 1992, s. 16). Eski İran ve Mezopotamya uygarlıklarında rüşvet olayının mevcut olduğu, bu fiillerin cezasız bırakılmadığı, yaptırımının ise rüşvete konu olan şeyin on iki misli olarak tazmini ve

suçu işleyen (yargıcın) topluluk önünde görevinden azledilmesi olduğu belirtilmektedir. Yunan Hukuku rüşvet fiilini, ‘...eğer bir Atinalı kanuna aykırılığa sevk etmek ve sevk edilmek için başkasına hediye verirse veya başkasından hediye alırsa, yahut bu yolda söz alırsa yahut verirse, topluluğu zarara sevk edeceği için halkın laneti üzerinde olsun ve hep yapıla geldiği gibi kendisi, çocukları ve malları şerefsizlendirilsin.’, şeklinde nitelendirmiştir (Küçükince, 2007, s. 30-31).

Ortaçağ Avrupa’sında sağlam şirketler kurulmaya başlanmış ve bu şirketler aracılığı ile zenginliği elde eden çok sayıda tüccar sınıfı oluşmuştur. Bunun yanında banker ve tefecilerin sayısı da artmaya başlamıştır. Küçük üreticilere yüksek faizli borç veren tefeciler büyük tepkilerle karşılaşmış ve kilise bu duruma tepkisiz kalmayarak tefeciliği Tanrı’nın kesinlikle yasakladığı işlerden biri sayarak bu durumu halka ilan etmiştir. Kiliseye bağlı olarak çalışan ahlak bilginleri, meslekleri sınıflandırmış ve bir liste oluşturmuşlardır. Bu listede Hristiyanların, hangi işi yapıp hangi işi yapmamaları gerektiği belirtilmiştir. Bu listede yer alan mesleklerde tefecilik en son sırada yer almaktaydı ve tefecilerin cehennem ateşinden kurtuluşu yoktu. Vaazlarda “suç işleyen kişiler sürekli olarak günah işlemezler, gün gelir tövbe ederler. Oysa tefeciler sürekli günah işlerler, uyurken bile verdikleri borçla para kazanırlar. Tefeciler paranın bekçiliğini yaparak, günün ışığını ve gecenin huzurunu satarlar. Ceza olarak onlara ne sonsuz ışıktan nede sonsuz huzurdan pay verilecektir” şeklinde örnekler verilerek tefecilik yapanlar eleştirilmiştir (Guryeviç, 1995, Çev:İgan İ.-Ülgen Z., s. 202-204).

XVII. yüzyılda kurulmaya başlanan İngiliz, Fransız ve Hollanda şirketleri, ele geçirilen sömürgelerin işletilmesi faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Kısa süre sonra ekonomik ve politik güçlerini artıran bu şirketler, bağlı buldukları devletlere karşı çıkmış ve bir takım imtiyazlar istemişlerdir. 1720 tarihinde İngiltere’de Sabun Köpüğü

Kanunu çıkartılmış ve parlamento tarafından tanınmayan şirketlerin faaliyetleri yasaklanmıştır. Bu durum halkı dolandırmak amacıyla bir takım şirketlerin kurulmasını engellemiştir (Erman, 1992, s. 17).

Ortaçağ Asya'sı, Moğollar döneminde kamu cezaları ve özel menfaate dayalı işlenen suçlarda cezalar genellikle mali olarak verilmekte olduğu bilinmektedir. Bu cezalar genellikle suç karşılığında sığır, askeri teçhizat veya ev eşyasına el koymak suretiyle kesilmekteydi. Vergi memurlarının tahsilâtı, zimmete geçirmeleri durumunda çok ağır sığır ödeme cezası kesilerek ekonomik temelli suçlarda ceza hukuku uygulanmaktaydı (Alinge,Çev:Üçok C., 1955).

Ortaçağ Japonya'sında, Aşıkaga döneminde (1368-1573) aristokratik kültür çökmeye başlamış, tüccar ve şehirli kültürü ortaya çıkararak, devletten bağımsız iktisadi ve sosyal güçler meydana gelmeye başlamıştır. Chitoshi Yanaga'ya göre bu dönem Modernizmin kuluçka devri sayılmıştır. Toplumdaki katı denetimler kırılmış, toplumun alt tabakaları hiç görülmemiş biçimde güçlenmiştir. Yolsuzluklar çoğalmış ve soyluluk rütbeleri satın alınmaya başlanmıştır. 14. Yüzyılda Kyoto'da Doso adı verilen bir grup faizle para vermeye başlamıştır¹. Bu grup günlük faizlerle tefecilik yapmaya başlamış ve aynı zamanda belirli bir fiyat karşılığında devletin vergi toplama hakkına sahiptir (Özel, 1994, s. 126-128).

XVIII ve XIX. Yüzyıllarda ekonomik suçların önceki yüzyıllara benzer şekilde genellikle rüşvet ve yolsuzluk şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir.

Günümüzde ekonomik suçlarla mücadele dünya genelinde önemli bir gündem maddesi oluşturmakta ve bu konu ile ilgili uluslar arası düzeyde toplantılar,

¹ Bu grup aynı zamanda sake (Japon Rakısı) üretimi yapıyordu. Bu durumdan dolayı daha sonra Sakaya-Doso olarak adlandırılmıştır.

sempozyumlar ve kongreler düzenlenmektedir. Konu ile ilgili olarak Avrupa birliğine üye ülkelerin çalışmaları 1976 yılında başlamıştır. Bu toplantılarda ekonomik suçların zararlı sonuçlarına dikkat çekilmiş ve bu tür suçların insanların ekonomik düzene olan güvenlerinin sarsılmasına yol açtığı belirtilmiş, yasal boşlukların doldurulması gerektiği ifade edilmiştir (Erman,1992,s.23).

Küresel boyutta ekonomik suçlar yaygın olarak kimlik hırsızlığı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ancak, ekonomik suçların ortak bir tanımı ve kapsamı olmadığından tam olarak veriler tutulmamaktadır. Bu istatistiklerin tutulduğu ülkelerde ise kimlik hırsızlığının hızla arttığı görülmektedir. Örneğin, 2001–2002 yıllarında New South Wales suç komisyonu raporuna göre, Avustralya’da kimlik hırsızlığının maliyeti 3,5 milyar dolardır. 2001–2004 yıllarında Kanada’da işlenen bu suçların maliyeti ise 2,5 milyar dolardır. Amerikan Federal Ticaret Komisyonu’na göre Amerika’da 2003 yılında 10 milyon kişi kimlik hırsızlığı kurbanı olmuştur. Bu suçlardan şirketlerin iş kaybı maliyeti yaklaşık olarak 48 milyar dolar, kişilere olan maliyeti ise yaklaşık olarak 5 milyar dolardır. Aynı zamanda kimlik hırsızlığı mağdurlarının, bu mağduriyetlerinin etkilerini tersine çevirmek için 300 milyon saat harcamaları gerekmiştir (Piragoff, 2006).

1.4.2. Osmanlı’dan, Türkiye Cumhuriyeti’ne Ekonomik Suç

Osmanlı Devleti’nde 16. yüzyıla kadar, idari otoritenin güçlü bir örgüt yapısına sahip olduğu söylenebilir. Çağın koşulları göz önüne alındığında devletin gelişmiş bir bütçe yapısına sahip olduğu, ticaret, gümrük ve toprak yapısının denetimine özen gösterildiği görülmektedir (Aydın ve Yılmaz, 2007, s. 3-5). Devlet, toprak (tımâr) ve ticari (narh) faaliyetleri çeşitli sistemler aracılığıyla sıkı bir şekilde kontrol edip, böylelikle suç teşviki için gerekli ortamı en aza indirgemıştır.

Osmanlı Devleti'nde esnaf ve zanaatkârlar kendi içinde 'Lonca' adı verilen örgütlenme yapısı oluşturmuşlardır. Bu Loncaların yarı resmi yöneticilerine de Kethüda adı verilmiştir. Kethüdalara yolsuzluk ve hile tespit ettiği esnafi cezalandırma yetkisi verilmiştir. Suçlu bulunana, esnafa teşhir etme, falaka veya meslekten men etmeye kadar cezalar verilebiliyordu (Akbulut, 2000). Osmanlı Devleti'nde fiyat ve kalite denetimi 'narh' adı verilen bir sistem ile yönetilmekteydi. Bu sistem ile fiyat belirleme ve tekelci müdahalelere karşı bir denetim ve standardizasyon oluşturulmaktaydı. Ticari faaliyetlerde, tüketiciyi aldatacak davranışlar ve spekülâtif müdahalelerden uzaklaşılması istenmiş ve bu tür durumlar yasadışı kabul edilmiştir (Tabakoğlu, 2005, s. 73-75). Narha aykırı olan uygulamalarda, örneğin, gramaj ve büyüklük ayarlamalarında %5'lik sapma normal görülür ve ceza konusu sayılmazdı (Genç, 2002), ancak ürün fiyatlarının yüksek olduğu başka bölgelere götürülüp satılması (ihtikar) yasaktı (Tabakoğlu, 2005, s. 272). Otorite genellikle bu tür ekonomik suçlarda ikaz eder ve bir daha yapılmamasını isterdi. Ancak narhtan sapma yüksek olduğunda eğer suçlu Müslüman ise hapse atılır, Gayri Müslim ise küreğe çekilirdi. Cezalandırma birkaç uyarıdan sonra verilir ve birkaç hafta ile birkaç ay arasında son bulurdu (Genç, 2002, s. 299).

Fatih Sultan Mehmet döneminde kaçakçılık ile ilgili önlemler alındığı bilinmektedir. Kaçakçılığın yoğun olduğu doğu bölgelerine ferman gönderilerek değerli madenlerin sınırdan çıkarılması yasaklanmıştır. Yine Fatih döneminde ticaret merkezlerine eski akçe ve gümüş yasakçıları gönderiliyor ve kuyumcuların kendilerine ayrılan gümüşten fazlasını işlemeleri yasaklanıyordu. Bu durumun amacı ise gümüş eşya kaçakçılığını önlemektir (Cem, 1999, s. 138-139).

16. yüzyıldan sonra mali sistem ile birlikte idari sistemde de sıkıntılar baş göstermiş ve devlet, otoritesini kaybetmeye başlamıştır. Devletin artan mali sıkıntıları kamu yöneticilerinin gelirlerine yansiyarak ekonomik baskılar oluşturmaya başlayınca idari yapıda bozulmalar görülmüştür. Bu durum üzerine, yönetici ve memurların devlet imkanlarını kendi çıkarları için kullanmaları yaygınlaşmaya başlamıştır (Aydın & Yılmaz, 2007). Devlet yönetimi, idari yapıyı düzeltmek için adaletnameler yayınlamıştır. adaletname, devlet otoritesi ve temsilcilerinin yetkilerini kötüye kullanmalarını engellemek amacıyla yayımlanan padişah hükmüdür. Halka ağır gelen angaryalar, olağanüstü nakdi ve ayni vergiler almaları, idarecilerin halktan zor kullanarak para ve mal toplamaları, kadıların görevlerini kötüye kullanmaları ve yapılan yolsuzlukları önlemek amacıyla çoğu kez adaletname yayımlandığı bilinmektedir (Bahadır, 2010). Hicri 1018 tarihli adaletnamede reayayı korumak amacıyla tefecilere karşı bir takım önlemler alındığı görülmektedir². Bu adaletname ile 10 akçeye 1,5 akçe olarak faiz oranı belirlenmektedir. Aynı adaletnamede karaborsacıların halka verdiği sıkıntılar dile getirilmekte ve bunlarla ilgili adaletnameye uymayan kişilere süresiz kürek cezası verileceği belirtilmektedir (İnalçık, 2005, s. 119).

Osmanlı Devleti'nde kamu hizmetine girmek ya da bir başka yere nakil olmak isteyenler için, atama yetkisi olanların belli miktarlarda para veya mal alma hakları bulunmaktaydı. Devlet görevine talip olanlar belirli ücreti gözden çıkarmak durumunda idiler (Mumcu, 1969, s. 86-88). Vezir-i azamlar ve çevrelerindeki insanların aldıkları para veya mal "caize" olarak adlandırılırdı (Uzunçarşılı, 1988). Bu durumun adlandırılır hale gelmesi kamu da ekonomik suçluluğun yaygın olduğunun bir göstergesi olabilir.

² Buna göre görevlilerin adaletsiz davranışları sonucu reaya kötü duruma düşmüş ve tefecilere başvurmak zorunda kalmıştır. Tefecilerden yüksek faizle borç alan reayayı, tefeciler istedikleri gibi kullanmakta eğer isteklerine karşı gelmeleri durumunda, borçlarını geri ödeyemediklerinden dolayı hapse attırmaktadırlar.

Defterdar adı verilen ve mali yapının başında bulunan yüksek dereceli devlet memurları arasında, görevini kötüye kullananlar ya da başkalarının menfaatleri için zor duruma düşenler de görülmüştür. Usulsüzlükler genellikle sikke basımı, vergi toplama gibi mali işlemlerde yapılmış ve bu durum ayaklanmaya dahi neden olmuştur (Mumcu, 1969, s. 95-96).

II. Mahmut devrinde devlet kurumlarında köklü değişiklikler yapılmaya başlanmış, böylelikle Tanzimat'ın temelleri atılmıştır. 1838 yılında idari ve adli ıslahatları içeren iki kanunname yayınlanmış, buna göre hediye, rüşvet ve dostluk yoluyla kadı ve naipler haksızlık yapmışsalar, öncelikle aldıkları rüşvetin geri verilmesi ve kendilerinin de cezalandırılacağı belirtilmiştir. Aynı kanunnamede rüşvetin kesinlikle yasaklandığı, rüşvet alan ve veren büyük, küçük her memurun rütbesinin düşürüleceği eğer rüşvet alan kişi memur değilse ihtar etme, suça göre hapis ya da dayak ile cezalandırılacağı belirtilmiştir (Keleş, 2005).

3 Kasım 1839'da Gülhane Parkı'nda Mustafa Reşit Paşa tarafından okunan Tanzimat Fermanı'nda vergi ve rüşvete dair düzenlemelerde yer almıştır. Fermanın ilanından sonra özellikle iltizam usulü³ üzerinde durulmuştur. İltizamı peşin para ile alan kişilerin, yaptıkları masrafı karşılamak için halktan zorla vergi topladıkları ve bu durumun yolsuzlukları teşvik ettiği görülmüştür. II. Mahmut devrinde, yolsuzlukları ve rüşveti önlemek amacıyla yapılan bir takım kanuni düzenlemelerin amaçlanan sonuçları vermediği gibi yolsuzluk ve rüşvetin önüne geçmek de mümkün olmamıştır (Keleş,2005).

19. yüzyılda piyasa enstrümanlarının gelişmesiyle birlikte borsalar kurulmuş ve ekonomik suçların çeşitliliği artmaya başlamıştır. İstanbul'da faaliyet gösteren ve

³ Tımar sisteminin bozulmasıyla ortaya çıkan iltizam usulü, devlete verilen bir miktar para karşılığında vergilerin mültezim diye adlandırılan kişilerce toplanmasıdır.

çoğunluğunu gayri Müslimlerin oluşturduğu Galata Bankerleri, piyasa oyuncuları konumunda bulunmaktadır. Bu kuruluşların hisseleri genellikle küçük banker ve sarraflardan oluşurdu ve Osmanlı Devletine yüksek faizli, kısa vadeli krediler ve avanslar sağlardı. Bu piyasa oyuncuları ellerindeki hisse senetleriyle, tefecilik yapar ve çeşitli borsa oyunlarına başvurarak galata borsasında ani iniş çıkışlara ve bir takım spekülatif hareketlere neden oldukları görülmüştür (Kazgan, 2006).

1879'da Düyun-ı Umumiye'nin kurulması ile Osmanlı Devleti tahvilatının⁴ yenilenmesi sonucu galata bankerlerinin spekülatif kazançları azalmaya başlamış ve çok geçmeden yeni bir gelir kapısı bulunmuştur. Hamburg Piyangosu adı verilen bu yeni yapıyı Hamburg'lu bir grup banker düzenlemiştir. Bir süre sonra dünyanın çeşitli ülkelerine kadar yayılan bu piyango'nun en büyük özelliği yılda yedi kez çekiliyor olması ve verilen ikramiye sayısının çok olmasıydı. Bu piyango'nun, Osmanlıya gelmesi çok uzun sürmemiş, galata piyasasında bayiliğini alan sarraf ve bankerleri zengin etmiştir. Piyangoya rağbetin çok olması nedeniyle bayiler istedikleri zaman fiyat artışı yapabiliyordu. Piyango almaya hak kazanan nadir kişilerden %10-15'lere varan komisyonlar alınmaktaydı. Bayilerin bir çoğu, sahte piyango bileti satmakta ve türlü numaralarla halk kandırılmakta idi. Sonuç olarak Alman hükümetinin almış olduğu bir kararla Hamburg piyangosu kapatılmıştır (Kazgan, 2006).

Osmanlı'nın son dönemlerinde batıda meydana gelen kentleşme oranındaki artış, suç oranlarında da artışa neden olmuştur. İstanbul'da ekonomik hayatın ve yaşam biçiminin değişmeye başladığı Galata, Beyoğlu kesiminde hırsızlık, dolandırıcılık, yankesicilik suçları hızla artmaya başlamıştır. Osmanlı polisi de kısa zamanda suçla mücadelede deneyim kazanmış, polis mekteplerinde suç türleri ile ilgili ayrıntılı eğitim

⁴ Osmanlı borç senetleri

verilmeye başlanmıştır. Ayrıca Osmanlı polis mecmuasında suçlular fotoğraflarıyla teşhir edilmiştir.

Bu dönemde dolandırıcılar “*mantarcı*” olarak adlandırılırdı. İki, üç kişiden oluşan mantarcılar, genellikle konsolosluktan pasaport almaya çalışan, istasyon ya da vapur gişeleri önlerinde bilet almaya çalışan insanları hedef olarak seçerlerdi. Mantarcılardan biri hedefe yaklaşıp arkadaşlık kurduktan sonra tuzağa düşürülür ve dolandırılırdı. Mantarcıların yanında, iki yılda bir İstanbul’a gelen Cezayir çingeneleriyle, Hasköylü Musevilerden oluşan dolandırıcılara “*tırnakçı*” adı verilirdi. Bunlar sarraflara ve dükkanlara girer alışveriş yaptıktan sonra verilen para üstünü beğenmezler ve Osmanlıca bilmiyormuş gibi davranarak çeşitli el maharetleriyle hırsızlık yaparlardı. Kalpazanlar, Osmanlı ve yabancı paralar basar, bu paraları uygun gördükleri esnaflar aracılığı ile piyasaya sürerlerdi. Osmanlı kolluk kuvvetlerini en çok uğraştıran suçlular kasa hırsızları ve kalpazanlar olduğu bilinmektedir (Toprak, 2008).

1.4.3.Cumhuriyet Dönemi’nde Ekonomik Suç

I. Dünya Savaşı ve ardından 4 yıl süren Kurtuluş Savaşı sonucu ülkenin tüm beşeri ve fiziki kaynaklar kullanılmıştı ve Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte ekonomik yapının da kurulması için devleti uzun ve zor bir süreç bekliyordu. 1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi ile devletin iktisadi temelleri atılmış ve özel sektör ağırlıklı, piyasa ekonomisine yönelik iktisadi kalkınma stratejisi belirlenmiştir. Ancak bu stratejinin uygulanabilmesi için teşebbüs ve yatırımların öncelikle devlet tarafından yapılması gerekmektedir. Devletin bir taraftan okul, hastane, yol yaparken diğer taraftan da sanayileşme için fabrikalar kurması gerekiyordu (Özçelik ve Tuncer, 2007). Gün geçtikçe devlet temelli yatırım ve teşebbüsler hız kazanıyor, ancak ekonomik suçların meydana gelmesine de engel olunamıyordu. Özsemerci (2003) bu durumu “*Bir*

ülkedeki yönetimin mutlakıyetçi bir biçimden, meşrutiyet yönetimine, sonra da Cumhuriyet yönetimine geçmesi, tek başına yolsuzlukları ortadan kaldıracak bir unsur değildir.” şeklinde yorumlamıştır. Çok geçmeden 1924 yılında Yavuz zırhlısının onarımı kararıyla birlikte meydana gelen yolsuzluk Cumhuriyetin ilk yolsuzluk olayı olarak bilinir. Havuz-Yavuz adıyla bilinen bu yolsuzluk olayının ortaya çıkması sonucu dönemin Denizcilik Bakanı İhsan Bey, Yüce Divan’a sevk edilmiş ve yargılama, sanıkların mahkumiyeti ile sonuçlanmıştır (Özsemerci, 2003, s. 38).

Aynı dönemde yaşanan bir başka yolsuzluk olayı ise Gaziantep Milletvekili Ali Cenani Bey’in Ticaret Bakanı olarak görev yaptığı sırada, un ve tahıl fiyatlarının yükselmesini önlemek amacıyla verilen 500 bin liranın usulsüz olarak kullanılması ile ilgilidir. Yüce Divan’ın yapmış olduğu yargılama sonucu Ali Cinani Bey suçlu bulunmuş ve usulsüz kullanılan parayı faiziyle birlikte hazineye ödemesine karar verilmiştir (Öcal, 2008, s. 71).

II. Dünya Savaşı’nın tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de etkilerini gösterdiği ve bu dönemde ekonomik sıkıntıların her geçen gün arttığı bilinmektedir. Bu dönemde kaçakçılık ve vurgunculuk başta olmak üzere yasa dışı kazançların arttığı belirtilmekte ve dönemin gazete manşetlerinde sıklıkla vurgun iddiaları yer almaktaydı. En çok suçlanan kişiler arasında, devlet memurluğu yaptıktan sonra özel sektöre geçen kişiler bulunmaktadır. Bu durum bir süre sonra öyle bir hal almıştı ki, Millet Meclisi’nde politikacı, memur ve işadamları arasındaki ilişkilerin soruşturulması için İstiklal Mahkemelerine benzer mahkemeler kurulması teklifi bile yapılmıştır (Altun, 2004, s. 132-133).

1946 yılında geçilen çok partili dönemde de yolsuzluk söylentileri devam etmiştir. Çok partili dönemin ilk yolsuzluk davalarından biri, Suat Hayri Ürgüplü’nün

1943 ile 1946 yılları arasındaki Gümrük ve Tekel Bakanlığı sırasında haksız kazanç ve devleti zarara uğratmak suçlarından Yüce Divan'da yargılanmasıydı (TEPAV, 2006).

1950-1960'lı yıllarda Türkiye sosyal ve ekonomik anlamda değişimler göstermiştir. Bu dönemde köyden kente göç başlamış ve göç eden insanların genellikle düşük gelirli geçici işlerde çalıştığı görülmüştür. Bu durum kentlerde plansız barınma sorununu meydana getirmiş ve kamu arazilerine kaçak yolla yapılan gecekondu gün geçtikçe artmaya başlamıştır. Dönemin hükümetinin liberal ekonomik politika'yı izleme ve özel sektörü geliştirme planları ile iktidara gelmesine rağmen devletin yatırım yapmaya devam ettiği, hatta ekonomide ağırlığının giderek arttığı görülmüştür. Kore Savaşı'nın yaşandığı dönemde dış ticaret haddi daralmış ve döviz spekülasyonları sayesinde büyük kazançlar elde edilmiştir. Liberal ekonomiye geçiş sürecinde 1950'li yıllarda kurulan banka sayısı artmıştır. Örneğin; 1950 yılında 34 olan banka sayısı 1959 yılında 58'e çıkmıştır. Ancak çeşitli yolsuzluk olayları ve kötü yönetim sonucu bankalar halktan topladıkları mevduatları ödeyemez hale gelmişlerdir. Bir süre sonra tasfiye edilen bankaların ülkeye getirdiği maliyet 500 milyon lirayı bulmuştur (Altun, 2004, s. 140-168).

Türkiye'nin bir diğer ekonomik suç türü olan kara para aklama ile tanışması 1960'lı yıllara rast gelmektedir. Yurt dışında bulunan gurbetçiler aracılığıyla başta uyuşturucu maddelerden elde edilen kara paranın, yüksek işçi maliyeti olarak gösterilip yasallaştırıldığı öne sürülmektedir. Bu yasallaştırma miktarı tahminen 500 milyon Alman Markı olarak telaffuz edilmektedir (Yazıcı, 2008).

1970'li yıllarda Türkiye'de organize suç örgütlerinin yaygınlaştığı görülmektedir. 1950'li yıllarda başlayan kontrolsüz ve hızlı gerçekleşen göçler ile birlikte bireyler farklı alanlarda çalışmaya başlamış, yapılan işin cinsine göre

gruplaşmalar başlamıştır. Genellikle aynı meslek grubunda bulunanların hemşeri olması, belli başlı işkollarında tekelleşme meydana getirmiştir. Bu tekelleşme ise organize suç örgütlerini doğurmuştur (Kahya & Özerkmen, 2007, s. 56). 1960'lı yıllarda başlayan yurtdışı göçlerin sonucunda bazı gurbetçiler yasa dışı olaylara bulaşmışlar ve yurt içindeki bazı uzantıları ile birlikte sıkı bağlar kurmuşlardır. Bu tür organize suç örgütleri genellikle kaçak sigara ve içki ticareti işleriyle uğraşmışlardır. Aynı dönemde kara para aklama girişimleri İsviçre aracılığıyla yapılmaktaydı, Türkiye'den bavullarla kaçırılan döviz İsviçre'ye gitmekte ve orda altına çevrilip tekrar ülkeye sokulmaktaydı (Mavral, 2001, s. 126).

24 Ocak 1980'den itibaren Türkiye ekonomisi yapısal değişim sürecine girmiştir. Bu döneme kadar devlet tarafından yönlendirilen piyasalar, serbest piyasa modeline doğru yönlendirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde başlayan ekonomik liberalleşme ve dışa dönük sanayileşmeye dayalı ekonomi politikaları, günümüze kadar devam etmiştir. Hemen hemen bütün hükümetler, benzer ekonomik politikaları izlemişler ve birbirlerine yakın politika araçları kullanmışlardır (Öztürk ve Özyakışır, 2005). Ekonomideki bu değişim süreci ekonomik suçların işlenmesinde çok fazla etkiye sahip olamamış aksine liberal ekonomiyle birlikte gelen özgürlükler ve işlem hacmi artışı bu tür suç türlerinin çeşitliliğinin çoğalmasına neden olmuştur. Bu dönemde ihracatın gelişmesi ve ülkeye döviz girmesi için sağlanan kolaylıklar hayali ihracata neden olmuştur. Ayrıca devlet bankaları aracılığıyla verilen kredilerin geri dönmemesi ve kötü yönetimle iflasa sürüklenen özel sektör şirketlerinin ayakta kalabilmesi için devlet imkânların kullanılması devletin, dolayısıyla halkın omuzlarında yük oluşturmaktaydı (Altun, 2004, s. 207).

1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin parçalanmasıyla yaşanan otorite boşluğu ile artan organize suç örgütleri ve kara para akımları, Türkiye'nin karapara konusunda bir takım baskılarla karşılaşmasına neden olmuştur, bu baskı odaklarının başında suç gelirlerinin aklanmasında uluslar arası politikalar geliştirmekle yükümlü Mali Eylem Görev Gücü (FATF) geliyordu. Ancak bu dönemde ekonomi yönetimi, sıcak para girişi anlayışı doğrultusunda Türk Lirası faizlerini yüksek tutarak döviz kurunu da baskı altında tutmaya çalışmaktaydı. Bu dönem için Mavral'ın (2001) yorumu şöyledir. *“Özellikle mali sistem içinde bir renge bürünmek konusunda oldukça mahir karapara, bu kez sıcak paranın içine karışarak Türkiye'ye giriyordu. Yani sıcak para, hayali ihracatı ikame etmişti.”*. Bu yıllarda daha önceki yıllarda olduğu gibi birçok yolsuzluk olayına da rastlanılmıştır. Başlıca yolsuzluk olayları arasında İLKSAN, İSKİ, Türkiye Kalkınma Bankası, Emlakbank, Türkbank yolsuzlukları yer almaktadır (TEPAV, 2006, s. 39).

2000'li yıllara gelindiğinde dönemin hükümeti ekonomik suçlar ile ilgili mücadeleyi esas almış ve çeşitli operasyonlar başlatılmıştır. 25 Mayıs 2000'de başlayan ve “Paraşüt” adı verilen operasyon ile “Operasyonlar Dönemi” olarak adlandırılan döneme başlanmıştır. Bu operasyonun devamında Hasat, Balina, Kartal, Serhat ve Kasırğa gibi adlarla anılan 21 operasyon yapılmıştır. Bu operasyonların maddi boyutu ise yaklaşık 5 milyar Dolar olarak belirtilmiştir. Yolsuzluk soruşturmaları ise Devlet Tiyatroları, Türk Dil Kurumu gibi kurumlara uzanmıştır. Aynı dönemde operasyonların banka boyutu ele alınırsa, toplamda 21 banka batmış ve yaklaşık olarak 23 milyar Dolar zarar bırakmıştır (Altun, 2004, s. 278-294).

Türkiye'de ekonomik suçların sosyo-ekonomik ve politik zararlarına değinmek gerekirse; örneğin, 1998–2003 yılları arasında yaklaşık 20 milyar Dolar görev zararı ve

yaklaşık 25 milyar Dolar batık bankalar nedeniyle ülke zarara uğramıştır. Bu durum ekonomik tabanı olan, enerji sektörü, sanayi sektörü, borsa, enflasyon, döviz, gelir dağılımı, yoksulluk gibi hemen hemen tüm alanları olumsuz yönde etkilemiş ve Türkiye'nin tarihindeki en büyük kriz ile karşı karşıya bırakmıştır (Mutlu, 2008).

II. BÖLÜM

2.İCRAVE İFLAS KANUNU'NA MUHALEFET VE DOLANDIRICILIK SUÇLARI

Türk Hukuk Sisteminde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. Kitap, 3. Kısım, 9. Bölümünde yer alan, “Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar” adlı başlık haricinde, ekonomik suçlar adı altında ya da ekonomik temelli suçları içeren genel bir kanun bulunmamaktadır. Bu tür suçların kanuni yükümlülükleri, genel ceza kanunlarından çok özel ceza kanunlarıyla oluşturulmuştur. Örneğin, 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Önlenmesi Hakkındaki Kanun, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, ekonomik suçları içeren özel kanunlardan bazılarıdır.

Ekonomik suç türlerinin bu denli geniş bir alana yayılması nedeniyle, konunun bütünlüğü korumak için çalışmamızda İİKM ve Dolandırıcılık suçları bölgesel olarak iller bazında incelenmiştir.

2.1. İCRAVE İFLAS KANUNU'NA MUHALEFET SUÇLARI

Toplum içerisinde yükümlülüklerini yerine getirmeyen borçlulara karşı alacaklıların, devlet kuvveti yardımı ile alacaklarını elde edebilmesi için düzenlenen hukuk kurallarına İcra İflas Hukuku adı verilir. Bir diğer ifadeyle Cebri İcra Hukuku olarak adlandırılan bu kurallar vasıtasıyla zor kullanma yetkisi yalnızca devlete verilmiştir. Ülkemizde borçlu kendi rızası ile yükümlülüklerini yerine getirmediği durumda hem İcra İflas Kanunu hemde Türk Ceza Kanunu ile bir takım yaptırımlar uygulanmaktadır. Yükümlülüklerini yerine getirmeyen borçlular bu kanunlar aracılığı ile hapis ya da para cezası yaptırımları uygulanır (Konuralp, 2006, s. 10) .

2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda belirtilen suç unsurlarını, icra suçları ve iflas suçları olarak ayırmak gerekirse, icra suçları, alacaklısını zarar sokmak amacıyla mevcudu azaltmak, borçlunun gereksiz masraf yapması ve ihmallerde bulunması, ticaret

işletmesi yöneticilerinin borçlarını ödememesi, gerçeğe aykırı beyan, mal beyanından sonra mal ve kazançta artışı bildirmemek, mal beyanında bulunmamak, nafaka borcu suçu gibi suçlardan oluşmaktadır. İflas suçları ise, iflas ve konkordato işleminde haksız kişisel menfaat elde etmek, konkordatoda yetkili kişileri hataya düşürmek ve yeniden yapılandırma koşullarına uymamak, müflisin mallarını iflas dairesine vermemek ve müflisin alacaklarını iflas dairesine bildirmemek, istenilen malı teslim etmemek, defter tutulurken hazır bulunmamak ve iflas dairesinin emirlerine uymamak, gerektiği halde sermaye şirketinin iflasını istememek, taksirli iflas ve hileli iflas suçları gibi suçlardan oluşmaktadır⁵.

2.2. İCRA VE İFLAS KANUNUNA MUHALEFET SUÇU İŞLEYENLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Araştırmanın bu bölümünde, 1997-2007 yıllarına ait hüküm giymiş suçluların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, bağlı bulunduğu meslek grupları gibi kişisel özellikleri incelenmiştir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin cinsiyet durumlarını yıllara göre dağılımı Tablo 2.1.'da gösterilmiştir.

⁵ Yıllar itibarıyla birçok değişikliğe uğrayan kanun son olarak, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5311 sayılı icra ve iflas Kanunu'nda değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişiklikler yapılmıştır.

Tablo 2.1. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	E		K	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Yıllar				
1997	26 116	6.13	774	4.55
1998	29 553	6.93	951	5.59
1999	42 586	9.99	1 368	8.04
2000	55 123	12.93	1 809	10.63
2001	64 168	15.05	2 271	13.34
2002	47 340	11.11	2 028	11.91
2003	44 602	10.46	2 159	12.68
2004	38 279	8.98	2 045	12.01
2005	2 132	0.50	90	0.53
2006	23 619	5.54	952	5.59
2007	52 745	12.37	2 578	15.14
Toplam	426 263	100	17 025	100

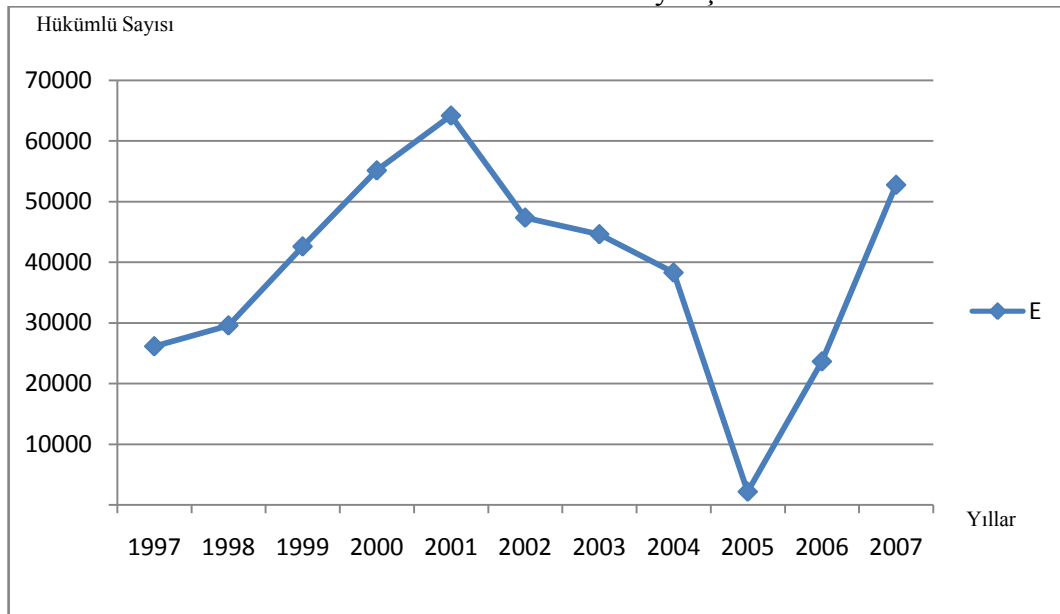
Kaynak: TÜİK

Tabloya göre; 1997 yılında hüküm giyen erkek sayısı 26 166 kişi tüm erkek suçlulara oranı % 6.13, kadın sayısı ise 774 tüm kadın suçlulara oranı %4.55'tir. 1998 yılında hüküm giyen erkek sayısı 29 553 kişi tüm erkek suçlulara oranı % 6.93, kadın sayısı ise 951 tüm kadın suçlulara oranı %5.59'dur. 1999 yılında hüküm giyen erkek sayısı 42 586 kişi tüm erkek suçlulara oranı %9.99, kadın sayısı ise 1 368 tüm kadın suçlulara oranı %8.04'tür. 2000 yılında hüküm giyen erkek sayısı 55 123 kişi tüm erkek suçlulara oranı %12.93, kadın sayısı ise 1 809 tüm kadın suçlulara oranı %10.63'tür. 2001 yılında hüküm giyen erkek sayısı 65 168 kişi tüm erkek suçlulara oranı % 15.05, kadın sayısı ise 2 271 tüm kadın suçlulara oranı %13.34'tür. 2002 yılında hüküm giyen erkek sayısı 47 340 kişi tüm erkek suçlulara oranı % 11.11, kadın sayısı ise 2 028 tüm kadın suçlulara oranı %11.91'dir. 2003 yılında hüküm giyen erkek sayısı 44 602 kişi tüm erkek suçlulara oranı % 10.46, kadın sayısı ise 2 159 tüm kadın suçlulara oranı

%12.68'dir. 2004 yılında hüküm giyen erkek sayısı 38 279 kişi tüm erkek suçlulara oranı % 8.98, kadın sayısı ise 2 045 tüm kadın suçlulara oranı %12.01'dir. 2005 yılında hüküm giyen erkek sayısı 2 132 kişi tüm erkek suçlulara oranı %0.50, kadın sayısı ise 90 tüm kadın suçlulara oranı %0.53'tür. 2006 yılında hüküm giyen erkek sayısı 23 619 kişi tüm erkek suçlulara oranı %5.54, kadın sayısı ise 952 tüm kadın suçlulara oranı %5.59'tür. 2007 yılında hüküm giyen erkek sayısı 52 745 kişi tüm erkek suçlulara oranı %12.37, kadın sayısı ise 2 578 tüm kadın suçlulara oranı %15.14'tür.

Tablo 2.1'i daha anlaşılır kılmak için belirtilen verileri grafikte göstermenin daha uygun olacağı düşünülmüştür.

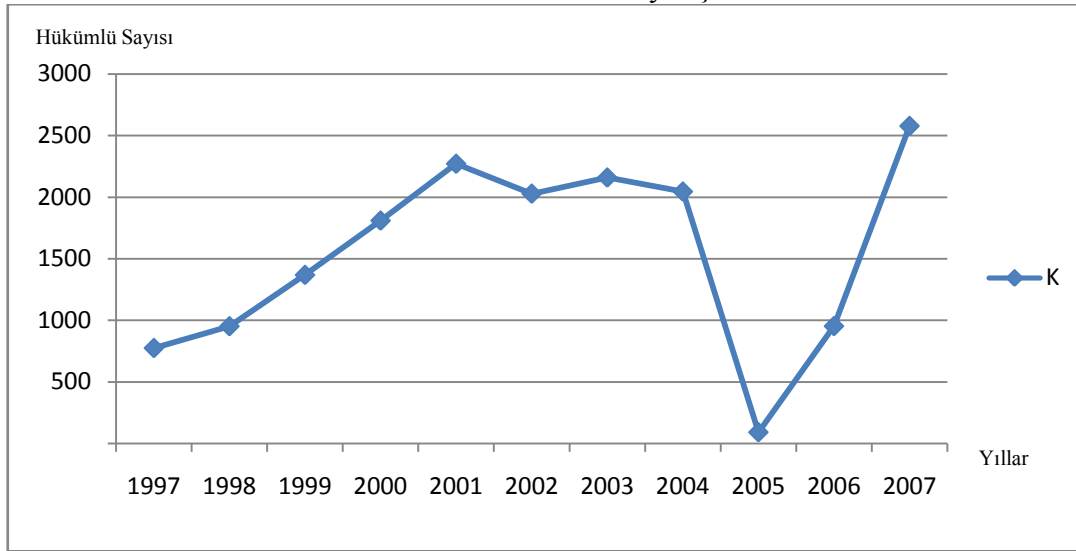
Grafik 2.1. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Erkekler



Grafiğe göre başlangıç yılı olan 1997'den 1998'e erkek hükümlü sayısı belirli bir oranda artarken 1998'den sonra hüküm giyme daha dik olarak artmaya devam etmiş tepe noktası olarak ise 2001 yılında son bulmuş bu yıldan sonra azalışa geçmiştir. Bu azalış 2002-2004 yıllarında daha yavaşlamıştır. 2005 yılında ise çok yüksek derecede bir hüküm giyme düşüşü yaşanmıştır. Bu durumda İcra ve İflas Kanunu'da 2005 yılında değişikliğe gidilmesinin etkisin yüksek olduğu düşünülmektedir. Ancak 2006 ve

2007 yıllarındaki yüksek eğimli artış ve araştırmanın son yılı olan 2007 yılında hüküm giymenin 50 000 kişiyi geçmesi değiştirilen kanunun suçu önlemede çok yeterli olmadığına, kanun yapıcıların bu kanunu tekrar gözden geçirmesi ve eksik kısımlarının düzeltilmesi gerekliliğinin bir işareti olarak görülmektedir.

Grafik 2.2. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Kadınlar



Grafığe göre hüküm giymiş kadınlar 1997 yılında 500-1000 aralığında iken 1998 yılından itibaren artan bir eğimle yükselmeye devam etmiş ve 2001 yılında tepe noktasına erişmiştir. 2001-2004 yıllarında dalgalı bir şekil izlerken 2005 yılında büyük oranda düşüş yaşanmıştır. 2007 yılında ise 2006 ya nazaran daha yüksek bir eğimle artış yaşanmıştır. Daha öncede bahsedildiği üzere 2007 yılı hükümlü sayısının 2500-3000 aralığında ilerlemesi ve 1997 den bu yana hükümlü sayısındaki en yüksek dereceye ulaşması, yeni uygulamaya konmuş kanunun çokta etkili olmadığını bir kez daha göstermektedir.

Araştırma kapsamında, 1997-2007 yıllarında hüküm giymiş kişilerin yaş dağılımı tablo 2.2'de gösterilmektedir.

Tablo 2.2.1997-2007 Yıllarına Ait Yaş Grupları ve Yüzdesel Dağılımları

Yaş Grupları	<i>f</i>	%
-15	7	0.002
15-17	42	0.009
18-24	23.178	5.229
25-34	143.875	32.456
35-44	160.655	36.242
45-54	84.567	19.077
55-64	23.867	5.384
65+	7.097	1.601
Toplam	443.288	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre hüküm giyen suçluların 35-44 yaş grubunsa (%36.242) en yüksek oranı oluşturmaktadır. İkinci olarak 25-34 yaş grubu(%32.456), üçüncü olarak ise 45-54 yaş grubu (%19.077) gelmektedir.

Araştırma kapsamında hükümlülerin eğitim durumlarına göre dağılımları tablo 2.3'de gösterilmektedir.

Tablo 2.3. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	<i>f</i>	%
Okuma yazma bilmeyen	6 751	1.52
Okuryazar olupta bir okul bitirmeyen	7 300	1.65
İlkokul mezunu	310 355	70.01
Ortaokul ve dengi meslek okulu mezunu	52 133	11.76
Lise ve dengi meslek okulu mezunu	54 509	12.30
Fakülte veya yüksekokul mezunu	12 240	2.76
Toplam	443 288	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, belirtilen yıllar arasında hüküm giymiş kişilerin %70'inin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bunu %12.30'luk bir oranla lise ve dengi meslek okulu mezunları izlemektedir. Fakülte veya yüksekokul mezunlarının %2.76' gibi düşük bir oranla hükümlülerin meslek grupları arasında son sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin meslek gruplarına göre dağılımı Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) elde edilen verilerde meslek gruplaması 2004 yılında değiştiğinden dolayı, iki ayrı tabloda incelenmiştir.

Tablo 2.4. 1997-2003 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları

Meslek Grubu	<i>f</i>	%
İlmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili meslekler	6 004	1.87
Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	5 004	1.56
İdari personel ve benzeri çalışanlar	9 230	2.88
Ticaret ve satış personeli	57 649	17.97
Hizmet işlerinde çalışanlar	18 406	5.74
Tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar	78 077	24.33
Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar	88 499	27.58
Ev kadınları, emekliler, irat sahipleri, öğrenciler, çalışamaz halde olanlar ve bir mesleği olmayanlar ile mesleği belli olmayanlar	57 979	18.07
Toplam	320 848	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananların %27.58 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci olarak ise %24.33'lük oranla Tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar yer almaktadır. Ticaret ve satış personelinin ekonomik faaliyetler ile daha içli dışlı olmasına rağmen %17.97'lik bir oranla dördüncü sırada yer alması dikkat çekici bir durum olarak görülmektedir.

Tablo 2.5. 2004-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları (Yeni Gruplamaya Göre)

Meslek Grubu	<i>f</i>	%
Kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler	18 509	15.12
Profesyonel meslek mensupları	2 091	1.71
Yardımcı profesyonel meslek mensupları	5 592	4.57
Büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar	590	0.48
Hizmet ve satış elamanları	5 198	4.25
Nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	19 863	16.22
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	15 557	12.71
Tesis ve makine operatörleri ve montajcıları	10 885	8.89
Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar	11 463	9.36
Silahlı kuvvetler	60	0.05
Ev kadını	4 022	3.28
Öğrenci	251	0.20
Emekli	4 885	3.99
İşi olmayanlar	23474	19.17
Toplam	122 440	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, işi olmayanlar %19.17 bir oranla ilk sırada yer almaktadır. İşsizlik bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığını azaltmaktadır. İşsizliğin bireye vermiş olduğu dışlanmışlık duygusu kişinin üzerinde kendine güvensizlik, duygusuzluk, şok ve benzeri şekillerde psikolojik olarak etkileyip kanuni olmayan yollara sürükleyebilir (Kızmaz, 2006). Bu nedenle işi olmayanların yüzdesel olarak ilk sırada yer alması, ailevi ve toplumsal baskı ile birlikte suç işlemeye meyilli olmanın doğal bir sonucu olarak düşünülebilir.

Tabloda ikinci en büyük yüzdeye sahip olan hükümlüler %16.22'lik bir oran ile nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanlarıdır. Üçüncü olarak ise %15.12'lik bir oran ile kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin olması ekonomik suçluluğun toplumun her kesimine dağılmış olmasına rağmen

Sutherland'ın (1940) beyaz yaka suçluluğu tezinin hala geçerliliğini koruduğunu ve belirli statü sahibi olan insanların mesleklerinin getirdiği koşul ve avantajları kullanarak, bulunduğu ekonomik şartları daha üst düzeye taşımak için suç işleyebileceğinin bir kanıtı olabilir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin medeni durumlarına göre dağılımları tablo 2.6. de gösterilmektedir.

Tablo 2.6. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Medeni Durumları

Medeni Durum	<i>f</i>	%
Hiç Evlenmedi	50.835	11.47
Evli	378.247	85.33
Eşi Öldü	2.066	0.47
Boşandı	12.140	2.74
Toplam	443.288	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, hükümlüler arasında evli olanlar %85.33 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci olarak ise %11.47'lük oranla hiç evlenmeyenler yer almaktadır. Bu hükümlüler arasında, boşanan hükümlüler %2.74 ve eşi ölenler %0.47'lük bir orana sahip olduğu görülmektedir.

2.3.TÜRKİYE’DE İCRA VE İFLAS KANUNU’NA MUHALEFET SUÇU VE HÜKÜM GİYEN KİŞİLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI

Bir ekonomik suç olarak İİKİM suçunun ülkemizdeki yoğunluğunun belirtilmesi ve bu suçun dağılımını etkin bir şekilde ibraz edebilmek için, Türkiye İstatistik Kurumu’ndan (TÜİK) iller bazında suç istatistikleri talep edilmiş ve veriler doğrultusunda söz konusu suç iller bölgeler bazında incelenmiştir. Bu incelemelerde öncelikle illerin toplam suç sayıları çıkartılıp yüzdeleri alınarak dağılım sağlanmıştır. Bölgesel suç istatistiklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için nüfus sayıları ve oranlarının çıkartılması gerektiği düşünülmüştür.

Türkiye’de bulunan yedi bölgede yatay ve dikey olmak üzere iki şekilde veri analizi yapılmıştır. Yatay kesit veri analizinde 1997-2007 zaman serisinde bölgeler geneli, iller bazında hükümlü sayılarının artış ve azalışı grafik halinde incelenmiştir. Dikey kesit veri analizinde ise aynı yıl içinde illerdeki hükümlülerin dağılım yüzdesi ve 2007 ADNKS ile illerin bölgelere göre nüfus yüzdeleri grafik halinde gösterilmiştir. Dikey kesit veri analizinde belirlenen yıllar bazında, illerin bölge geneline nüfus yüzdesi alınarak, hükümlü yüzdeleri ile karşılaştırılmıştır.

2.3.1. Akdeniz Bölgesi

Araştırma ilk bölge olan Akdeniz Bölgesi’nden başlanmış ve bu bölgenin illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri tablo 2.7’de, yatay kesit veri analizi grafik 2.3’de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri grafik 2.4.,2.5. ve 2.6’da grafiklerde gösterilmiştir.

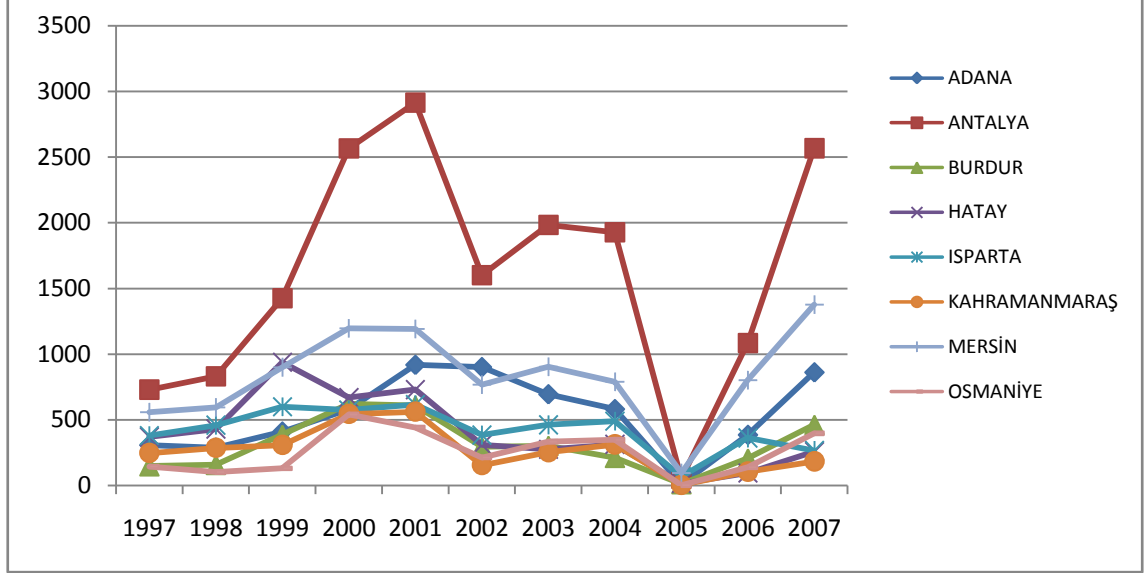
Tablo 2.7. 1997-2007 Yılları Arasında Akdeniz Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İLLER	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ADANA	Hükümlü Sayısı	308	289	411	581	919	902	695	582	11	386	862
	%	10,65	9,17	8,06	7,96	11,51	19,49	13,34	11,70	4,15	12,12	13,52
ANTALYA	Hükümlü Sayısı	730	831	1425	2566	2914	1601	1983	1927	52	1084	2567
	%	25,24	26,36	27,94	35,17	36,50	34,59	38,05	38,73	19,62	34,05	40,27
BURDUR	Hükümlü Sayısı	148	158	386	621	609	295	303	212	12	207	462
	%	5,12	5,01	7,57	8,51	7,63	6,37	5,81	4,26	4,53	6,50	7,25
HATAY	Hükümlü Sayısı	371	430	938	669	730	309	276	313	15	95	259
	%	12,83	13,64	18,39	9,17	9,14	6,68	5,30	6,29	5,66	2,98	4,06
ISPARTA	Hükümlü Sayısı	381	459	599	574	616	384	462	490	69	362	267
	%	13,17	14,56	11,74	7,87	7,72	8,30	8,87	9,85	26,04	11,37	4,19
KAHRAMANMARAŞ	Hükümlü Sayısı	248	287	309	546	562	155	253	313	5	106	184
	%	8,58	9,10	6,06	7,48	7,04	3,35	4,86	6,29	1,89	3,33	2,89
MERSİN	Hükümlü Sayısı	560	596	901	1198	1192	768	905	790	97	803	1377
	%	19,36	18,90	17,66	16,42	14,93	16,59	17,37	15,88	36,60	25,22	21,60
OSMANİYE	Hükümlü Sayısı	146	103	132	541	441	214	334	349	4	141	397
	%	5,05	3,27	2,59	7,42	5,52	4,62	6,41	7,01	1,51	4,43	6,23
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	2892	3153	5101	7296	7983	4628	5211	4976	265	3184	6375
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tabloda yıllar itibariyle Akdeniz Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları iller bazında ve tüm bölge olarak gösterilmiştir.

Grafik 2.3. Akdeniz Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, bölge illerinde 1997 yılında hükümlü sayısı 0-1000'in aralığında iken, ilerleyen yıllarda bu sayıda artış görülmüş illerin büyük kısmında hükümlü sayısı 2001 yılında tepe noktasına erişmiştir. Bölgede en dikkat çekici il Antalya'dır. İlin hükümlü sayısında 2001 yılına kadar yüksek eğimli bir artış varken, 2001 yılında tekrar düşüşe geçmiştir. 2005 yılında ani düşüş olduktan sonra, önceki yıllara nazaran yüksek bir eğimle hükümlü sayısında artış olmuştur. Diğer iller ise ortalama olarak benzer şekilde seyir izlemiş, yalnızca Mersin ili 2000, 2001 ve 2007 yıllarında hükümlü sayısı olarak 1000 sınırını geçmiştir.

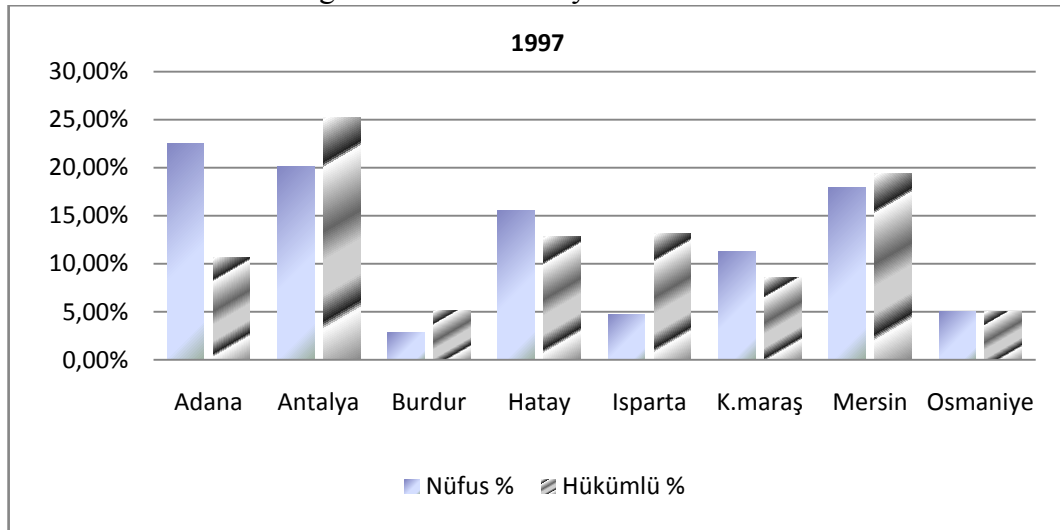
Tablo 2.8. 2007 ADNKS'ye göre Akdeniz Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Adana	2.006.650	22.53
Antalya	1.789.295	20.09
Burdur	251.181	2.82
Hatay	1.386.224	15.56
Isparta	419.845	4.71
Kahramanmaraş	1.004.414	11.28
Mersin	1.595.938	17.92
Osmaniye	452.880	5.08
Toplam	8.906.427	100

Kaynak: TÜİK

Nüfus oranlarına göre dikey kesit veri analizlerinin yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler çıkarılmıştır.

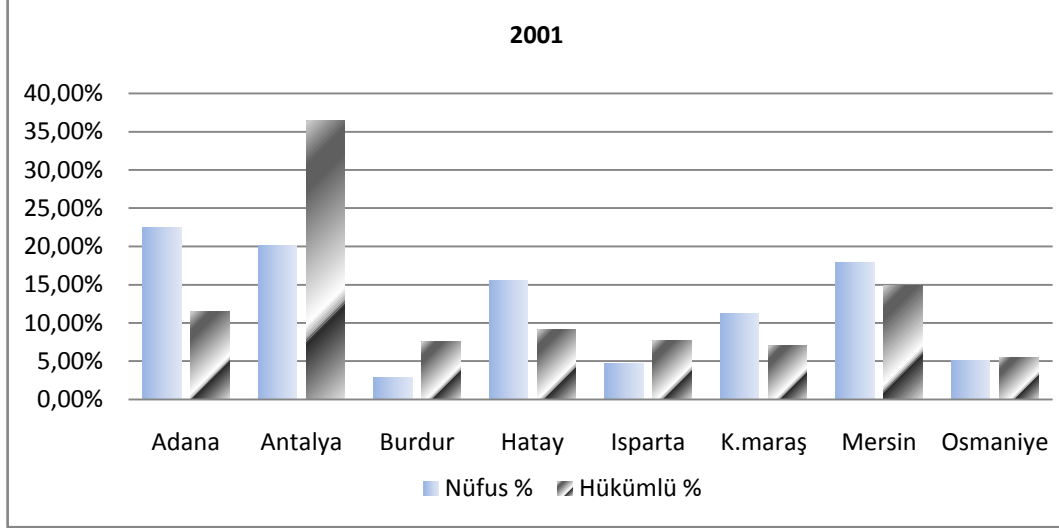
Grafik 2.4. Akdeniz Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Akdeniz Bölgesi'nin 1997 yılı dikey kesit veri analizinde dikkat çeken iller Antalya, Burdur, Isparta ve Mersin'dir. Bu illerin bölge geneline göre hükümlü yüzdeleri, nüfus yüzdelerini aşmaktadır. Örneğin Isparta ilinin bölgeye göre nüfus oranı yaklaşık olarak %5 iken, hükümlü oranı yaklaşık olarak %14 seviyesindedir. Bu

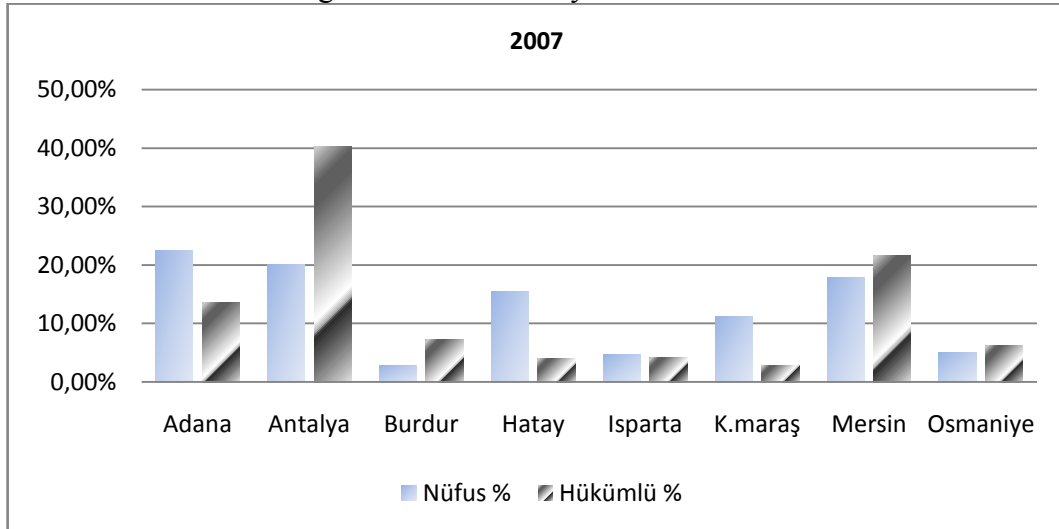
durumu kısaca yorumlamak gerekirse belirtilen illerde hükümlü oranları ve dolayısı ile suç işleme oranları nüfus oranlarından daha fazla olduğu söylenebilir.

Grafik 2.5. Akdeniz Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, bölgesel hükümlü oranında, 2001 yılında, 1997 yılına nazaran Antalya (%36.5) ve Burdur (%7.63) illerinde artış görülmektedir. Diğer illerde ise genel olarak hükümlü oranı azalmaktadır.

Grafik 2.6. Akdeniz Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2007 yılında Antalya ili, hükümlü oranı 1997 ve 2001 yıllarındaki artışını sürdürmüş ve hükümlü sayısı olarak bölgenin %40'lık bir düzeyine gelmiştir.

Adana ili belirtilen yıllardaki orana benzer bir şekilde seyretmiştir. Isparta, Hatay ve Kahramanmaraş illerinde azalış söz konusu iken, Mersin ve Osmaniye illerindeki artış bölgesel nüfus yüzdesini de aşmıştır.

2.3.2. Ege Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan ikinci bölge olan Ege Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.9.'da, yatay kesit veri analizi Grafik 2.7.'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.8.,2.9. ve 2.10. numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

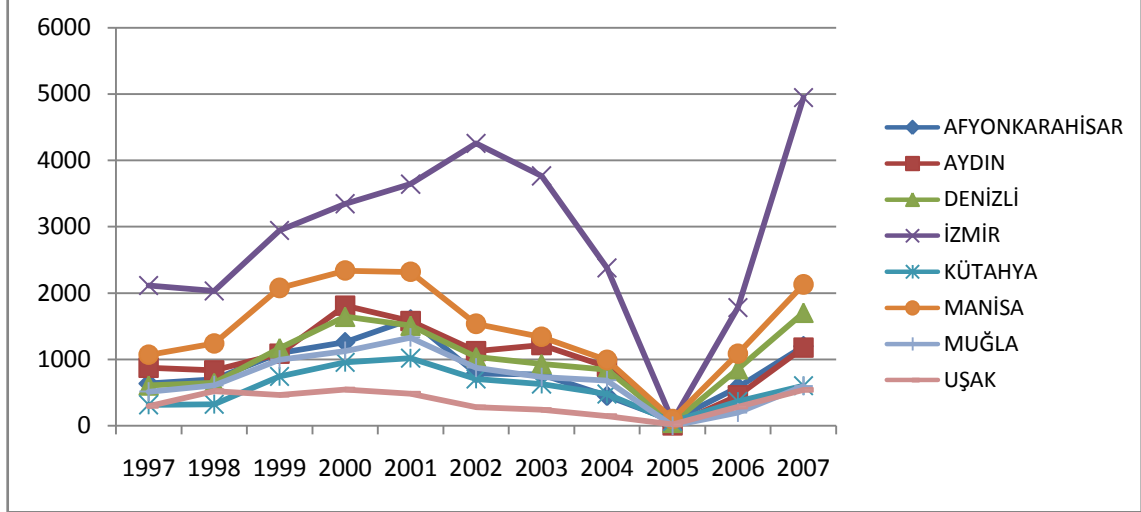
Tablo 2.9. 1997-2007 Yılları Arasında Ege Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İLLER	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AFYONKARAHİSAR	Hükümlü Sayısı	635	701	1095	1258	1601	787	770	449	77	580	1198
	%	9,87	10,14	10,35	9,66	11,87	7,42	8,00	6,55	19,90	10,34	9,29
AYDIN	Hükümlü Sayısı	877	835	1087	1811	1580	1125	1217	889	6	457	1179
	%	13,64	12,08	10,28	13,90	11,71	10,61	12,64	12,96	1,55	8,15	9,14
DENİZLİ	Hükümlü Sayısı	608	646	1170	1643	1509	1036	931	844	46	853	1703
	%	9,45	9,35	11,06	12,61	11,19	9,77	9,67	12,30	11,89	15,21	13,20
İZMİR	Hükümlü Sayısı	2114	2031	2943	3346	3641	4258	3766	2378	72	1780	4946
	%	32,87	29,39	27,82	25,68	27,00	40,15	39,13	34,66	18,60	31,73	38,35
KÜTAHYA	Hükümlü Sayısı	316	325	744	959	1020	707	627	479	62	366	602
	%	4,91	4,70	7,03	7,36	7,56	6,67	6,51	6,98	16,02	6,53	4,67
MANİSA	Hükümlü Sayısı	1070	1241	2076	2338	2321	1537	1340	991	103	1086	2130
	%	16,64	17,96	19,62	17,94	17,21	14,49	13,92	14,45	26,61	19,36	16,52
MUĞLA	Hükümlü Sayısı	515	611	99	1128	1330	877	735	684	3	201	599
	%	8,01	8,84	9,44	8,66	9,86	8,27	7,64	9,97	0,78	3,58	4,64
UŞAK	Hükümlü Sayısı	296	520	465	546	485	278	239	146	18	286	540
	%	4,60	7,53	4,40	4,19	3,60	2,62	2,48	2,13	4,65	5,10	4,19
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	6431	6910	10579	13029	13487	10605	9625	6860	387	5609	12897
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.9’da yıllar itibariyle Ege Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları iller ve tüm bölge bazında gösterilmiştir.

Grafik 2.7. Ege Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, bölgede 1997 yılında hükümlü sayısı İzmir ili dışında 500-1000 seviyesindedir. İlerleyen yıllarda bölge genelinde artışlar başlamış ve illerin büyük bir kısmı 2001-2002 yıllarında hükümlü sayısı bakımından tepe noktasına erişmişlerdir. Bölgede en dikkat çekici gerek sanayileşme gerekse büyüklük bakımından doğal olarak İzmir’dir. İlin hükümlü sayısında 2002 yılına kadar önce artan, daha sonra azalan eğimli bir artış olmuş ve 2002 yılında ise tekrar düşüş görülmüştür. Bölge genelinde iller 2005 yılındaki ani düşüşten sonra, önceki yıllara nazaran yüksek bir eğimle artışa geçmiştir. Bölgenin diğer illeri, gerek suçlu sayıları gerekse zaman serisi açısından benzer özellikler göstermektedir. Bölgede İzmir’den sonra Manisa ilindeki farklılık dikkat çekicidir.

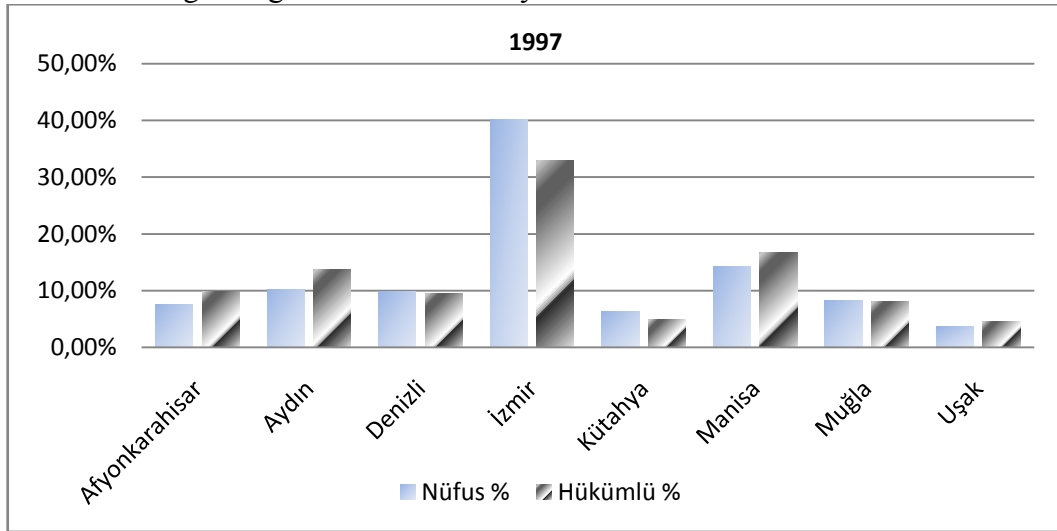
Tablo 2.10. 2007 ADNKS'ye göre Ege Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Afyonkarahisar	701.572	7.54
Aydın	946.971	10.18
Denizli	907.325	9.76
İzmir	3.739.353	40.21
Kütahya	583.910	6.28
Manisa	1.319.920	14.19
Muğla	766.156	8.24
Uşak	334.115	3.59
Toplam	9.299.322	100.00

Kaynak: TÜİK

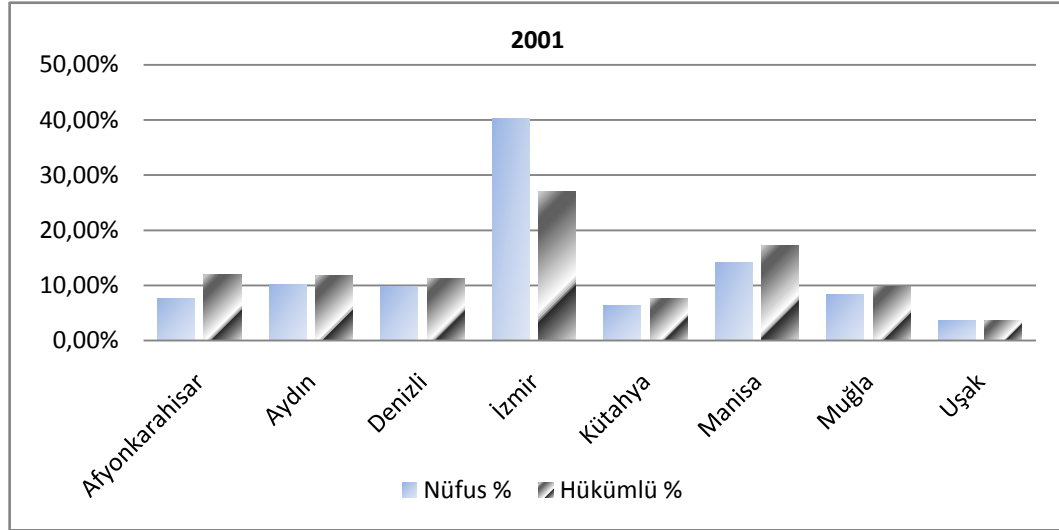
Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

Grafik 2.8. Ege Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



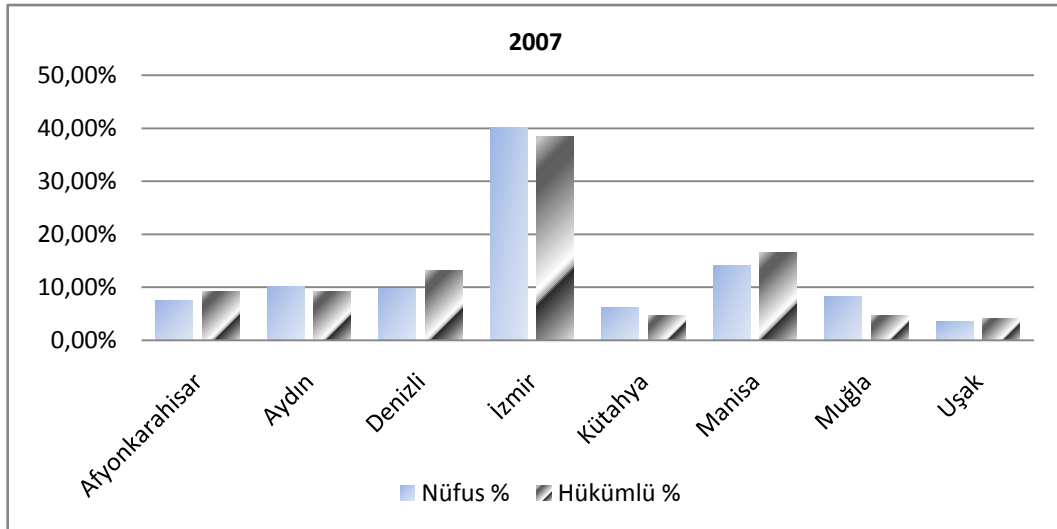
Grafığe göre, Ege Bölgesi'nde 1997 yılında hükümlü yüzdesi, nüfus yüzdesinden düşük olmasına rağmen hükümlü yüzdesi bakımından en büyük il İzmir'dir. Hükümlü yüzdesi, nüfus yüzdesinden büyük olan iller ise Afyon, Aydın, Manisa ve Uşak'tır.

Grafik 2.9. Ege Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafığe göre, 2001 yılında, 1997 ye göre hükümlü oranında izmir ilinde yaklaşık olarak %5'lik bir azalış olduğu görülmektedir. Buna nazaran Afyon, Denizli, Kütahya, Muğla ve Uşak illerinde artış olmuş ve bu artışlar ile birlikte, bu illerin hükümlü yüzdelerinin, nüfus yüzdelerini geçtiği görülmektedir.

Grafik 2.10. Ege Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafığe göre, 2007 yılında ise İzmir ilinde, hükümlü oranı 2001 yılına nazaran yaklaşık olarak %10 artış göstererek, hükümlü sayısı olarak bölgenin %40'lık bir

düzeyine gelmiştir. Denizli ilinde ise azda olsa bir artış görülmüş. Diğer iller ise 2001 yılına nazaran azalış göstermiştir.

2.3.3. Doğu Anadolu Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan üçüncü bölge olan Doğu Anadolu Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.11’de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.11’de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.12, 2.13 ve 2.14 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

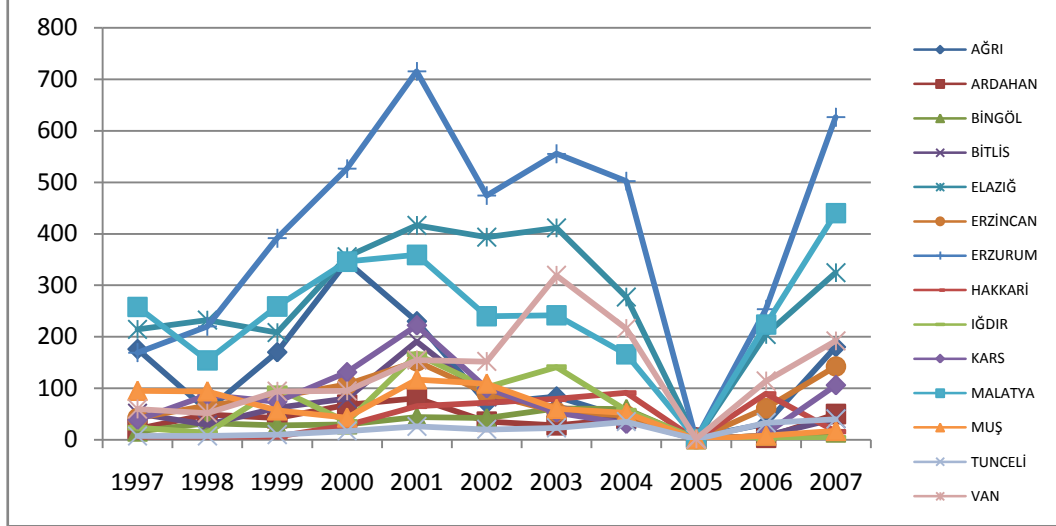
Tablo 2.11. 1997-2007 Yılları Arasında Doğu Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İLLER	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AĞRI	Hükümlü Sayısı	176	57	170	346	230	71	84	42	5	31	180
	%	14,94	5,19	10,73	15,68	7,83	3,58	3,86	2,54	21,74	2,95	8,21
ARDAHAN	Hükümlü Sayısı	21	49	42	68	81	35	28	41	4	4	50
	%	1,78	4,46	2,65	3,08	2,76	1,77	1,29	2,48	17,39	0,38	2,28
BİNGÖL	Hükümlü Sayısı	16	32	28	30	44	42	61	60	1	8	14
	%	1,36	2,91	1,77	1,36	1,50	2,12	2,81	3,63	4,35	0,76	0,64
BİTLİS	Hükümlü Sayısı	51	29	62	80	191	83	64	38	1	8	41
	%	4,33	2,64	3,91	3,62	6,50	4,19	2,94	2,30	4,35	0,76	1,87
ELAZIĞ	Hükümlü Sayısı	214	232	208	355	416	393	411	277	1	204	324
	%	18,17	21,11	13,13	16,09	14,15	19,82	18,91	16,74	4,35	19,41	14,78
ERZİNCAN	Hükümlü Sayısı	42	66	83	107	152	90	54	47	1	61	142
	%	3,57	6,01	5,24	4,85	5,17	4,54	2,48	2,84	4,35	5,80	6,48
ERZURUM	Hükümlü Sayısı	169	220	391	526	715	474	555	502	1	253	626
	%	14,35	20,02	24,68	23,83	24,33	23,90	25,53	30,33	4,35	24,07	28,56
HAKKARİ	Hükümlü Sayısı	6	6	6	28	65	72	79	91	0	89	16
	%	0,51	0,55	0,38	1,27	2,21	3,63	3,63	5,50	0,00	8,47	0,73
İĞDIR	Hükümlü Sayısı	24	14	100	35	166	102	141	57	3	2	4
	%	2,04	1,27	6,31	1,59	5,65	5,14	6,49	3,44	13,04	0,19	0,18
KARS	Hükümlü Sayısı	39	87	74	131	222	100	53	31		12	106
	%	3,31	7,92	4,67	5,94	7,55	5,04	2,44	1,87	0,00	1,14	4,84
MALATYA	Hükümlü Sayısı	258	154	259	346	359	240	242	166	2	224	440
	%	21,90	14,01	16,35	15,68	12,22	12,10	11,13	10,03	8,70	21,31	20,07
MUŞ	Hükümlü Sayısı	95	94	57	43	117	109	60	52	1	8	17
	%	8,06	8,55	3,60	1,95	3,98	5,50	2,76	3,14	4,35	0,76	0,78
TUNCELİ	Hükümlü Sayısı	7	7	10	17	26	20	23	35	1	33	40
	%	0,59	0,64	0,63	0,77	0,88	1,01	1,06	2,11	4,35	3,14	1,82
VAN	Hükümlü Sayısı	60	52	94	95	155	152	319	216	2	114	192
	%	5,09	4,73	5,93	4,30	5,27	7,67	14,67	13,05	8,70	10,85	8,76
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	1178	1099	1584	2207	2939	1983	2174	1655	23	1051	2192
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.11’de yıllar itibariyle Doğu Anadolu Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.11. Doğu Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, bölgede 1997 yılında hükümlü sayısı 0-300 seviyesinde iken 1998 yılından sonra dalgalanmalar başlamıştır. İllerin geneli 2001 yılında hükümlü sayısı bakımından tepe noktasına erişmişlerdir. İlerleyen yıllarda hükümlü sayısı düşüşe geçmiştir. Bölge genelinde iller 2005 yılındaki ani düşüşten sonra, önceki yıllara nazaran yüksek bir eğimle artışa geçmiştir. Grafiğe göre dalgalanmalarda öne çıkan iller Erzurum, Elazığ ve Malatya’dır. Bölgenin diğer illeri, gerek suçlu sayıları gerekse zaman serisi açısından benzer özellikler göstermektedir.

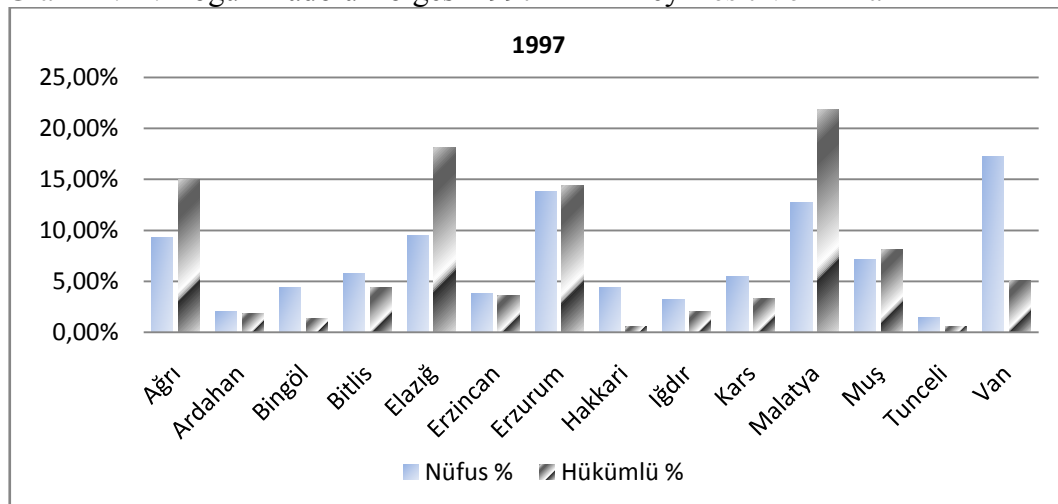
Tablo 2.12. 2007 ADNKS'ye göre Doğu Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Ağrı	530.879	9,32
Ardahan	112.721	1,98
Bingöl	251.552	4,42
Bitlis	327.886	5,76
Elazığ	541.258	9,50
Erzincan	213.538	3,75
Erzurum	784.941	13,78
Hakkari	246.469	4,33
Iğdır	181.866	3,19
Kars	312.205	5,48
Malatya	722.065	12,68
Muş	405.509	7,12
Tunceli	84.022	1,48
Van	979.671	17,20
Toplam	5.694.582	100

Kaynak: TÜİK

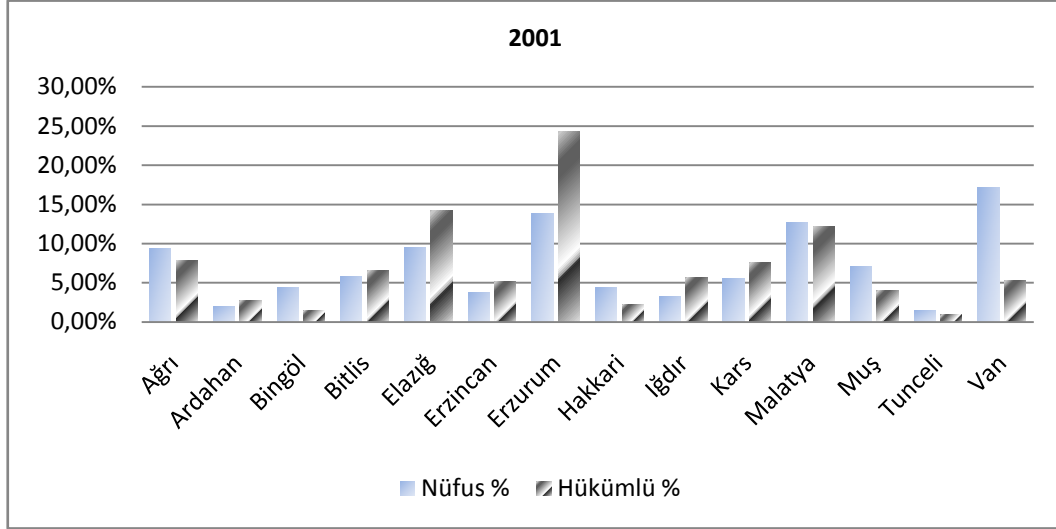
Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler çıkarılmıştır.

Grafik 2.12. Doğu Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



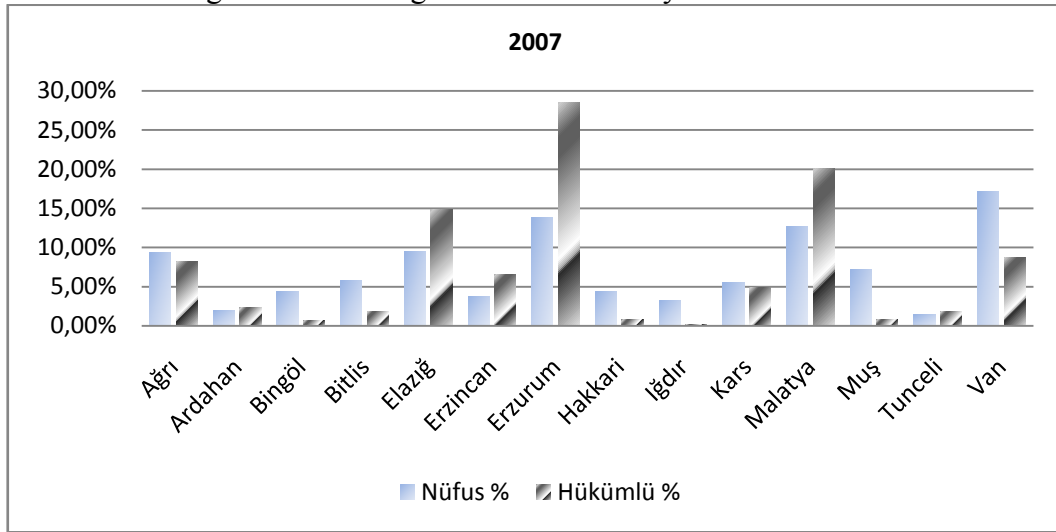
1997 yılında Doğu Anadolu Bölgesi'nde hükümlü oranları nüfus oranlarından yüksek olan iller Ağrı, Elazığ, Erzurum, Malatya ve Muş'tur. Bölgede nüfus oranı en yüksek olan il Van olmasına rağmen hükümlü sayısının az olması dikkat çekmektedir.

Grafik 2.13. Doğu Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafığe göre 2001 yılında bölgede Ağrı, Elazığ ve Malatya illerindeki hükümlü oranlarında azalış meydana gelmiştir. Bu illerden Ağrı (%7) ve Malatya'da (%10) azalış oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir. 1997 yılına nazaran 2001 yılında nüfus oranları küçük olan illerde hükümlü oranlarının azda olsa arttığı görülmektedir. Erzurum ili ise hükümlü oranlarında yaklaşık olarak %10'luk bir artış göstererek tüm bölgenin hükümlü sayısında yaklaşık olarak %25'lik dilimini oluşturmaktadır.

Grafik 2.14. Doğu Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafığe göre, 2007 yılında 1997 ve 2001 yıllarına nazaran, Erzurum ilinde bölgeye göre hükümlü oranı artışı devam etmiştir. Bunun yanında 1997 yılına nazaran 2001 yılında hükümlü oranında azalışa geçmiş olan Elazığ ve Malatya illerinde tekrar artış olduğu ve bu üç ilin Doğu Anadolu Bölgesindeki toplam hükümlü sayısının yaklaşık olarak %60'ını oluşturduğu görülmektedir. Bölgede diğer dikkat çeken il Erzincan'dır. 1997 yılında nüfus oranından küçük olan hükümlü oranı 2001 yılında, nüfus oranını geçmiştir ve 2007 yılında bu artışı devam etmiştir.

2.3.4. Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan dördüncü bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.13'de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.15'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.16, 2.17 ve 2.18 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

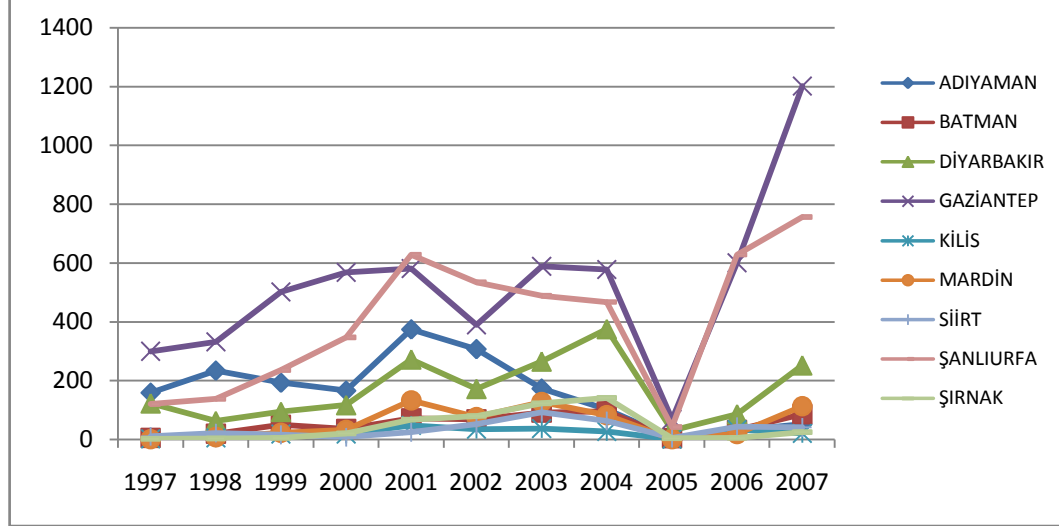
Tablo 2.13. 1997-2007 Yılları Arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ADİYAMAN	Hükümlü Sayısı	159	234	193	166	374	307	173	102	5	30	52
	%	21,99	28,36	16,97	12,62	16,99	17,90	8,70	5,28	3,11	2,03	2,04
BATMAN	Hükümlü Sayısı	5	19	50	36	72	69	92	96	4	32	86
	%	0,69	2,30	4,40	2,74	3,27	4,02	4,63	4,97	2,48	2,17	3,38
DİYARBAKIR	Hükümlü Sayısı	123	63	94	117	272	172	265	375	30	86	252
	%	17,01	7,64	8,27	8,90	12,36	10,03	13,33	19,40	18,63	5,82	9,89
GAZİANTEP	Hükümlü Sayısı	300	332	502	568	581	390	589	578	69	601	1201
	%	41,49	40,24	44,15	43,19	26,40	22,74	29,63	29,90	42,86	40,66	47,15
KİLİS	Hükümlü Sayısı	2	5	18	19	48	35	37	27	1	34	21
	%	0,28	0,73	1,58	1,44	2,18	2,04	1,86	1,40	0,62	2,30	0,82
MARDİN	Hükümlü Sayısı	1	8	23	33	133	76	128	83	1	19	113
	%	0,14	0,97	2,02	2,51	6,04	4,43	6,44	4,29	0,62	1,29	4,44
ŞİİRT	Hükümlü Sayısı	11	22	16	8	25	52	93	63	5	43	41
	%	1,52	2,67	1,41	0,61	1,14	3,03	4,68	3,26	3,11	2,91	1,61
ŞANLIURFA	Hükümlü Sayısı	120	138	236	347	628	534	488	467	42	628	756
	%	16,60	16,73	20,76	26,39	28,53	31,14	24,55	24,16	26,09	42,49	29,68
ŞIRNAK	Hükümlü Sayısı	2	3	5	21	68	80	123	142	4	5	25
	%	0,28	0,36	0,44	1,60	3,09	4,66	6,19	7,35	2,48	0,34	0,98
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	723	825	1137	1315	2201	1715	1988	1933	161	1478	2547
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.13’de yıllar itibariyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.15. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, bölgede 1997 yılında hükümlü sayısı 0-200 seviyesinde 8 il, 200-400 aralığında ise sadece Gaziantep ili olduğu görülmektedir. Bölgede dört il ön plana çıkmaktadır (Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman ve Diyarbakır). Bu illerden Gaziantep 1998, Şanlıurfa 2000 yılından sonra 400-600 aralığına ulaşmış ve 2005 yılına kadar bu seviyede devam etmiştir. İllerin genelinde 2001 yılında hükümlü sayısı tepe noktasına erişmiş, ancak ilerleyen yıllarda hükümlü sayısı düşüşe geçmiştir. Bölge genelindeki illerden Gaziantep ve Şanlıurfa’da 2005 yılındaki ani düşüşten sonra, önceki yıllara nazaran yüksek bir eğimle artışa geçtiği görülmektedir. Adıyaman ve Diyarbakır illeri 0-200 seviyesinde başlamış ve 0-400 aralığında, iniş çıkışlarla seriye devam etmiştir. Bölgenin diğer illeri, gerek suçlu sayıları gerekse zaman serisi açısından benzer özellikler göstermektedir.

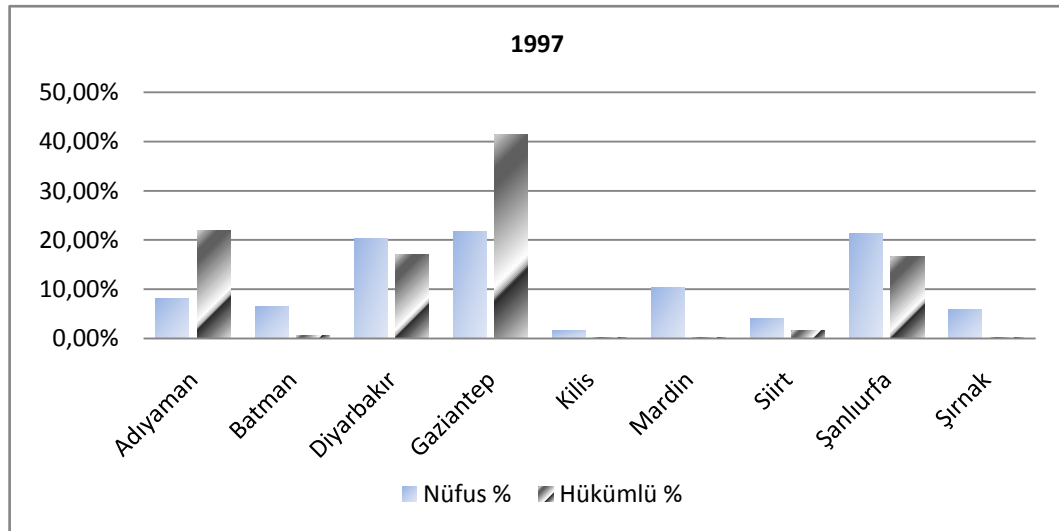
Tablo 2.14. 2007 ADNKS'ye göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Adıyaman	582.762	8,13
Batman	472.487	6,59
Diyarbakır	1.460.714	20,37
Gaziantep	1.560.023	21,76
Kilis	118.457	1,65
Mardin	745.778	10,40
Siirt	291.528	4,07
Şanlıurfa	1.523.099	21,24
Şırnak	416.001	5,80
Toplam	7.170.849	100

Kaynak: TÜİK

Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

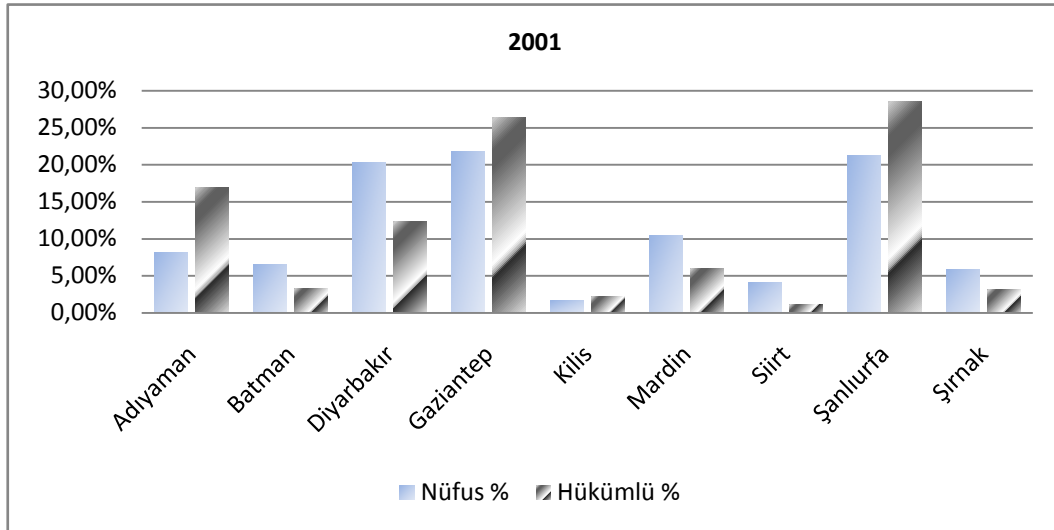
Grafik 2.16 Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 1997 yılında bölgede hükümlü oranı, nüfus oranından büyük olan iller Adıyaman ve Gaziantep'tir. Adıyaman ilinin nüfus oranı bakımından beşinci il olmasına rağmen, hükümlü oranı açısından ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Gaziantep ili hükümlü oranları, bölgenin nüfus açısından diğer iki büyük ili olan

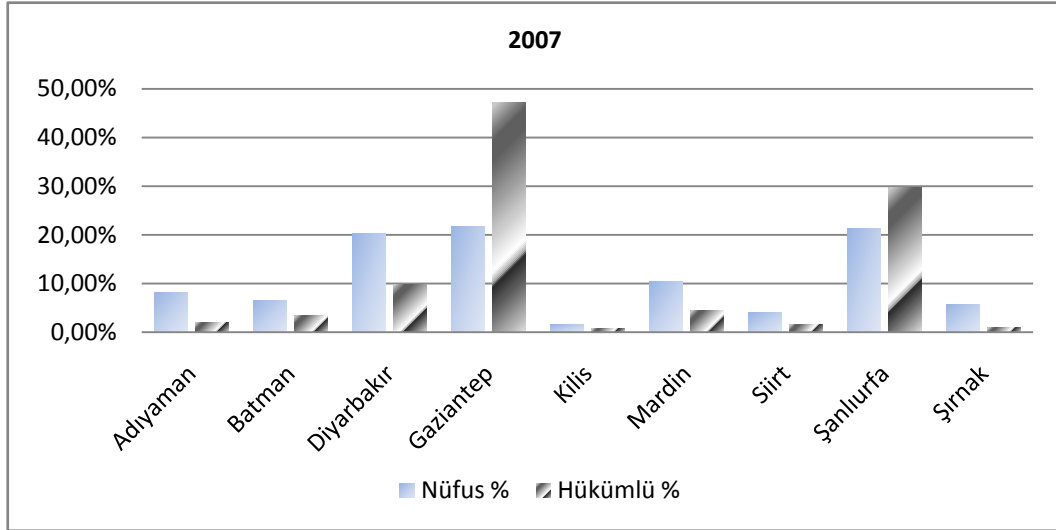
Diyarbakır ve Şanlıurfa hükümlü oranları toplamından fazla olduğu görülmektedir. Bölgenin diğer illerinde ise hükümlü sayısının neredeyse yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

Grafik 2.17 Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 2001 yılında, 1997 yılına nazaran Batman, Kilis, Mardin, Şanlıurfa ve Şırnak illerindeki hükümlü oranlarında artış olduğu görülmüştür. Bu artışların en büyüğü yaklaşık %12'lik büyüme ile Şanlıurfa iline aittir. Kilis ilinde ise hükümlü oranının nüfus oranını geçtiği görülmektedir. Yine 1997 yılında bölgede hükümlü oranı nüfus oranını aşan iki il bulunmakta iken, 2001 yılında bu sayı dört ile ulaşmıştır. Bu iller Adıyaman, Gaziantep, Kilis ve Şanlıurfa'dır. Adıyaman ilinin 1997 yılında %13'lük oran farkı, 2001 yılında %8'e düştüğü görülmektedir.

Grafik 2.18. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 2007 yılında 1997 ve 2001 yıllarına göre Gaziantep ve Şanlıurfa illerindeki hükümlü oranları bölgenin yaklaşık %70'ini oluştururken diğer illerinde hükümlü oranlarında düşüş görülmektedir. Bölgenin üçüncü büyük ili Diyarbakır'da önceki analizlere göre düşüş yaşandığı ve bölgenin hükümlü oranı açısından %10'luk dilimini oluşturduğu görülmektedir. Diğer illerin her birinin %5'lik dilimin altında kaldığı görülmektedir.

2.3.5. İç Anadolu Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan beşinci bölge olan İç Anadolu Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.15'de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.19'da gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.20, 2.21 ve 2.22 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

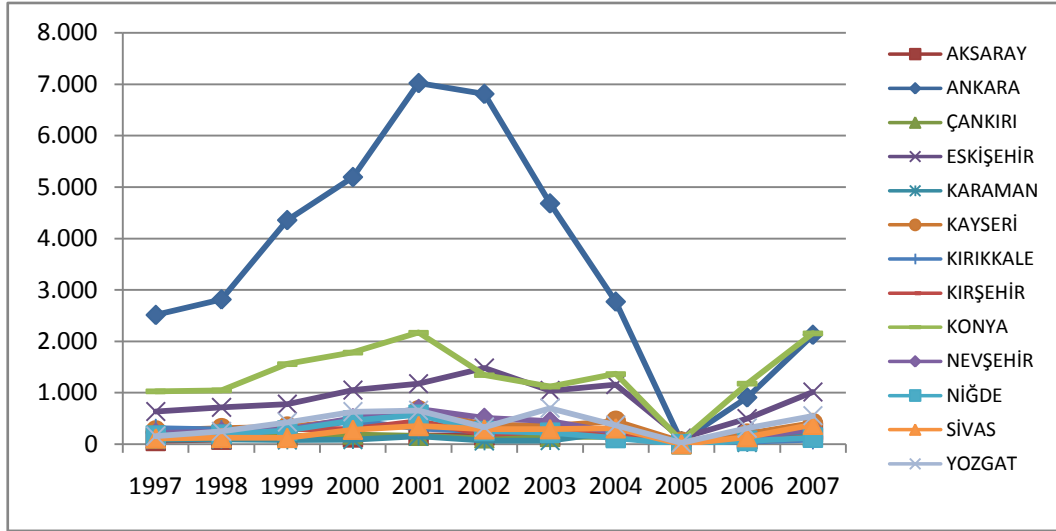
Tablo 2.15. 1997-2007 Yılları Arasında İç Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AKSARAY	Hükümlü Sayısı	70	90	151	138	175	172	147	228	17	103	226
	%	1,18	1,39	1,66	1,20	1,20	1,41	1,58	2,91	4,74	2,70	2,84
ANKARA	Hükümlü Sayısı	2.512	2.813	4.355	5.192	7.018	6.808	4.679	2.770	58	909	2.126
	%	42,48	43,46	47,88	45,12	48,22	55,73	50,16	35,41	16,16	23,83	26,73
ÇANKIRI	Hükümlü Sayısı	115	129	158	190	166	116	146	145	1	102	158
	%	1,94	1,99	1,74	1,65	1,14	0,95	1,57	1,85	0,28	2,67	1,99
ESKİŞEHİR	Hükümlü Sayısı	638	718	780	1.053	1.179	1.485	1.045	1.162	119	499	1.020
	%	10,79	11,09	8,58	9,15	8,10	12,16	11,20	14,86	33,15	13,08	12,82
KARAMAN	Hükümlü Sayısı	92	95	86	88	159	68	71	241		34	287
	%	1,56	1,47	0,95	0,76	1,09	0,56	0,76	3,08	0,00	0,89	3,61
KAYSERİ	Hükümlü Sayısı	269	312	341	462	658	380	356	452	50	206	413
	%	4,55	4,82	3,75	4,01	4,52	3,11	3,82	5,78	13,93	5,40	5,19
KIRIKKALE	Hükümlü Sayısı	313	290	261	456	303	251	237	252	6	47	86
	%	5,29	4,48	2,87	3,96	2,08	2,05	2,54	3,22	1,67	1,23	1,08
KIRŞEHİR	Hükümlü Sayısı	201	162	294	292	450	192	257	179	2	69	130
	%	3,40	2,50	3,23	2,54	3,09	1,57	2,75	2,29	0,56	1,81	1,63
KONYA	Hükümlü Sayısı	1.029	1.048	1.559	1.784	2.171	1.344	1.122	1.366	69	1.179	2.156
	%	17,40	16,19	17,14	15,50	14,92	11,00	12,03	17,46	19,22	30,91	27,10
NEVŞEHİR	Hükümlü Sayısı	219	245	285	502	685	511	446	222		138	287
	%	3,70	3,79	3,13	4,36	4,71	4,18	4,78	2,84	0,00	3,62	3,61
NİĞDE	Hükümlü Sayısı	169	192	268	464	575	260	225	120	4	69	131
	%	2,86	2,97	2,95	4,03	3,95	2,13	2,41	1,53	1,11	1,81	1,65
SIVAS	Hükümlü Sayısı	117	128	127	286	358	294	296	314	5	143	382
	%	1,98	1,98	1,40	2,49	2,46	2,41	3,17	4,01	1,39	3,75	4,80
YOZGAT	Hükümlü Sayısı	160	250	430	631	656	335	702	371	28	316	553
	%	2,86	3,86	4,73	5,22	4,51	2,74	3,24	4,74	7,80	8,29	6,95
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	5913	6472	9095	11508	14553	12216	9329	7822	359	3814	7955
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.15’de yıllar itibariyle İç Anadolu Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.19. İç Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafığe göre İç Anadolu Bölgesinde bulunan 11 ilin 10 tanesi 1997 yılında hükümlü sayısı olarak 0-1000 aralığındadır. Grafikte bölgenin en büyük ili olan Ankara'nın diğer illerden farklılık gösterdiği söylenebilir. Başkent Ankara 1997 yılında hükümlü sayısında 200-300 aralığında iken 1998 yılından itibaren yüksek eğimli artış göstermiş ve 2001 yılında tepe noktasına erişmiştir. 2002 yılından sonra ilde ani düşüş yaşanmış ve bu iniş 2005 yılında son bulmuştur. Grafığe göre bölgede hem başlangıç, hemde artış olarak diğerlerinden ayrılan iki il Konya ve Eskişehir illeri görülmektedir. Bu illerden Konya 2001 yılında tepe noktasında iken, Eskişehir 2002 yılında tepe noktasına erişmiştir. 2005 yılı sonun tekrar bu üç il ön plana çıkmış 2007 yılında Konya ve Ankaranın aynı seviyede olduğu ve bu illeri Eskişehir'in takip ettiği görülmektedir. Bölgenin diğer illeri, gerek suçlu sayıları gerekse zaman serisi açısından benzer özellikler göstermektedir.

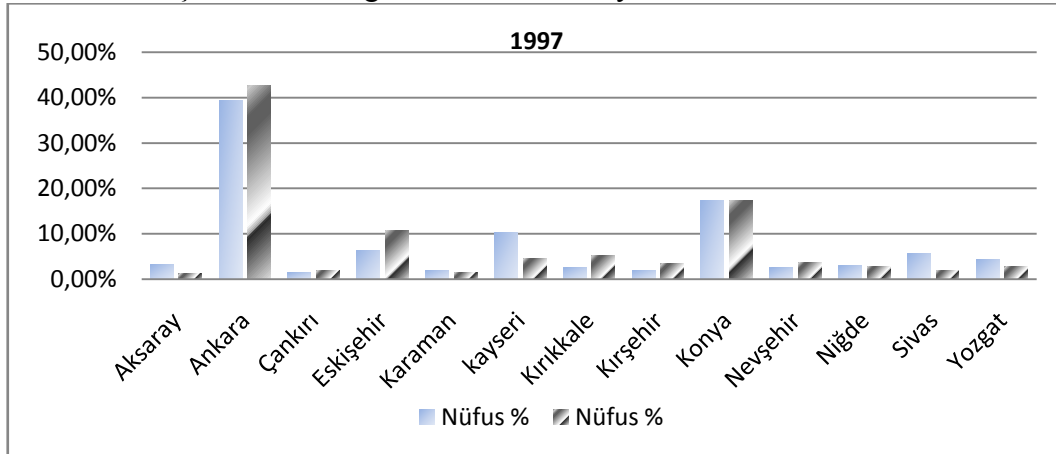
Tablo 2.16. 2007 ADNKS'ye göre İç Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Aksaray	366.109	3,23
Ankara	4.466.756	39,43
Çankırı	174.012	1,54
Eskişehir	724.849	6,40
Karaman	226.049	2,00
kayseri	1.165.088	10,29
Kırıkkale	280.234	2,47
Kırşehir	223.170	1,97
Konya	1.959.082	17,29
Nevşehir	280.058	2,47
Niğde	331.677	2,93
Sivas	638.464	5,64
Yozgat	492.127	4,34
Toplam	11.327.675	100

Kaynak: TÜİK

Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için Bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

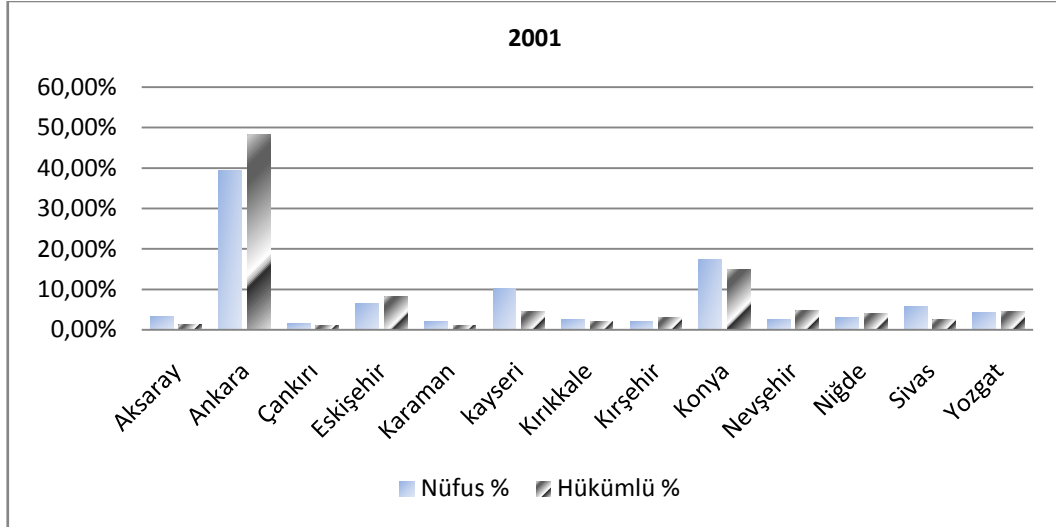
Grafik 2.20. İç Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 1997 yılında bölgenin yaklaşık %40'lık nüfus oranına sahip olan Ankara ilinin; hükümlü oranının nüfus oranının da üstünde olduğu ve bölgedeki hükümlü oranının yaklaşık %40'nın bu ilde bulunduğu görülmektedir. Bölgenin ikinci büyük ili olan Konya'nın yaklaşık olarak nüfus oranı kadar, hükümlü oranına sahip

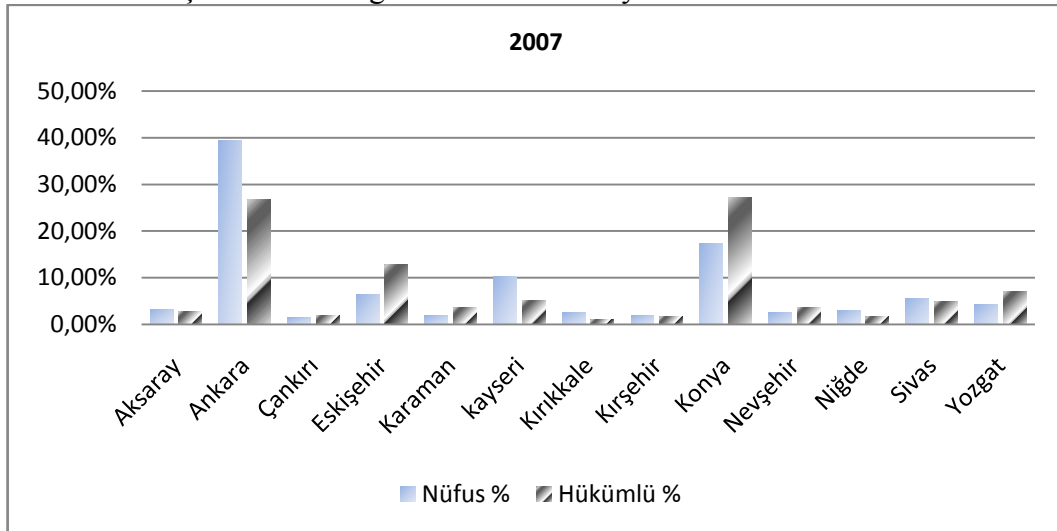
olduğu görülmektedir. Bölgede hükümlü oranı, nüfus oranından fazla olan iller Çankırı, Eskişehir, Kırıkkale, Kırşehir ve Nevşehir olarak görülmektedir.

Grafik 2.21. İç Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 1997 yılına nazaran 2001 yılında başkent Ankara'nın hükümlü oranının %50 seviyesine yaklaştığı, Konya ilinde azalış olduğu ve diğer illerin aşağı yukarı aynı orana sahip olduğu görülmektedir.

Grafik 2.22. İç Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2007 yılında önceki yıllara göre başkent Ankara'nın hükümlü oranı %50'lik seviyeden, yaklaşık olarak %25'lik bir seviyeye düştüğü görülmektedir. Bölgenin ikinci ili olan Konya ilinde hükümlü oranı yaklaşık olarak %10'luk bir artış göstermiş ve %25 seviyesine gelmiştir. Bölgenin bir diğer ili Eskişehir'de, 2007 yılında

hükümlü sayısı artış göstermiş ve bölgenin %15'lik bir dilimini oluşturmuştur. Bölgenin küçük illerinde genel olarak azda olsa bir artış yaşanmıştır. Bu artışı gerçekleştiren ve hükümlü yüzdeleri, nüfus yüzdelerini aşan iller Çankırı, Karaman ve Yozgat'tır. Bölgenin bir diğer dikkat çekici ili Kayseri'dir; nüfus bakımından bölgenin %10'unu oluşturması ve 3. Sırasında yer almasına rağmen 1997-2007 serisinde, bölge hükümlü oranı olarak yaklaşık %5'lik bir dilimi oluşturmuş ve çok fazla dalgalanma yaşamamıştır.

2.3.6. Karadeniz Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan altıncı bölge olan Karadeniz Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.17'de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.23'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri grafik 2.24, 2.25 ve 2.26 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

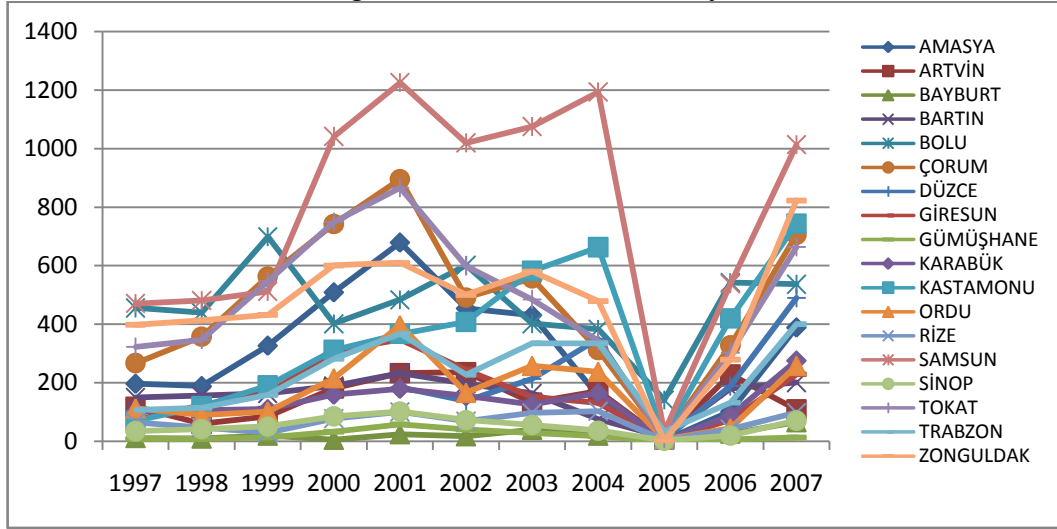
Tablo 2.17. 1997-2007 Yılları Arasında Karadeniz Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AMASYA	Hükümlü Sayısı	197	189	327	509	679	454	431	154	3	102	389
	%	6,64	6,08	7,85	8,37	9,29	7,95	7,37	3,00	0,97	2,88	5,49
ARTVİN	Hükümlü Sayısı	118	60	86	181	233	236	132	172	6	228	109
	%	3,98	1,93	2,06	2,98	3,19	4,13	2,26	3,35	1,94	6,43	1,54
BAYBURT	Hükümlü Sayısı	12	10	20	6	25	18	40	20	11	27	66
	%	0,40	0,32	0,48	0,10	0,34	0,32	0,68	0,39	3,55	0,76	0,93
BARTIN	Hükümlü Sayısı	150	156	164	189	233	197	164	75	14	180	201
	%	5,06	5,02	3,93	3,11	3,19	3,45	2,80	1,46	4,52	5,08	2,84
BOLU	Hükümlü Sayısı	456	440	699	402	484	602	402	383	142	543	537
	%	15,38	14,16	16,77	6,61	6,62	10,54	6,87	7,46	45,81	15,32	7,58
ÇORUM	Hükümlü Sayısı	267	357	563	742	895	491	556	312	11	328	705
	%	9,01	11,49	13,51	12,20	12,25	8,60	9,50	6,07	3,55	9,25	9,95
DÜZCE	Hükümlü Sayısı				185	138	214	350	315	7	189	490
	%	0,00	0,00	0,00	3,04	1,89	3,75	5,98	6,13	2,26	5,33	6,92
GİRESUN	Hükümlü Sayısı	73	124	162	309	348	244	152	131	3	73	229
	%	2,46	3,99	3,89	5,08	4,76	4,27	2,60	2,55	0,97	2,06	3,23
GÜMÜŞHANE	Hükümlü Sayısı	8	9	13	33	58	40	29	18	0	7	13
	%	0,27	0,29	0,31	0,54	0,79	0,70	0,50	0,35	0,00	0,20	0,18
KARABÜK	Hükümlü Sayısı	102	106	110	160	180	155	126	165	2	89	276
	%	3,44	3,41	2,64	2,63	2,46	2,71	2,15	3,21	0,65	2,51	3,90
KASTAMONU	Hükümlü Sayısı	70	120	191	312	367	408	582	663	20	420	743
	%	2,36	3,86	4,58	5,13	5,02	7,14	9,95	12,91	6,45	11,85	10,49

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ORDU	Hükümlü Sayısı	113	90	102	216	397	166	258	238	7	45	258
	%	3,81	2,90	2,45	3,55	5,43	2,91	4,41	4,63	2,26	1,27	3,64
RİZE	Hükümlü Sayısı	65	48	30	78	101	69	98	103	4	42	99
	%	2,19	1,54	0,72	1,28	1,38	1,21	1,67	2,01	1,29	1,18	1,40
SAMSUN	Hükümlü Sayısı	471	481	512	1041	1225	1019	1075	1193	32	538	1013
	%	15,89	15,48	12,28	17,12	16,76	17,84	18,37	23,23	10,32	15,18	14,30
SİNOP	Hükümlü Sayısı	35	42	51	86	102	73	56	37	3	20	71
	%	1,18	1,35	1,22	1,41	1,40	1,28	0,96	0,72	0,97	0,56	1,00
TOKAT	Hükümlü Sayısı	323	347	547	749	866	598	485	343	9	303	664
	%	10,89	11,17	13,12	12,32	11,85	10,47	8,29	6,68	2,90	8,55	9,37
TRABZON	Hükümlü Sayısı	107	115	159	282	367	227	335	335	33	132	400
	%	3,61	3,70	3,81	4,64	5,02	3,97	5,73	6,52	10,65	3,72	5,64
ZONGULDAK	Hükümlü Sayısı	398	413	432	601	610	500	580	479	3	279	823
	%	13,42	13,29	10,36	9,88	8,35	8,76	9,91	9,33	0,97	7,87	11,61
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	2965	3107	4168	6081	7308	5711	5851	5136	310	3545	7086
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Grafik 2.23. Karadeniz Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 1997-2007 serisinde Karadeniz Bölgesi İllerinin hükümlü sayıları bakımından karışık bir dalgalanma seyrettiği görülmektedir. Bölgenin öne çıkan ili 1999 yılından itibaren diğer illere göre yüksek eğimle artışa geçen Samsun'dur. Belirtilen il 2001 yılında 1200 seviyesinin üzerinde tepe noktasına erişmiş ve bu yıldan sonra 2005 yılına kadar azalış ve artışlar yaşadığı söylenebilir. 2005 yılından sonrada yine aynı şekilde diğer illere nazaran yüksek eğimli bir şekilde artış göstermiştir.

Bölgede Samsun'dan sonra Çorum ve Tokat illeri, 1997 yılından sonra birbirine benzer şekilde dalgalanma gösterdiği, her iki ilin 2001 yılında tepe noktasına eriştiği ve 2005 yılındaki ani düşüşten sonra, benzer şekilde bir eğimle artış gösterdiği görülmektedir. Bölgede yukarıdaki illerden başka Bolu, Zonguldak ve Amasya illeri dikkat çekicidir. Genellikle 400-600 seviyesinde seyreden bu illerden Zonguldak 2005 yılındaki ani düşüşten sonra diğer iki ile nazaran daha yüksek bir eğimle artış göstermiştir. Bölgenin diğer illeri genellikle benzer seviyelerde seriye devam etmiş ve genellikle 2001 yılında tepe noktasına ulaşırken, bu duruma Bolu ve Kastamonu illerinin uymadığı görülmektedir.

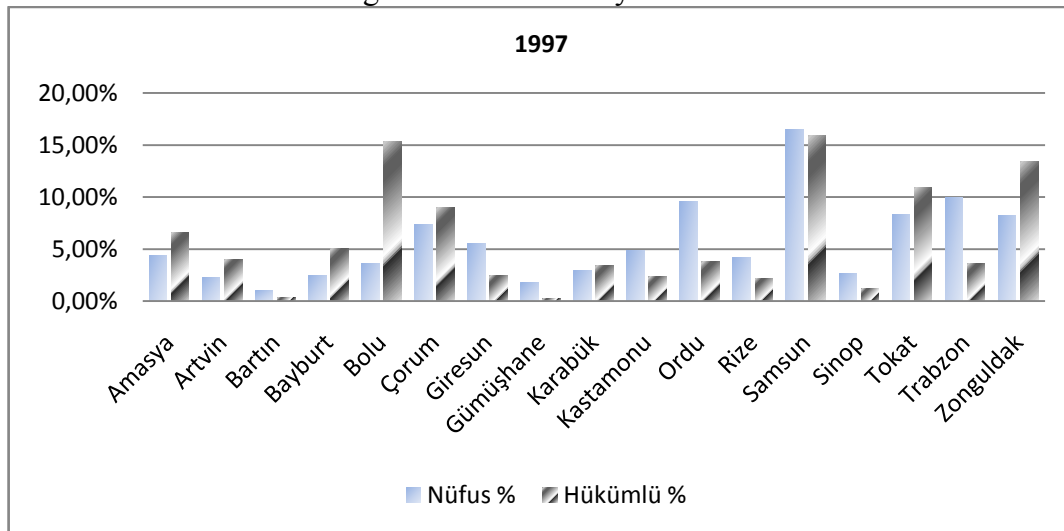
Tablo 2.18. 2007 ADNKS'ye göre Karadeniz Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Amasya	328.674	4,40
Artvin	168.092	2,25
Bartın	76.609	1,03
Bayburt	182.131	2,44
Bolu	270.417	3,62
Çorum	549.828	7,37
Düzce	323.328	4,33
Giresun	417.505	5,59
Gümüşhane	130.825	1,75
Karabük	218.463	2,93
Kastamonu	360.366	4,83
Ordu	715.409	9,59
Rize	316.252	4,24
Samsun	1.228.959	16,47
Sinop	198.412	2,66
Tokat	620.722	8,32
Trabzon	740.569	9,92
Zonguldak	615.890	8,25
Toplam	7.462.451	100

Kaynak: TÜİK

Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler çıkarılmıştır.

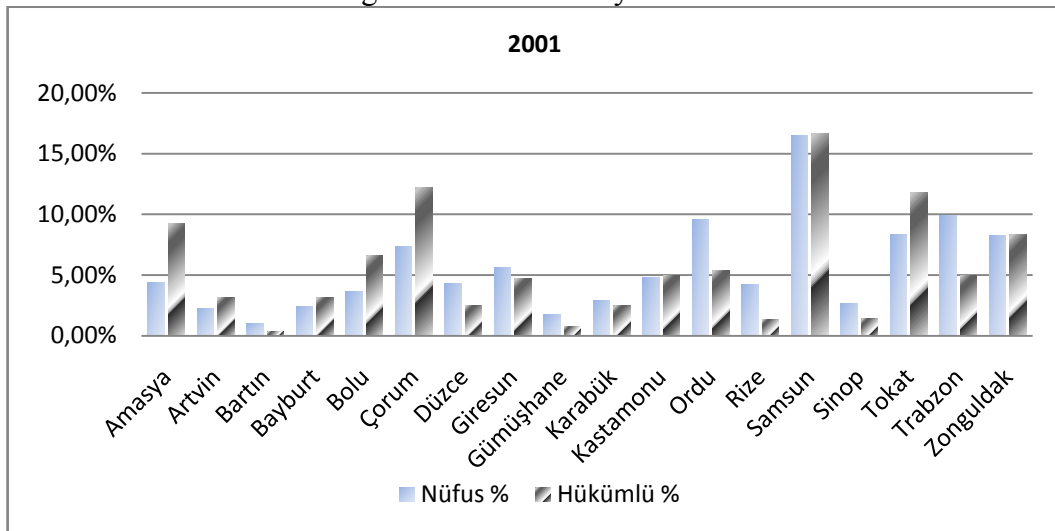
Grafik 2.24. Karadeniz Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 1997 yılında Karadeniz Bölgesinde nüfus ve hükümlü oranı bakımından en yüksek ili Samsun'dur. Bu ilde hükümlü oranı yüksek seviyede olmasına rağmen, yinede nüfus oranının altındadır. Bölgede hükümlü oranı bakımından en dikkat çekici il Bolu'dur. Bölgeye göre yaklaşık %4'lük bir nüfus oranına sahip olan Bolu, hükümlü oranı olarak, %15 ile hükümlü oranı bakımından bölgenin en büyük ili olarak görülebilir.

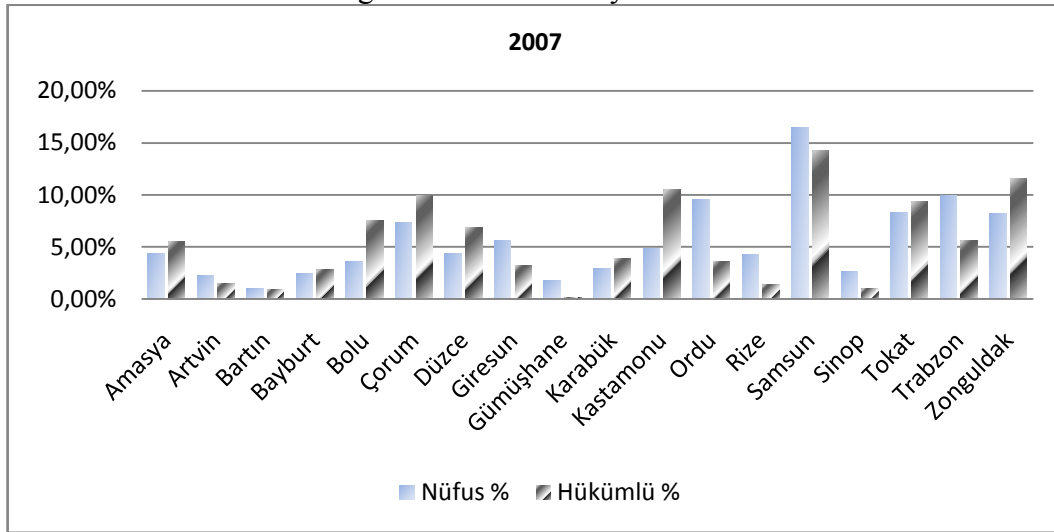
Bölgenin hükümlü oranı, nüfus oranından büyük olan illeri Amasya, Artvin, Bayburt, Bolu, Çorum, Karabük, Tokat ve Zonguldak'tır.

Grafik 2.25. Karadeniz Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2001 yılında Samsun ilinin hükümlü oranı olarak en yüksek seviyesini koruduğu ve nüfus oranını aştığı görülmektedir. Hükümlü oranı yüksekliği açısından ikinci sırada Çorum ve Tokat ilinin birbirine benzer seviyelerde olduğu ve her iki ilinde hükümlü oranlarının, nüfus oranlarını geçtiği söylenebilir. 1999 yılında Bolu'dan ayrılıp il olan Düzce bölgenin %2'lik bir hükümlü potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. 1997 yılında en yüksek ikinci orana sahip olan Bolu ilindeki azalış dikkati çekmektedir.

Grafik 2.26. Karadeniz Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2007 yılında önceki yıllara nazaran hükümlü oranlarında artış gösteren ve dikkat edilmesi gereken iller Düzce, Karabük, Kastamonu ve Zonguldak'tır. Özellikle Kastamonu ve Zonguldak ilindeki artışlar diğer illere oranla daha yüksek ve önemli olduğu söylenebilir. Samsun ilinde önceki analiz yıllarına göre hükümlü oranında bir azalış göstermiştir. Son tahlilde 2007 yılında hükümlü oranı, nüfus oranlarından yüksek olan iller Amasya, Bayburt, Bolu, Çorum, Karabük, Kastamonu, Tokat ve Zonguldak'tır.

2.3.7. Marmara Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan yedinci bölge olan Marmara Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.19'da, yatay kesit veri analizi Grafik 2.27'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri grafik 2.28, 5.29 ve 2.30'da gösterilmiştir.

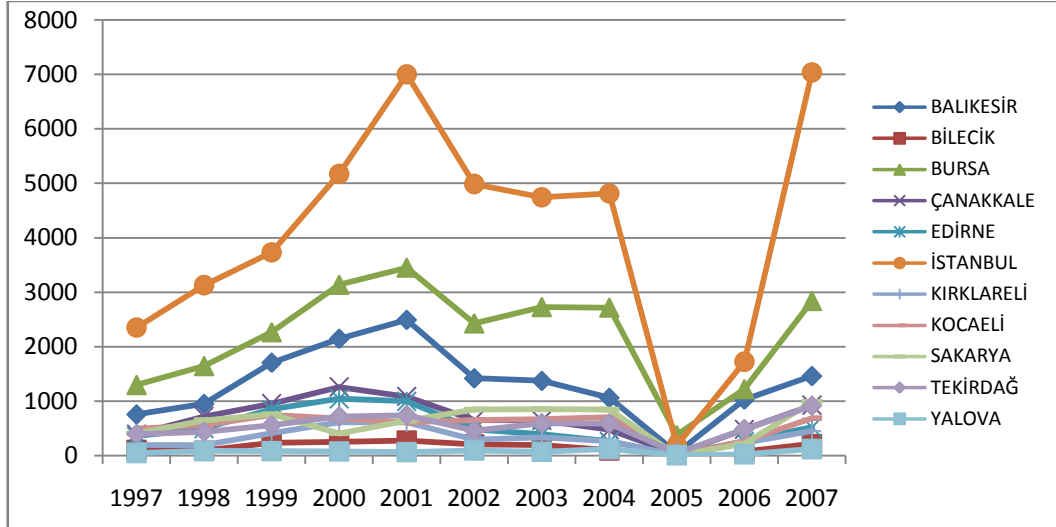
Tablo 2.19. 1997-2007 Yılları Arasında Marmara Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
BALIKESİR	Hükümlü Sayısı	756	948	1705	2145	2491	1419	1371	1060	43	1028	1460
	%	11,14	10,61	13,87	13,84	13,86	11,34	10,90	8,88	6,00	17,11	9,04
BİLECİK	Hükümlü Sayısı	107	88	235	252	275	206	191	96		73	213
	%	1,58	0,98	1,91	1,63	1,53	1,65	1,52	0,80	0,00	1,22	1,32
BURSA	Hükümlü Sayısı	1299	1646	2267	3138	3453	2429	2729	2719	379	1224	2840
	%	19,14	18,42	18,45	20,25	19,22	19,42	21,69	22,77	52,86	20,38	17,58
ÇANAKKALE	Hükümlü Sayısı	390	718	953	1260	1085	652	645	474	26	482	924
	%	5,75	8,03	7,75	8,13	6,04	5,21	5,13	3,97	3,63	8,02	5,72
EDİRNE	Hükümlü Sayısı	353	495	846	1043	994	478	388	259	8	259	521
	%	5,20	5,54	6,88	6,73	5,53	3,82	3,08	2,17	1,12	4,31	3,23
İSTANBUL	Hükümlü Sayısı	2351	3129	3732	5172	7004	4988	4743	4815	186	1724	7038
	%	34,64	35,01	30,37	33,38	38,98	39,87	37,69	40,32	25,94	28,70	43,57
KIRKLARELİ	Hükümlü Sayısı	188	191	409	607	608	293	334	259	2	230	449
	%	2,77	2,14	3,33	3,92	3,38	2,34	2,65	2,17	0,28	3,83	2,78
KOCAELİ	Hükümlü Sayısı	496	557	747	680	612	650	671	708	15	262	688
	%	7,31	6,23	6,08	4,39	3,41	5,20	5,33	5,93	2,09	4,36	4,26
SAKARYA	Hükümlü Sayısı	404	647	758	404	638	842	851	842	7	216	985
	%	5,95	7,24	6,17	2,61	3,55	6,73	6,76	7,05	0,98	3,60	6,10
TEKİRDAĞ	Hükümlü Sayısı	394	433	557	717	742	458	591	588	44	483	913
	%	5,81	4,84	4,53	4,63	4,13	3,66	4,70	4,92	6,14	8,04	5,65
YALOVA	Hükümlü Sayısı	48	86	81	77	65	95	69	121	7	26	121
	%	0,71	0,96	0,66	0,50	0,36	0,76	0,55	1,01	0,98	0,43	0,75
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	6786	8938	12290	15495	17967	12510	12583	11941	717	6007	16152
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.19’da yıllar itibariyle Marmara Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.27. Marmara Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre bu bölgede Türkiye’nin ve bölgenin en büyük ili olan İstanbul, doğal olarak en yüksek hükümlü sayısına sahiptir. Bu ilde 1997 yılında hükümlü sayısı 2000-3000 aralığında başlamış ve artan oran ile 2001 yılında yaklaşık olarak 7000 sayısında tepe noktasına erişmiştir. Bu yıldan sonra hükümlü sayısında azalma görülmüş, 2005 yılındaki ani düşüşten 2 yıl sonra 2001 deki tepe noktasına erişmiştir. Bölgede diğer illerden farklı olarak bölgede Bursa ve Balıkesir illeri dikkat çekmektedir. İki ilde hükümlü sayıları farklı olmasına rağmen benzer eğimlerle artış ve azalış göstermiştir. Her iki ilde 2001 yılında hükümlü sayısı tepe noktasına erişmiştir. Bölgenin diğer illeri ise seri boyunca 0-1000 seviyesi arasına seyretmektedir. Bu illerden sadece Çanakkale’nin 2000 yılında 1000 seviyesini aştığı görülmektedir. Özellikle bölgenin büyük illeri 2001 yılında hükümlü sayısında tepe noktasına ulaştığı söylenebilir.

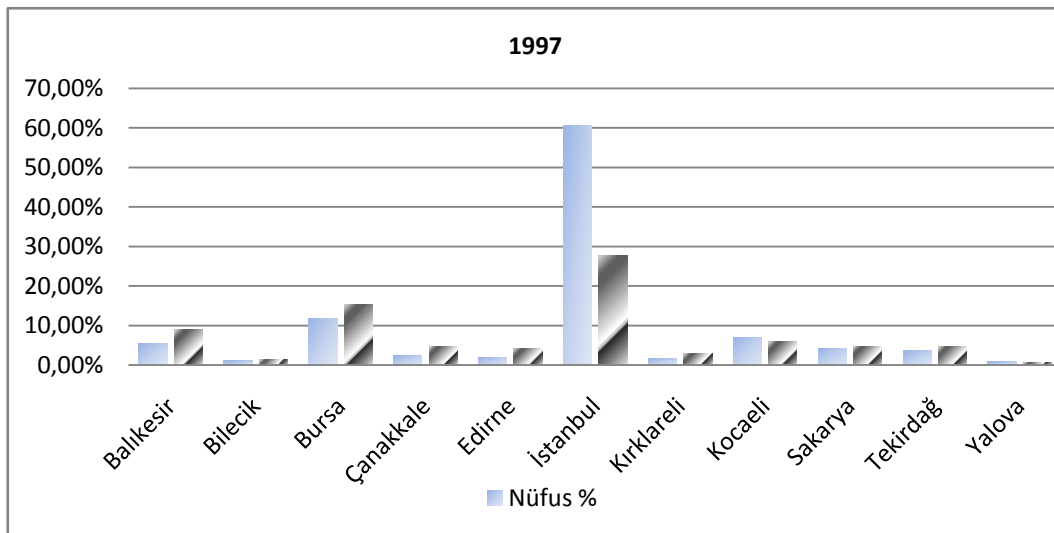
Tablo 2.20. 2007 ADNKS'ye göre Marmara Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Balıkesir	1.118.313	5,40
Bilecik	203.777	0,98
Bursa	2.439.876	11,77
Çanakkale	476.128	2,30
Edirne	396.462	1,91
İstanbul	12.573.836	60,67
Kırklareli	333.256	1,61
Kocaeli	1.437.926	6,94
Sakarya	835.222	4,03
Tekirdağ	728.396	3,51
Yalova	181.758	0,88
Toplam	20.724.950	100

Kaynak: TÜİK

Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

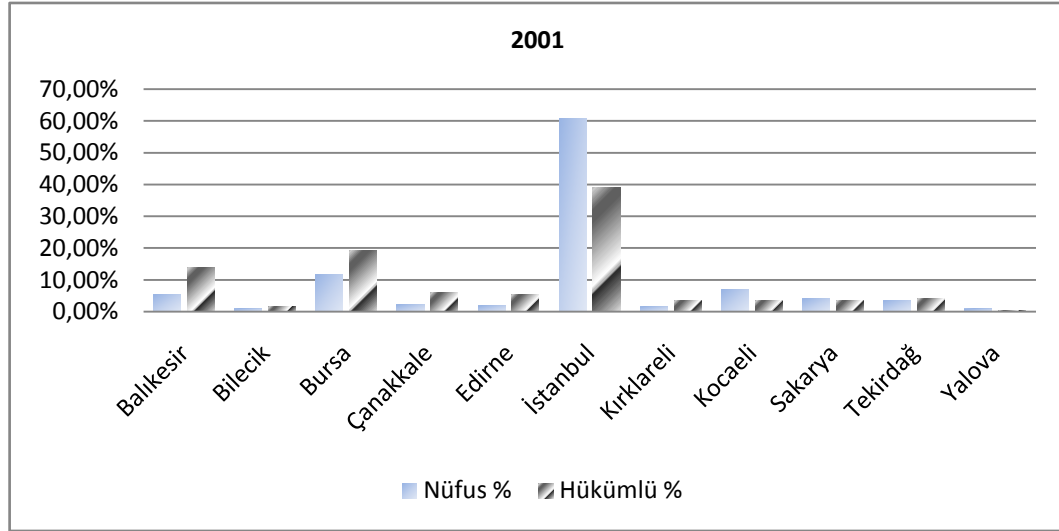
Grafik 2.28. Marmara Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 1997 yılında toplam bölge nüfusunun %60'ını oluşturan İstanbul'un hükümlü sayısında yaklaşık olarak bölgenin %30'unu oluşturduğu

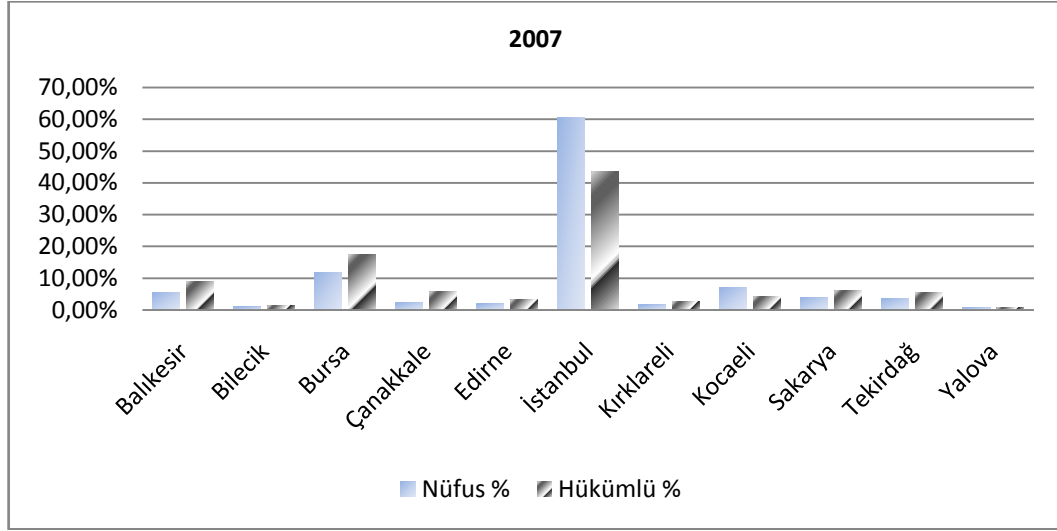
görülmektedir. Bölge genelinde hükümlü oranı, nüfus oranından düşük olan 3 il bulunmaktadır. Bu iller İstanbul, Kocaeli ve Yalova'dır.

Grafik 2.29. Marmara Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2001 yılında 1997 yılına göre bölge hükümlü sayısının, İstanbul ili yaklaşık olarak %40, Bursa ili yaklaşık olarak %20, Balıkesir ili ise yaklaşık olarak %15'ini oluşturmaktadır. 2001 yılında da 1997 yılına nazaran hükümlü oranı, nüfus oranından düşük olana illere sadece Sakarya ili katılmaktadır. Bölgede dikkat çeken bir başka husus ise İstanbul ilinin hükümlü oranının 1997 yılına nazaran yaklaşık olarak %10 oranında artış göstermesidir.

Grafik 2.30. Marmara Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2007 yılında İstanbul ilinde hükümlü oranının %40 seviyesini aştığı görülmektedir. Balıkesir ve Bursa illerinde hükümlü oranında önceki yıllara nazaran bir düşüş olduğu görülmektedir.

2.3.8. Bölgeler ile Türkiye Dağılımı

İİKM Suçundan hüküm giymiş kişilerin sayıları ve oranları iller bazında bölgeler olarak incelendikten sonra, Türkiye geneli bölgeler bazında, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.21’de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.31’de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.32, 2.33 ve 2.34 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

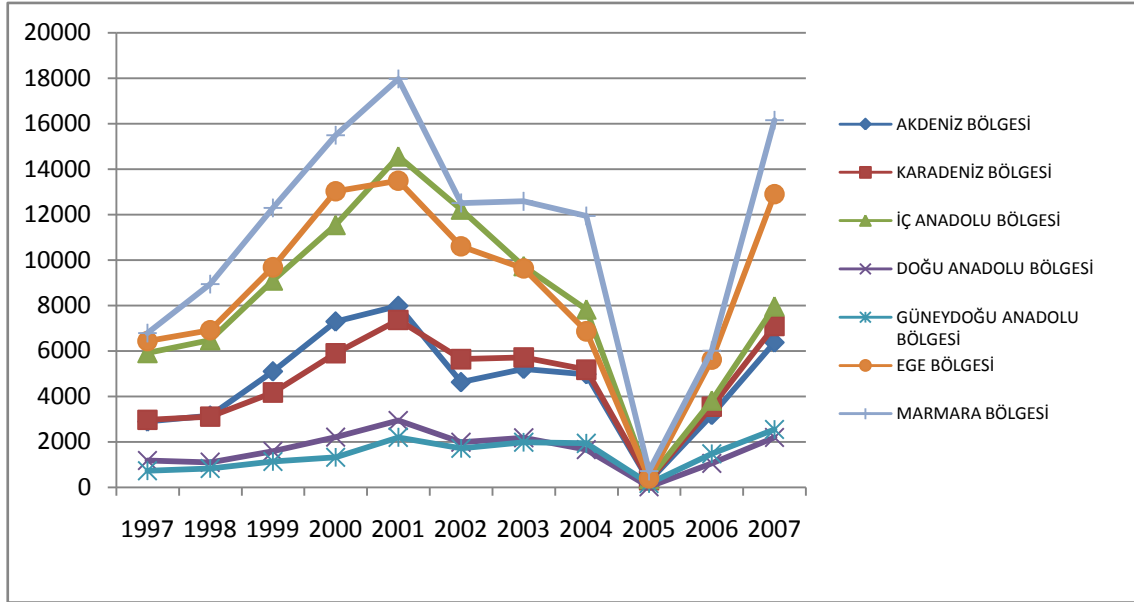
Tablo 2.21. 1997-2007 Yılları Arasında Türkiye Geneli Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AKDENİZ BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	2892	3153	5101	7296	7983	4628	5211	4976	265	3184	6375
	%	10,76	10,34	11,85	12,85	12,01	9,39	11,08	12,33	11,93	12,90	11,55
KARADENİZ BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	2965	3107	4168	5896	7355	5635	5715	5171	310	3545	7086
	%	11,03	10,19	9,68	10,38	11,06	11,43	12,15	12,81	13,95	14,36	12,84
İÇ ANADOLU BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	5904	6472	9095	11538	14553	12216	9729	7822	359	3814	7955
	%	21,97	21,22	21,12	20,32	21,89	24,78	20,69	19,38	16,16	15,45	14,41
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	1178	1099	1584	2207	2939	1983	2174	1655	23	1051	2192
	%	4,38	3,60	3,68	3,89	4,42	4,02	4,62	4,10	1,04	4,26	3,97
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	723	824	1137	1315	2201	1715	1988	1933	161	1478	2547
	%	2,69	2,70	2,64	2,32	3,31	3,48	4,23	4,79	7,25	5,99	4,61
EGE BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	6431	6910	9679	13029	13487	10605	9625	6860	387	5609	12897
	%	23,93	22,65	22,48	22,95	20,29	21,51	20,47	17,00	17,42	22,72	23,36
MARMARA BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	6786	8938	12290	15495	17967	12510	12583	11941	717	6007	16152
	%	25,25	29,30	28,55	27,29	27,02	25,38	26,76	29,59	32,27	24,33	29,26
TÜRKİYE GENELİ	Hükümlü Sayısı	26879	30503	43054	56776	66485	49292	47025	40358	2222	24688	55204
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.21’de yıllar itibariyle Marmara Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.31. Türkiye Geneli 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafığe göre 1997-2007 serisinde en yüksek hükümlü sayısına Marmara Bölgesi’nde, en düşük hükümlü sayısına ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde rastlanmaktadır. Hükümlü sayısının 6000-8000 aralığında olan 3 bölge, 2000-4000 aralığından 2 bölge, 0-2000 aralığında da 2 bölge 1997 yılında seriye başlamıştır. Seri boyunca bölgeler genellikle benzer dalgalanmalar göstermiştir. Marmara Bölgesi seri boyunca diğer bölgeler göre en yüksek seviyede ilerlerken, hükümlü sayısı 6000-8000 aralığında başlayan İç Anadolu ve Ege bölgeleri, 2000-4000 aralığında başlayan Akdeniz ve Karadeniz bölgeleri, 0-2000 aralığında Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri seri boyunca benzer sayılarda ve özelliklerde seyretmektedir

2005 yılında sonra ise bütün bölgelerin eğimleri açısından Marmara ve Ege Bölgeleri, Akdeniz, Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde benzerlik göstermektedir.

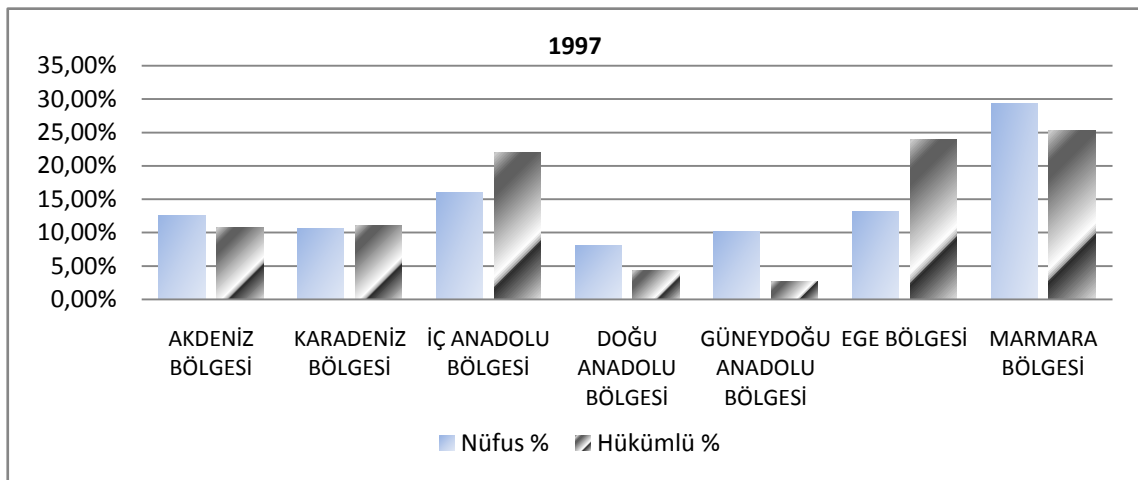
Tablo 2.22. 2007 ADNKS'ye göre Türkiye Geneli Nüfus Dağılımı

Bölgeler	Nüfus	%
Akdeniz Bölgesi	8.906.427	12,62
Karadeniz Bölgesi	7.462.451	10,57
İç Anadolu Bölgesi	11.327.675	16,05
Doğu Anadolu Bölgesi	5.694.582	8,07
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	7.170.849	10,16
Ege Bölgesi	9.299.322	13,17
Marmara Bölgesi	20.724.950	29,36
Toplam	70.586.256	100

Kaynak: TÜİK

Nüfus oranlarına göre dikey kesit veri analizlerinin yapılabilmesi için Türkiye'nin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

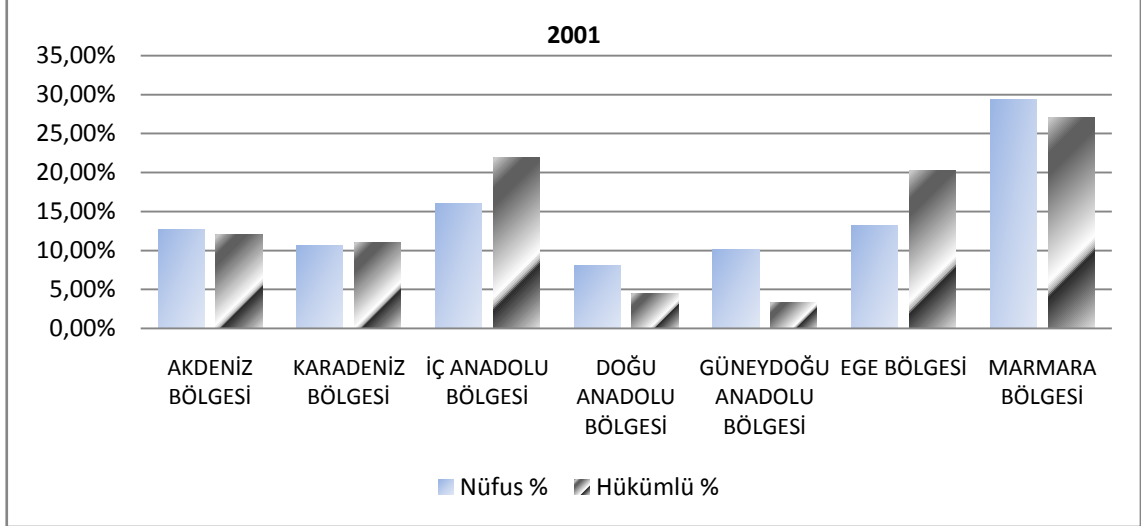
Grafik 2.32. Türkiye Geneli 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 1997 yılında Hükümlü oranı en yüksek olan il Marmara bölgesinde bulunmakta ve tüm bölgeler toplamında hükümlü sayısının %25'ini oluşturduğu görülmektedir. İkinci yüksek oran ise yaklaşık olarak %24 seviyesindeki Ege Bölgesi oluşturmaktadır. Üçüncü yüksek oran yaklaşık olarak %22 ile İç Anadolu Bölgesi'nde görülmüştür. Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri %10 seviyesinde seyretmiş, son olarak %5 hükümlü oranı altında Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri

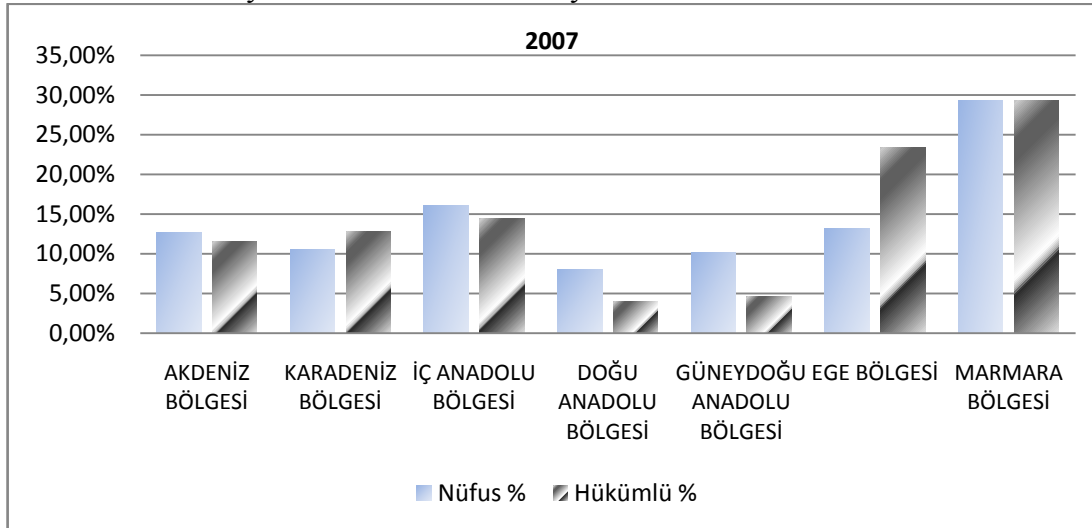
bulunmaktadır. 1997 yılında hükümlü oranı, nüfus oranından yüksek olan bölgeler Karadeniz, İç Anadolu ve Ege Bölgesi bulunmaktadır.

Grafik 2.33. Türkiye Geneli 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2001 yılında, 1997 yılına göre İç Anadolu ve Ege bölgeleri'nin hükümlü oranlarında düşüş görülmüştür. ancak yine de bu iki bölge hükümlü oranı bakımından Türkiye'nin yaklaşık %40'lık bir dilimini oluşturmaktadır. Diğer bölgelerde ise artış bulunmaktadır.

Grafik 2.34. Türkiye Geneli 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre Marmara Bölgesi'nde 2007 yılında nüfus oranı, hükümlü oranı ile hemen hemen aynı seviyeye ilerlediği görülmektedir. Ege bölgesi hükümlü sayısı

yaklaşık olarak %24 seviyesine ilerlediği görülmektedir. İç Anadolu Bölgesi'nde 2001 yılına göre yaklaşık olarak %7'lik bir azalma görülmüştür. Diğer bölgelerde ise düşük oranlı artış ve azalışlar görülmüştür.

İİKМ suçundan hüküm giymiş kişilerin, bulunduğu bölgelerin sanayileşmiş olan; örneğin İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerinde genellikle daha çok orana sahip olduğu görülmektedir. Bölgesel inceleme başta olmak üzere yatay kesit veri analizlerinde genellikle 2001 yılında hükümlü oranının tepe noktasına eriştiği görülmektedir. 2005 yılında hükümlü oranlarındaki genel düşüş nedeninin, adı geçen kanunun 1 Haziran 2005 yılında köklü değişikliklere uğramasının neden olduğu düşünülmektedir. Bu yıldan sonra hükümlü oranlarında yüksek bir eğimle artış görülmesi, kanun değişikliklerinin etkileri ve yeniden değerlendirilmesi gerekliliği hususunda düşündürücü bir rol oynamıştır.

2.4. DOLANDIRICILIK SUÇLARI

Literatürde dolandırıcılık suçu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 503. maddesinde *“Bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hile ve desiseler yaparak hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına haksız bir menfaat sağlamak”* olarak tanımlanmıştır. Kanunun 504. maddesinde ise dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri düzenlenmiş ve suç unsuru teşkil edecek fiiller sıralanmıştır. 26.09.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı yeni TCK'da dolandırıcılık suçu *“Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak”* şeklinde tanımlanmıştır. Aynı kanunun 158. Maddesinde ise dolandırıcılık suçunun ceza miktarını artıran nitelikli halleri yer almaktadır.

Dolandırıcılık suçu kasıtlı olarak işlenilebilen bir suçtur; fail hileli davranış sonucu kendi mal varlığında artış, hileye maruz kalan kişinin malvarlığında azalışa neden olmaktadır. Suçun konusu, kişinin mal varlığı kapsamında bulunan değerler oluşturmaktadır. Bu değerler her türlü taşınır yada taşınmaz mallar olacağı gibi, borç ve alacak doğuran ve kaldıran davranışlar oluşturabilir (Ekinci & Esen, 2005, s. 150-151).

2.5. DOLANDIRICILIK SUÇUNU İŞLEYENLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde, 1997-2007 yıllarına ait dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş suçluların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, bağlı bulunduğu meslek grupları gibi kişisel özellikleri incelenmiştir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin cinsiyet durumlarını yıllara göre dağılımı

Tablo 2.23’de gösterilmiştir.

Tablo 2.23. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Cinsiyet Dağılımları

Yıllar	E		K	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
1997	3 206	4.67	79	3.99
1998	3 822	5.57	95	4.80
1999	5 123	7.47	119	6.02
2000	6 871	10.02	158	7.99
2001	5 345	7.79	129	6.52
2002	1 677	2.45	59	2.98
2003	2833	4.13	83	4.20
2004	6357	9.27	188	9.50
2005	9334	13.61	248	12.54
2006	11 145	16.25	315	15.93
2007	12 869	18.76	505	25.53
Toplam	68 582	100	1 978	100

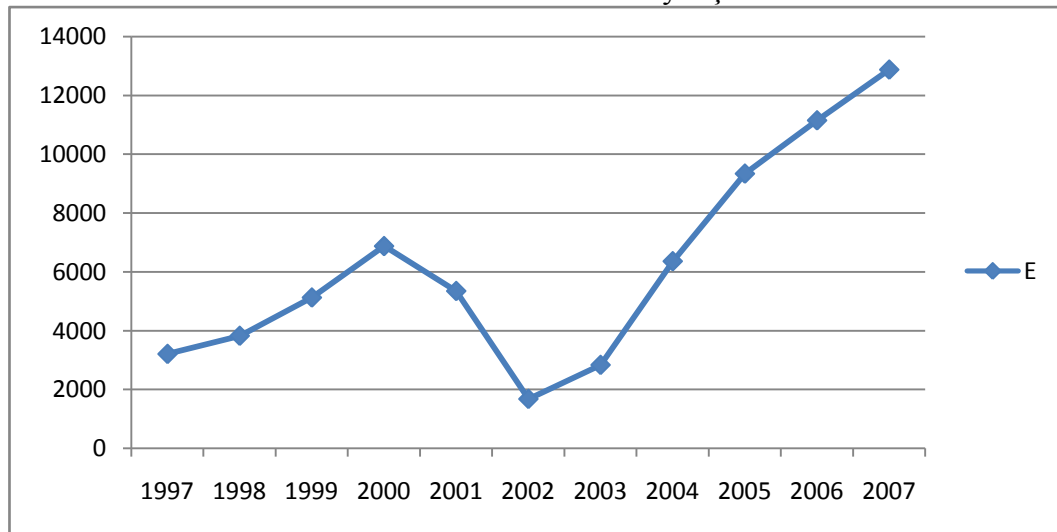
Kaynak: TÜİK

Tabloya göre; 1997 yılında hüküm giyen erkek sayısı 3 206 kişi tüm erkek suçlulara oranı %4.67, kadın sayısı ise 79 tüm kadın suçlulara oranı %3.99’dur. 1998 yılında hüküm giyen erkek sayısı 3 822 kişi tüm erkek suçlulara oranı %5.57, kadın sayısı ise 95 tüm kadın suçlulara oranı %4.80’dir. 1999 yılında hüküm giyen erkek sayısı 5 123 kişi tüm erkek suçlulara oranı %7.47, kadın sayısı ise 119 tüm kadın suçlulara oranı %6.02’tür. 2000 yılında hüküm giyen erkek sayısı 6 871 kişi, tüm erkek suçlulara oranı %10.02, kadın sayısı ise 158 kişi tüm kadın suçlulara oranı %7.99’dur.

2001 yılında hüküm giyen erkek sayısı 5 345 kişi tüm erkek suçlulara oranı %7.79, kadın sayısı ise 129 kişi tüm kadın suçlulara oranı %6.52'tür. 2002 yılında hüküm giyen erkek sayısı 1 677 kişi tüm erkek suçlulara oranı % 2.45, kadın sayısı ise 59 kişi tüm kadın suçlulara oranı %2.98'dir. 2003 yılında hüküm giyen erkek sayısı 2 833 kişi tüm erkek suçlulara oranı %4.13, kadın sayısı ise 83 kişi tüm kadın suçlulara oranı %4.20'dir. 2004 yılında hüküm giyen erkek sayısı 6 357 kişi tüm erkek suçlulara oranı %9.27, kadın sayısı ise 188 kişi tüm kadın suçlulara oranı %9.50'dir. 2005 yılında hüküm giyen erkek sayısı 9 334 kişi tüm erkek suçlulara oranı %13.61, kadın sayısı ise 248 kişi tüm kadın suçlulara oranı %12.54'tür. 2006 yılında hüküm giyen erkek sayısı 11 145 kişi tüm erkek suçlulara oranı %16.25, kadın sayısı ise 315 kişi tüm kadın suçlulara oranı %15.93'tür. 2007 yılında hüküm giyen erkek sayısı 12 869 kişi tüm erkek suçlulara oranı %18.76, kadın sayısı ise 505 kişi tüm kadın suçlulara oranı %25.53'tür.

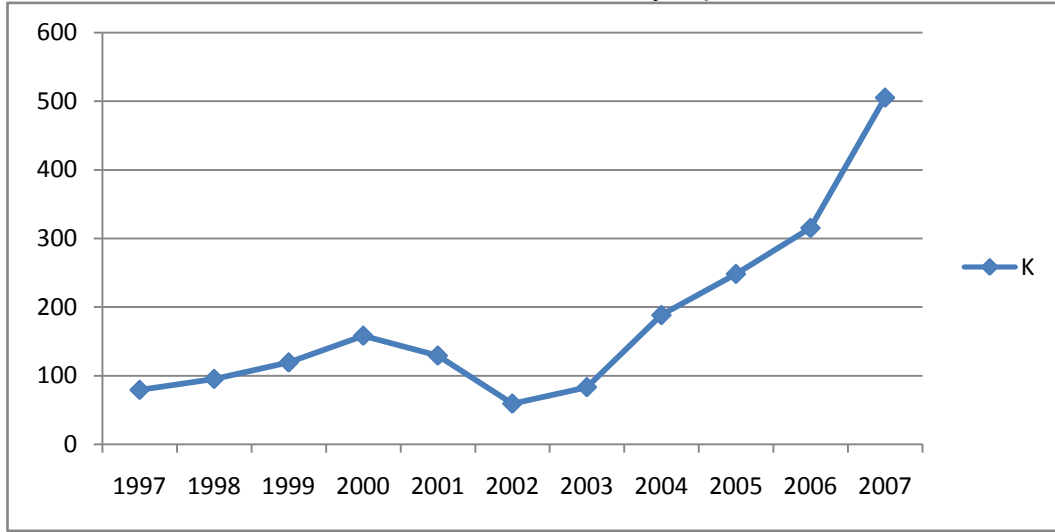
Tablo 2.23'ü daha anlaşılır kılmak için belirtilen verileri grafikte göstermenin daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Grafik 2.35. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Erkekler



Grafiğe göre, dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş erkekler, başlangıç yılı olan 1997'den 1998'e belirli bir oranda artarken 1998'den sonra hüküm giyme daha dik olarak artmaya devam etmiş tepe noktası olarak ise 2000 yılında son bulmuş bu yıldan sonra azalışa geçmiştir. Bu azalış 2001-2002 yıllarında daha hızlanmıştır. 2003 yılında ise tekrar artışa geçmiş ve bu artış azalan oranla 2007 sonuna kadar devam etmiştir.

Grafik 2.36. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Kadınlar



Grafiğe göre, dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kadınlarda başlangıç noktası olan 1997 yılından 2000 yılına düşük oranda artış varken, en düşük seviye olan 2002 yılından itibaren dik bir eğim göstererek artışa geçmiş ve 2007 yılında tepe noktasına erişmiştir. 1997-2007 yılları arasında dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kadınların oranında neredeyse 5 kat artış görülmüştür.

Araştırmaya kapsamında 1997-2007 yıllarında hüküm giymiş kişilerin yaş dağılımı tablo 2.24’de gösterilmektedir.

Tablo 2.24. 1997-2002 Yıllarına Ait Yaş Grupları ve Yüzdesel Dağılımları

Yaş Grupları	<i>f</i>	%
11-14	8	0.011
15-17	36	0.051
18-24	4.810	6,817
25-34	25.516	36,162
35-44	26.053	36,923
45-54	11.106	15,740
55-64	2.541	3,601
65+	490	0,694
Toplam	70 560	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre; hüküm giyen suçluların yaş özellikleri bakımında en yüksek oranını %36.65 ile 25-34 yaş grubu oluşturmaktadır. İkinci olarak %35.69 ile 35-44 yaş grubu, üçüncü olarak ise %15.18 ile 45-54 yaş grubu gelmektedir. Yani dolandırıcılık suçu en fazla 25-34 yaş arasında yaygın olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 2.25’de gösterilmektedir.

Tablo 2.25. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	<i>f</i>	%
Okuma Yazma Bilmeyen	823	1.17
Okuryazar olupta Bir Okul Bitirmeyen	1 234	1.75
İlkokul Mezunu	39 986	56.67
Ortaokul ve Dengi Meslek Okulu Mezunu	10 075	14.28
Lise ve Dengi Meslek Okulu Mezunu	14 021	19.87
Fakülte veya Yüksekokul Mezunu	4 421	6.27
Toplam	70 560	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, dolandırıcılık suçundan hüküm giyen suçluların %56.67'si ilkokul mezunudur. Bu oranı %19.87 ile lise ve dengi meslek okulu mezunları ve %14.28 ile de ortaokul ve dengi meslek okulu mezunları takip etmektedir. İİKM suçundan hüküm giymiş suçluların eğitim durumlarıyla karşılaştığımızda hemen hemen aynı sonuçlara ulaşılması ilginçtir. Fakülte veya yüksekokul mezunu hükümlüler %6.27'lik bir oran ile dördüncü en yüksek seviyeye sahiptir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin meslek gruplarına göre dağılımları TÜİK'ten elde edilen verilerde meslek gruplaması 2004 yılında değişmiş olmasında dolayı, meslek istatistikleri iki ayrı tabloda incelenmiştir.

Tablo 2.26. 1997-2003 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları

Meslek Grubu	<i>f</i>	%
İlmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili meslekler	755	2.55
Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	796	2.69
İdari personel ve benzeri çalışanlar	309	1.04
Ticaret ve satış personeli	11 079	37.43
Hizmet işlerinde çalışanlar	1 297	4.38
Tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar	2 320	7.84
Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar	7 884	26.64
Ev kadınları, emekliler, irat sahipleri, öğrenciler, çalışamaz halde olanlar ve bir mesleği olmayanlar ile mesleği belli olmayanlar	5 159	17.43
Toplam	29 599	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, ticaret ve satış personeli %37.43 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci olarak ise tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananların %26.64'lük bir orana sahiptir. Ev kadınları, emekliler, irat sahipleri, öğrenciler, çalışamaz halde olanlar ve bir mesleği olmayanlar ile mesleği belli olmayanlar ise %17.43 bir oran ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 2.27. 2004-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları (Yeni Gruplamaya Göre)

Meslek Grubu	<i>f</i>	%
Kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler	10 814	26.40
Profesyonel meslek mensupları	1 049	2.56
Yardımcı profesyonel meslek mensupları	1 064	2.60
Büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar	186	0.45
Hizmet ve satış elamanları	1 796	4.38
Nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	2 660	6.49
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	5 529	13.50
Tesis ve makine operatörleri ve montajcıları	3 199	7.81
Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar	3 568	8.71
Silahlı kuvvetler	10	0.02
Ev kadını	789	1.93
Öğrenci	52	0.13
Emekli	1 214	2.96
İşi olmayanlar	9 301	22.05
Toplam	40 961	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin %26.40'lık bir oran ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Ekonomik suç işleme potansiyeli toplumun her kesimine dağılmış olmasına rağmen Sunderland'ın (1940) beyaz yaka suçluluğu tezinin dolandırıcılık suçunu işleyenler arasında (İİKM suçunu işleyenlerin tersi olarak) hala geçerliliğini koruduğunu ve belirli statü sahibi olan insanların mesleklerinin getirdiği koşul ve avantajları kullanarak, bulunduğu ekonomik şartları daha üst düzeye taşımak için suç işleyebileceğinin bir kanıtı olabilir.

İşi olmayanlar %22.05 bir oranla ikinci sırada yer almaktadır. Tabloda üçüncü en büyük yüzdeye sahip olan hükümlülerin %13.50'lik bir oran ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanların olması, yani güzel sanatlar ile ilgilenenlerin dolandırıcılıktan hüküm giyme oranında üçüncü olması dikkat çekici bir durumdur.

Araştırmaya kapsamında, hükümlülerin medeni durumlarına göre dağılımları Tablo 2.28’de gösterilmektedir.

Tablo 2.28. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Medeni Durumları

Medeni Durum	<i>f</i>	%
Hiç Evlenmedi	10.803	15.31
Evli	56.215	79.67
Eşi Öldü	280	0.40
Boşandı	3.262	4.62
Toplam	70.560	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin %79.67’si, yani neredeyse bu hükümlülerin yarısından fazlası evlidir. İkinci olarak ise %15.31’lük oranla hiç evlenmeyenler yer almaktadır. Boşanan hükümlüler %4.62 ve eşi ölen hükümlülerin %0.40’lük bir orana sahip olduğu görülmektedir. İİKM suçundan hüküm giymiş kişiler ile karşılaştırıldığında hemen hemen benzer sonuçlara rastlanmaktadır.

2.6. TÜRKİYE’DE DOLANDIRICILIK SUÇU VE HÜKÜM GİYEN KİŞİLERİN BÖLGESEL DAĞILIMI

Bir ekonomik suç olarak dolandırıcılık suçunu dağılımını daha etkin bir şekilde ortaya koymak amacıyla ve Türkiye’deki suç yoğunluğunun daha iyi bir şekilde belirtilmesi için iller ve bölgeler bazında incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Bunun için TÜİK’ten iller bazında suç istatistikleri talep edilmiş gelen bilgiler doğrultusunda illerin bulunduğu bölgelere ayrılarak incelemeler yapılmıştır. Böyle bir inceleme için öncelikle illerin toplam suç sayıları çıkarılarak yüzdeleri alınmış ve dağılım sağlanmıştır. Bölgesel suç istatistiklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için nüfus sayıları ve oranlarının çıkartılması gerektiği düşünülmüştür. Bu durum için TÜİK’ten 2007 yılı adrese dayalı nüfus sayıları ve yıllık nüfus artış hızları temin edilmiştir. 2007 yılı ADNKS bilgileri ile her bölge yüzdesel olarak hesaplanmıştır.

2.6.1 Akdeniz Bölgesi

Araştırmaya ilk bölge olan Akdeniz Bölgesi’nden başlanmış ve bu bölgenin illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.29’da, yatay kesit veri analizi Grafik 2.37’de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.37, 2.38, 2.39 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

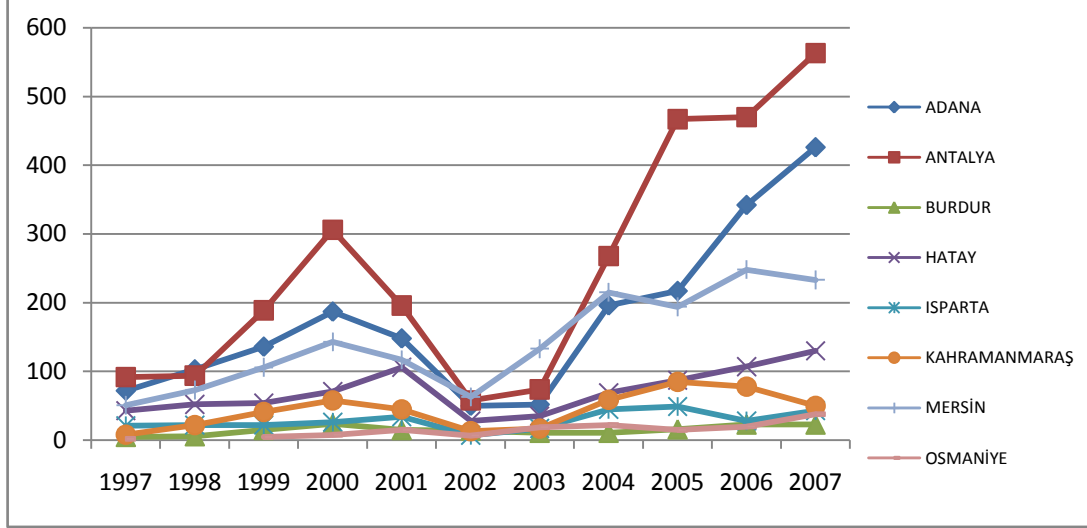
Tablo 2.29. 1997-2007 Yılları Arasında Akdeniz Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ADANA	Hükümlü Sayısı	72	103	136	187	148	50	52	196	217	342	426
	%	24,49	27,69	23,94	22,72	21,89	20,83	14,53	22,15	19,20	25,99	28,29
ANTALYA	Hükümlü Sayısı	92	94	189	306	196	58	74	268	467	470	563
	%	31,29	25,27	33,27	37,18	28,99	24,17	20,67	30,28	41,33	35,71	37,38
BURDUR	Hükümlü Sayısı	5	6	15	24	15	14	11	11	16	23	23
	%	1,70	1,61	2,64	2,92	2,22	5,83	3,07	1,24	1,42	1,75	1,53
HATAY	Hükümlü Sayısı	43	52	54	71	106	28	35	69	87	107	130
	%	14,63	13,98	9,51	8,63	15,68	11,67	9,78	7,80	7,70	8,13	8,63
ISPARTA	Hükümlü Sayısı	21	22	22	26	34	7	17	45	49	28	43
	%	7,14	5,91	3,87	3,16	5,03	2,92	4,75	5,08	4,34	2,13	2,86
KAHRAMANMARAŞ	Hükümlü Sayısı	8	22	41	58	45	13	17	59	85	78	50
	%	2,72	5,91	7,22	7,05	6,66	5,42	4,75	6,67	7,52	5,93	3,32
MERSİN	Hükümlü Sayısı	51	73	106	143	117	63	133	215	194	248	233
	%	17,35	19,62	18,66	17,38	17,31	26,25	37,15	24,29	17,17	18,84	15,47
OSMANIYE	Hükümlü Sayısı	2		5	8	15	7	19	22	15	20	38
	%	0,68	0,00	0,88	0,97	2,22	2,92	5,31	2,49	1,33	1,52	2,52
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	294	372	568	823	676	240	358	885	1130	1316	1506
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tabloda yıllar itibariyle Akdeniz Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.37. Akdeniz Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, Akdeniz Bölgesi illeri 1997 yılında seriye 0-100 aralığına başlamıştır. Diğer illerden farklı olarak dört il ön plana çıkmaktadır. Bu iller Antalya, Adana, Mersin ve Hatay'dır. Antalya ili hükümlü sayıları 1998 yılından itibaren artışa geçmiş ve 2000 yılında tepe noktasına erişmiştir. Bu yıldan sonra 2002 yılında tekrar 0-100 seviyesine inmiş ve 2003 yılı itibariyle artışa geçmiştir. Yukarıda bu dört ilden 2002 yılı öncesi Antalya, Adana ve Mersin 2000 yılında tepe noktasına ulaşırken, Hatay ili 2002 yılında tepe noktasına ulaştığı görülmektedir. 2007 yılında ise hükümlü seviyelerine göre 500-600 aralığında Antalya, 400-500 aralığında Adana, 200-300 aralığında Mersin, 100-200 aralığında da Hatay seriyi sonlandırmıştır. Diğer iller ise başladıkları aralıkta seriyi sonlandırmıştır.

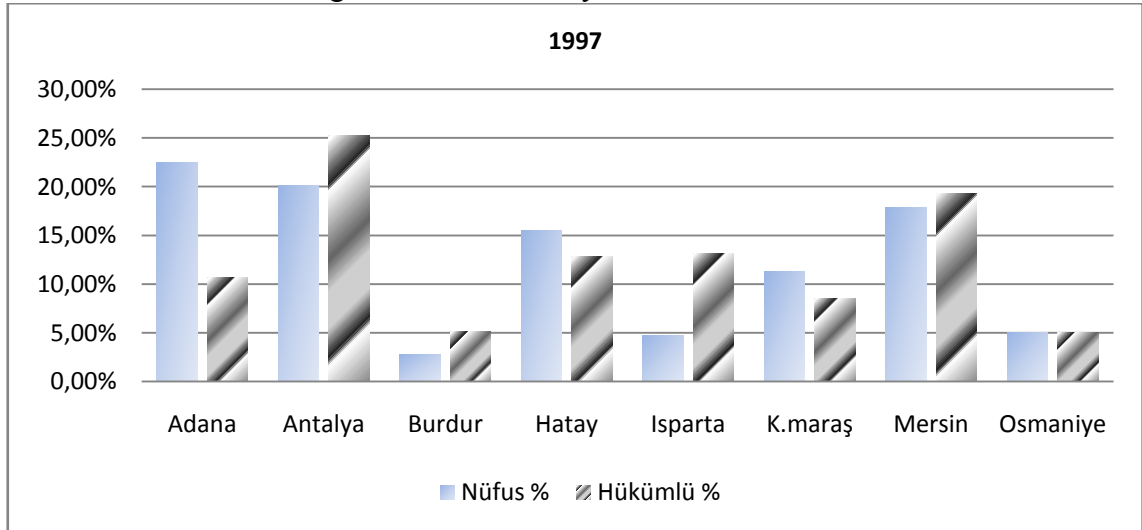
Tablo 2.30. 2007 ADNKS'ye göre Akdeniz Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Adana	2.006.650	22.53
Antalya	1.789.295	20.09
Burdur	251.181	2.82
Hatay	1.386.224	15.56
Isparta	419.845	4.71
Kahramanmaraş	1.004.414	11.28
Mersin	1.595.938	17.92
Osmaniye	452.880	5.08
Toplam	8.906.427	100

Kaynak: TÜİK

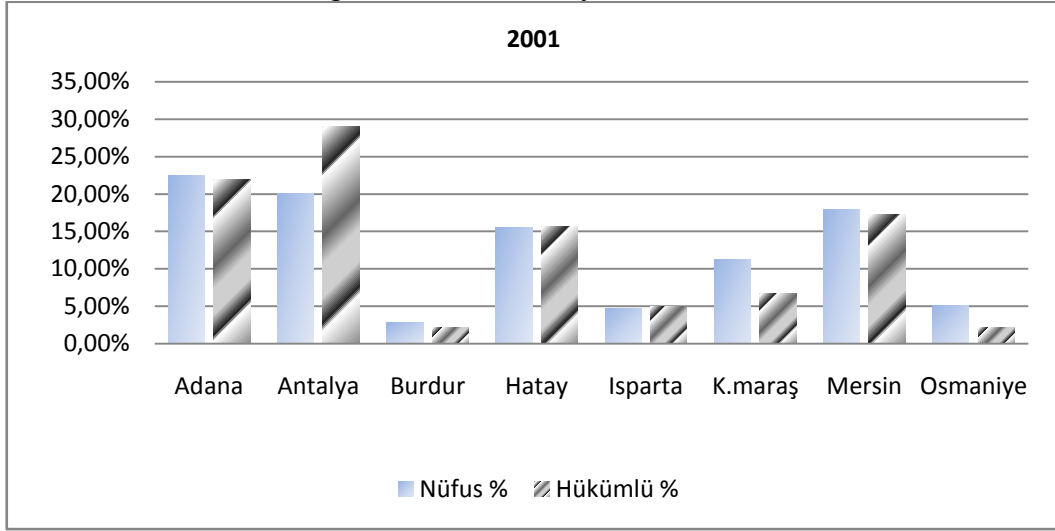
Nüfus oranlarına göre dikey kesit veri analizlerinin yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

Grafik 2.38. Akdeniz Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



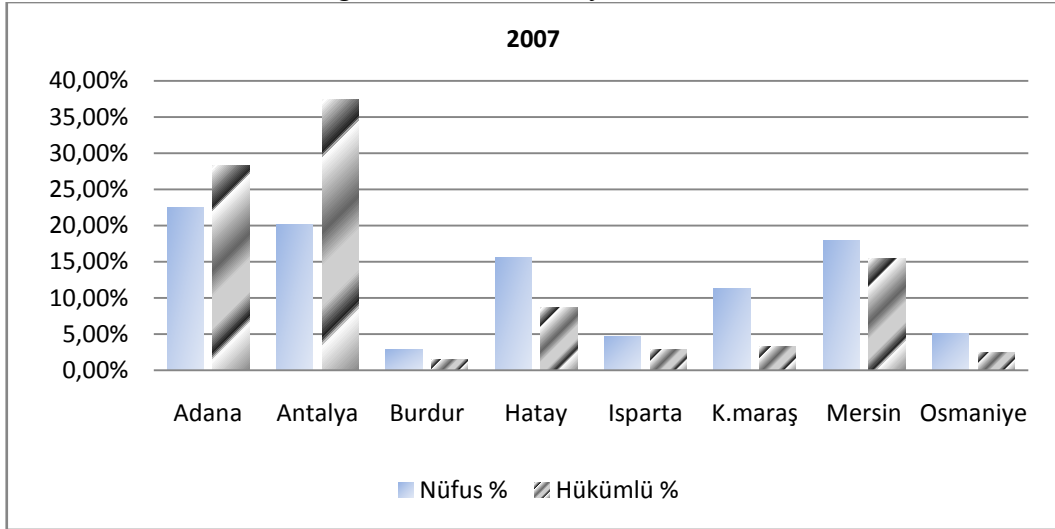
Grafiğe göre 1997 yılında hükümlü oranı olarak bölgenin yaklaşık %30'una tekamül eden Antalya ili ilk sırada yer almaktadır. Bu ili takiben bölgenin en yüksek nüfus oranına sahip olan Adana ili yer almaktadır. Bölgenin hükümlü oranı yüksek olan diğer illeri ise yaklaşık olarak %15'erlik hükümlü oranlarıyla Hatay ve Mersin'dir. Bunların dışında hükümlü oranı, nüfus oranını geçen Isparta ili dikkat çekmektedir.

Grafik 2.39. Akdeniz Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2001 yılında 1997 yılına nazaran dört büyük ilin üçünde azalış meydana gelmiştir. Artış meydana gelen tek il ise Hatay'dır. Bu yıllar için hükümlü oranı nüfus oranını geçen iki il Antalya ve Mersin'dir. Bölgedeki hükümlü oranının yaklaşık %50'sini Adana ve Antalya illerinin oluşturduğu görülmektedir.

Grafik 2.40. Akdeniz Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2007 yılında bölge hükümlülerinin yaklaşık %37'si Antalya, yaklaşık %28'inin ise Adana ilinde olduğu görülmektedir. Bölgenin diğer illerinde ise önceki yıllara nazaran azalış olduğu söylenebilir.

2.6.2. Ege Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan ikinci bölge olan Ege Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.31’de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.41 ve 2.42’de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.43, 2.44 ve 2.45 grafiklerinde gösterilmiştir.

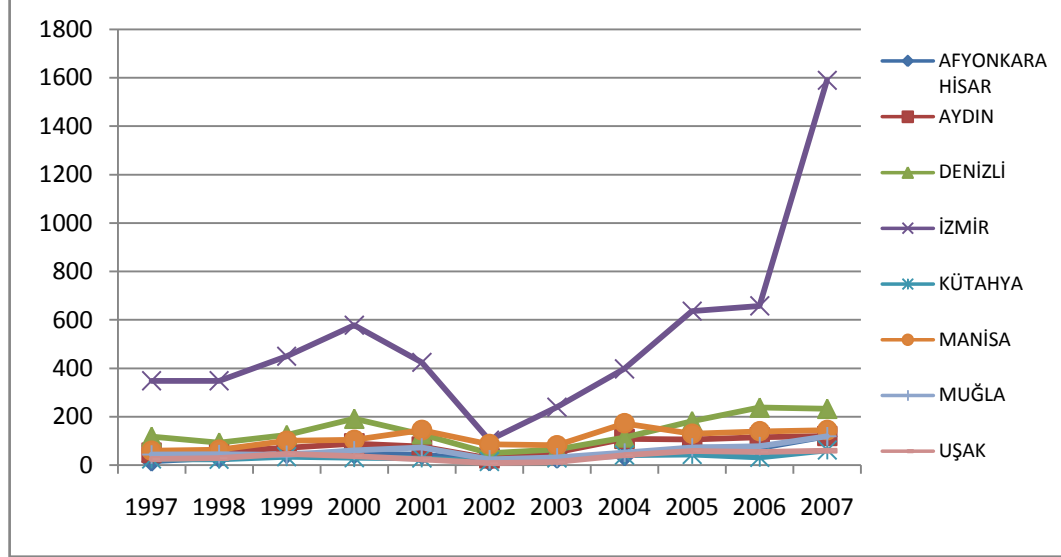
Tablo 2.31. 1997-2007 Yılları Arasında Ege Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AFYONKARAHİSAR	Hükümlü Sayısı	16	30	48	47	44	17	28	38	73	70	119
	%	2,32	4,34	5,22	4,12	4,65	5,09	5,15	3,93	5,59	5,04	4,86
AYDIN	Hükümlü Sayısı	52	57	72	90	77	29	54	109	107	116	121
	%	7,55	8,24	7,83	7,88	8,14	8,68	9,93	11,26	8,20	8,36	4,94
DENİZLİ	Hükümlü Sayısı	118	94	125	192	128	50	66	115	182	238	233
	%	17,13	13,58	13,59	16,81	13,53	14,97	12,13	11,88	13,95	17,15	9,51
İZMİR	Hükümlü Sayısı	349	349	450	578	425	104	240	398	636	658	1589
	%	50,65	50,43	48,91	50,61	44,93	31,14	44,12	41,12	48,74	47,41	64,88
KÜTAHYA	Hükümlü Sayısı	25	24	35	31	29	15	29	42	44	32	62
	%	3,63	3,47	3,80	2,71	3,07	4,49	5,33	4,34	3,37	2,31	2,53
MANİSA	Hükümlü Sayısı	60	64	101	105	145	87	82	173	130	140	145
	%	8,71	9,25	10,98	9,19	15,33	26,05	15,07	17,87	9,96	10,09	5,92
MUĞLA	Hükümlü Sayısı	44	45	43	61	74	24	32	52	74	79	120
	%	6,39	6,50	4,67	5,34	7,82	7,19	5,88	5,37	5,67	5,69	4,90
UŞAK	Hükümlü Sayısı	25	29	46	38	24	8	13	41	59	55	60
	%	3,63	4,19	5,00	3,33	2,54	2,40	2,39	4,24	4,52	3,96	2,45
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	689	692	920	1142	946	334	544	968	1305	1388	2449
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

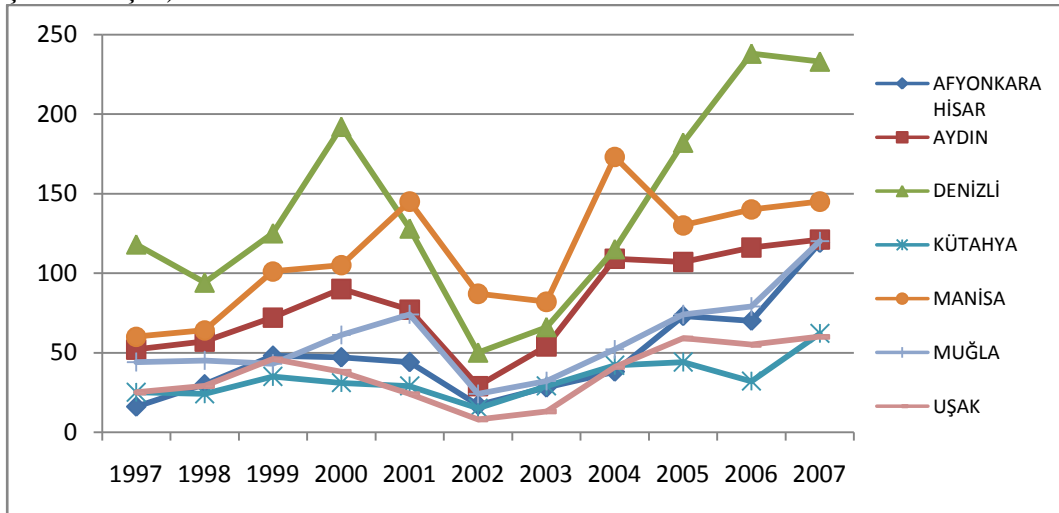
Tablo 2.31’de yıllar itibariyle Ege Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.41. Ege Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafığe göre bölgenin en büyük ili olan İzmir dolandırıcılık hükümlü sayılarında da baskın olduğu söylenebilir. 1997 yılında 200-400 aralığında seriye başlayan il 2000 yılında tepe noktasına ulaşarak tekrar azalışa geçmiş ve özellikle 2005 yılından sonra yüksek oranlı eğim ile artışa devam etmiştir. Bölgenin diğer illerinin yatay kesit veri analizini daha anlaşılır olabilmesi için İzmir ilinin bölgeden çıkarılarak analiz edilmesi uygun görülmüştür.

Grafik 2.42. Ege Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi (İzmir İli Çıkarılmıştır)



Bölgenin İzmir ili dışındaki grafiğine göre illerin hükümlü sayısı olarak yakın seyrettiği görülmektedir. Bölgede Denizli ve Manisa illerinin hükümlü sayısında ani artış ve çıkışlar yaşandığı söylenebilir. 2002'deki ani düşüş öncesinde Denizli ili 2000 yılında Manisa ili ise 2001 yılında tepe noktasına eriştiği görülmektedir.

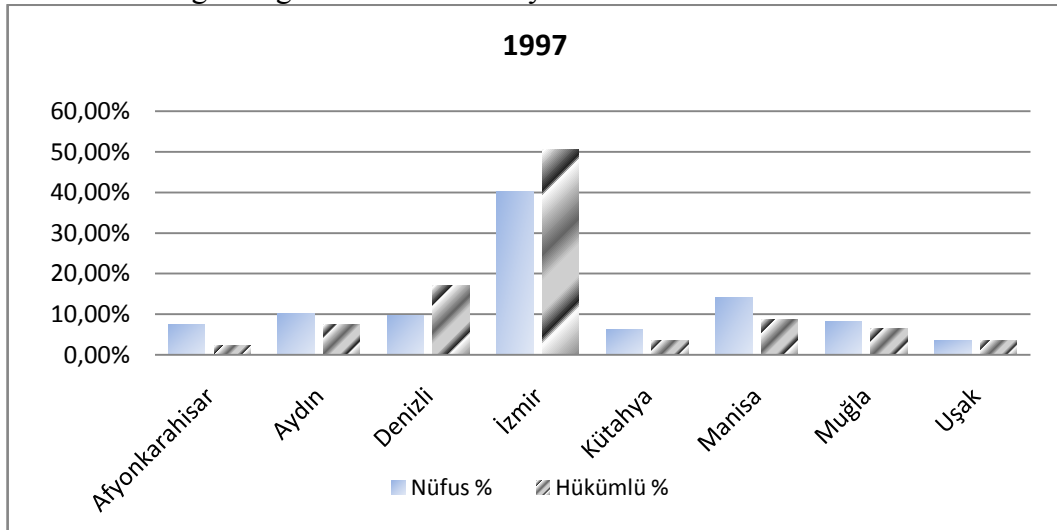
Tablo 2.32. 2007 ADNKS'ye göre Ege Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Afyonkarahisar	701.572	7.54
Aydın	946.971	10.18
Denizli	907.325	9.76
İzmir	3.739.353	40.21
Kütahya	583.910	6.28
Manisa	1.319.920	14.19
Muğla	766.156	8.24
Uşak	334.115	3.59
Toplam	9.299.322	100.00

Kaynak: TÜİK

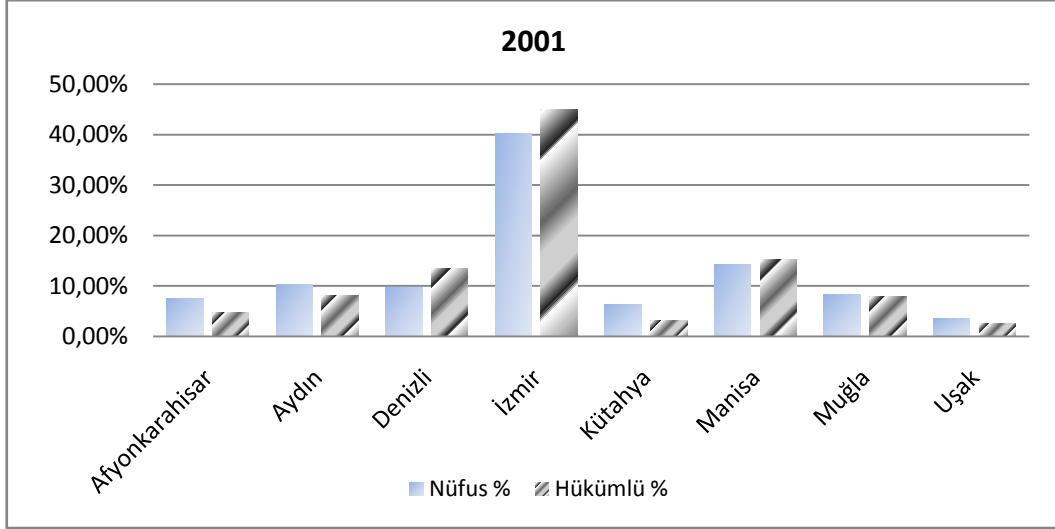
Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

Grafik 2.43. Ege Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



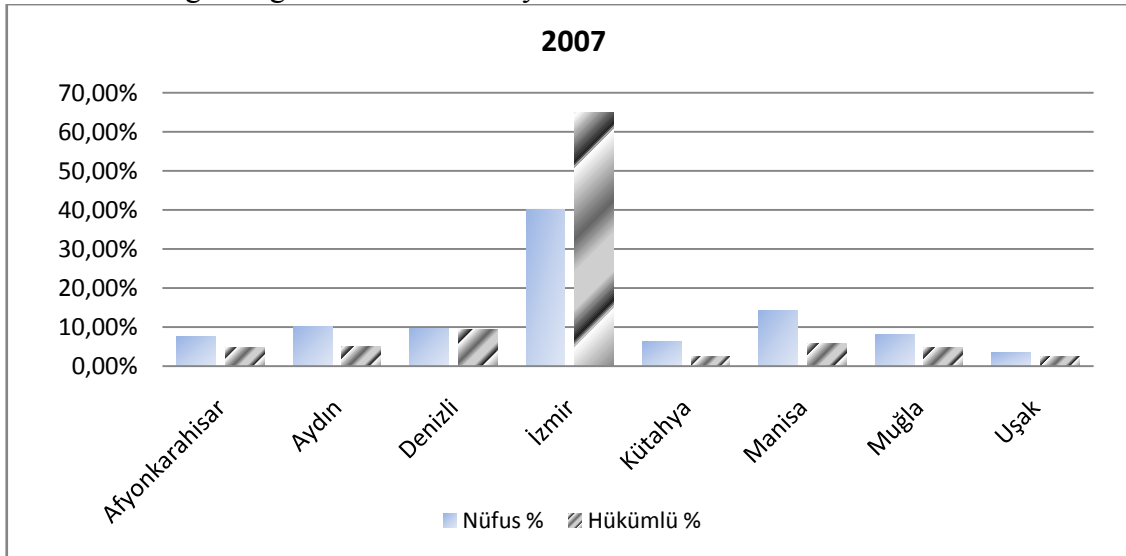
Grafiğe göre, 1997 yılında dolandırıcılık suçundan hüküm giyen suçluların yaklaşık %50'si İzmir ilindedir. Bölgenin nüfus bakımından üçüncü büyük ili Denizli'deki hükümlüler bölgenin %17'sine oluşturduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu iki ilde hükümlü oranının, nüfus oranını geçtiği görülmektedir.

Grafik 2.44 Ege Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2001 yılında İzmir ilinin tüm bölge hükümlü oranınının %45'ini oluşturduğu söylenebilir. 1997 yılına nazaran İzmir ve Denizli illerinde hükümlü oranlarında azalış görülürken; Afyonkarahisar, Aydın, Manisa ve Muğla illerinde artış olduğu görülmektedir.

Grafik 2.45. Ege Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, diğer yıllara oranla 2007 yılında İzmir ilinde dolandırıcılık suçundan hüküm giyenlerin oranında büyük bir artış yaşanmış ve neredeyse bölge içerisinde bu suçu işleyenlerin %65'lik bir kısmının İzmir'de yer aldığı görülmektedir. Bölge nüfusunun yaklaşık olarak %40'ını oluşturmasına rağmen hüküm giyme oranının %65'lerde seyretmesi normal bir durum olmayıp ilin Türkiye bazında önem ve tedbir açısından ilk sıralarda yer almasının gerekliliğini düşündürmektedir.

2.6.3.Doğu Anadolu Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan üçüncü bölge olan Doğu Anadolu Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.33'de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.46'da gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.47, 2.48 ve 2.49 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

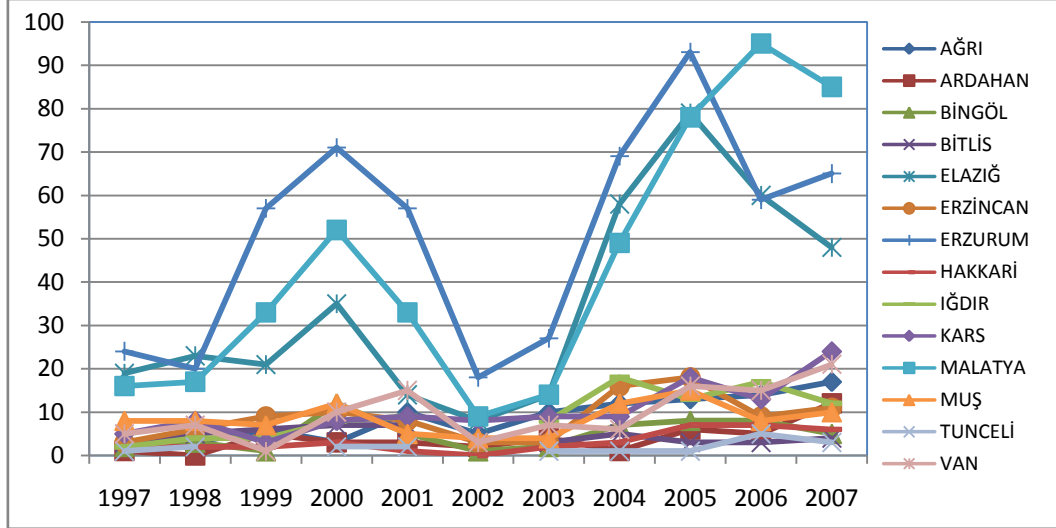
Tablo 2.33. 1997-2007 Yılları Arasında Doğu Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İLLER	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AĞRI	Hükümlü Sayısı	2	3	6	3	10	5	10	12	13	14	17
	%	2,15	2,78	3,87	1,27	5,62	8,20	9,26	4,51	3,53	4,40	5,26
ARDAHAN	Hükümlü Sayısı	1	0	5	3	3	2	4	1	6	5	12
	%	1,08	0,00	3,23	1,27	1,69	3,28	3,70	0,38	1,63	1,57	3,72
BİNGÖL	Hükümlü Sayısı	2	3	1	12	5	1	2	7	8	8	5
	%	2,15	2,78	0,65	5,08	2,81	1,64	1,85	2,63	2,17	2,52	1,55
BİTLİS	Hükümlü Sayısı	3	5	6	7	7		3	5	3	3	4
	%	3,23	4,63	3,87	2,97	3,93	0,00	2,78	1,88	0,82	0,94	1,24
ELAZIĞ	Hükümlü Sayısı	19	23	21	35	14	8	14	58	79	60	48
	%	20,43	21,30	13,55	14,83	7,87	13,11	12,96	21,80	21,47	18,87	14,86
ERZİNCAN	Hükümlü Sayısı	3	6	9	10	8	3	3	16	18	9	11
	%	3,23	5,56	5,81	4,24	4,49	4,92	2,78	6,02	4,89	2,83	3,41
ERZURUM	Hükümlü Sayısı	24	20	57	71	57	18	27	69	93	59	65
	%	25,81	18,52	36,77	30,08	32,02	29,51	25,00	25,94	25,27	18,55	20,12
HAKKARİ	Hükümlü Sayısı	2	2	2	3	1	0	2	3	7	7	6
	%	2,15	1,85	1,29	1,27	0,56	0,00	1,85	1,13	1,90	2,20	1,86
İĞDIR	Hükümlü Sayısı	2	4	4	8	9		8	18	13	17	12
	%	2,15	3,70	2,58	3,39	5,06	0,00	7,41	6,77	3,53	5,35	3,72
KARS	Hükümlü Sayısı	5	8	3	8	9	8	9	9	18	13	24
	%	5,38	7,41	1,94	3,39	5,06	13,11	8,33	3,38	4,89	4,09	7,43
MALATYA	Hükümlü Sayısı	16	17	33	52	33	9	14	49	78	95	85
	%	17,20	15,74	21,29	22,03	18,54	14,75	12,96	18,42	21,20	29,87	26,32
MUŞ	Hükümlü Sayısı	8	8	7	12	5	4	4	12	15	8	10
	%	8,60	7,41	4,52	5,08	2,81	6,56	3,70	4,51	4,08	2,52	3,10
TUNCELİ	Hükümlü Sayısı	1	2		2	2		1	1	1	5	3
	%	1,08	1,85	0,00	0,85	1,12	0,00	0,93	0,38	0,27	1,57	0,93
VAN	Hükümlü Sayısı	5	7	1	10	15	3	7	6	16	15	21
	%	5,38	6,48	0,65	4,24	8,43	4,92	6,48	2,26	4,35	4,72	6,50
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	93	108	155	236	178	61	108	266	368	318	323
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.40'da yıllar itibariyle Doğu Anadolu Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.46. Doğu Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre Doğu Anadolu Bölgesi hükümlü sayılarındaki artış ve azalışların Erzurum, Malatya ve Elazığ illerinin bölgenin diğer illerine nazaran daha çok dalgalanma gösterdiği düşünülmektedir. Adı geçen iller 20-30 aralığında seriye başlamış, 1998 yılından itibaren artış yaşanmış ve 2000 yılında bu üç il tepe noktasına erişmiştir. 2002 yılına azalışa geçen illerden sırası ile Erzurum ve Elazığ 2005, Malatya ise 2006 yılında tekrar tepe noktasına erişmiştir. 2007 yılında ise Malatya 80-90, Erzurum 60-70, Elazığ ise 40-50 aralığında seriyi tamamlamıştır. Bölgenin diğer illeri 0-10 aralığında seriye başlamış olup, seri boyunca çok fazla dalgalanma yaşamadıkları görülmektedir.

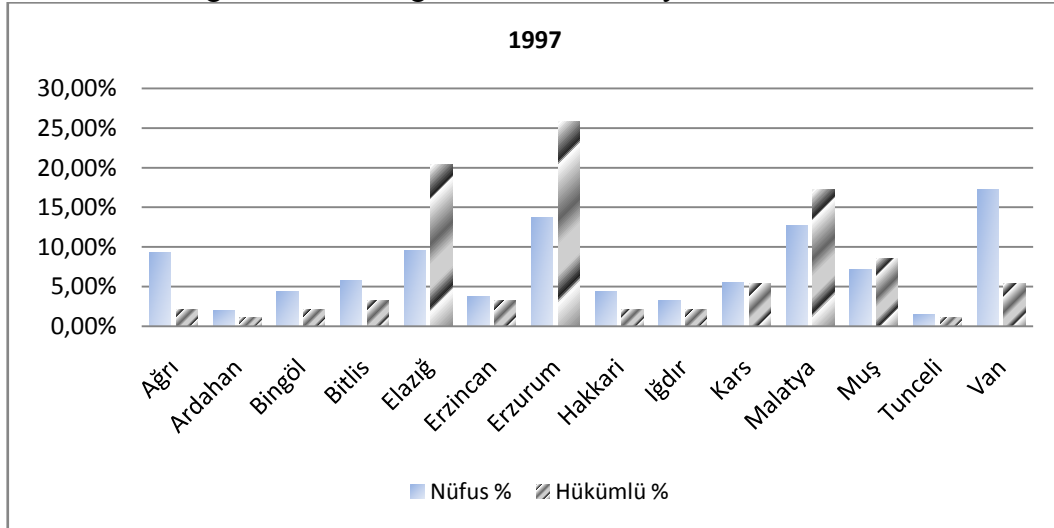
Tablo 2.34. 2007 ADNKS'ye göre Doğu Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Ağrı	530.879	9,32
Ardahan	112.721	1,98
Bingöl	251.552	4,42
Bitlis	327.886	5,76
Elazığ	541.258	9,50
Erzincan	213.538	3,75
Erzurum	784.941	13,78
Hakkari	246.469	4,33
Iğdır	181.866	3,19
Kars	312.205	5,48
Malatya	722.065	12,68
Muş	405.509	7,12
Tunceli	84.022	1,48
Van	979.671	17,20
Toplam	5.694.582	100

Kaynak: TÜİK

Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

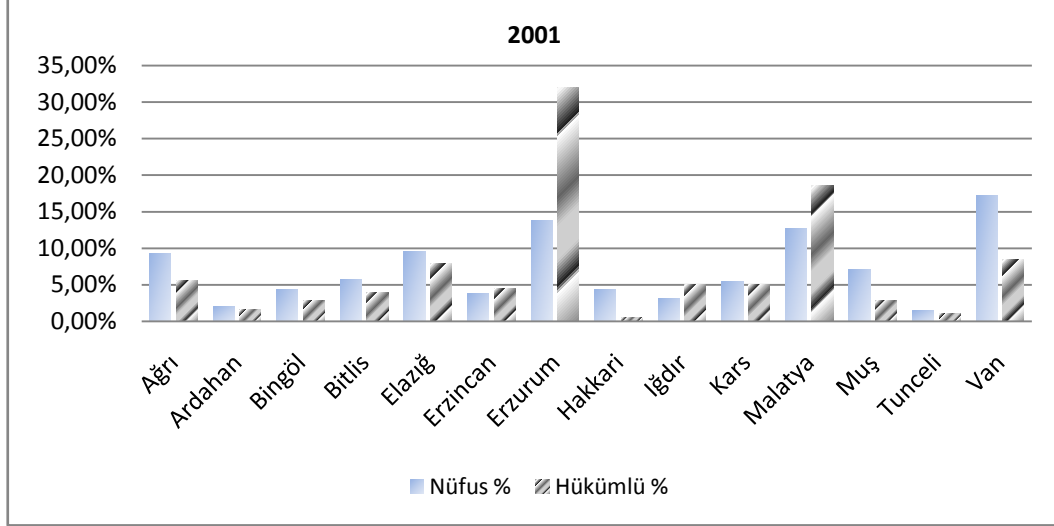
Grafik 2.47. Doğu Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafığe göre 1997 yılında bölgenin dolandırıcılık suçundan hükümlü oranının %60'dan fazlasını Erzurum, Elazığ ve Malatya illeri oluşturmaktadır. Bölgede hükümlü

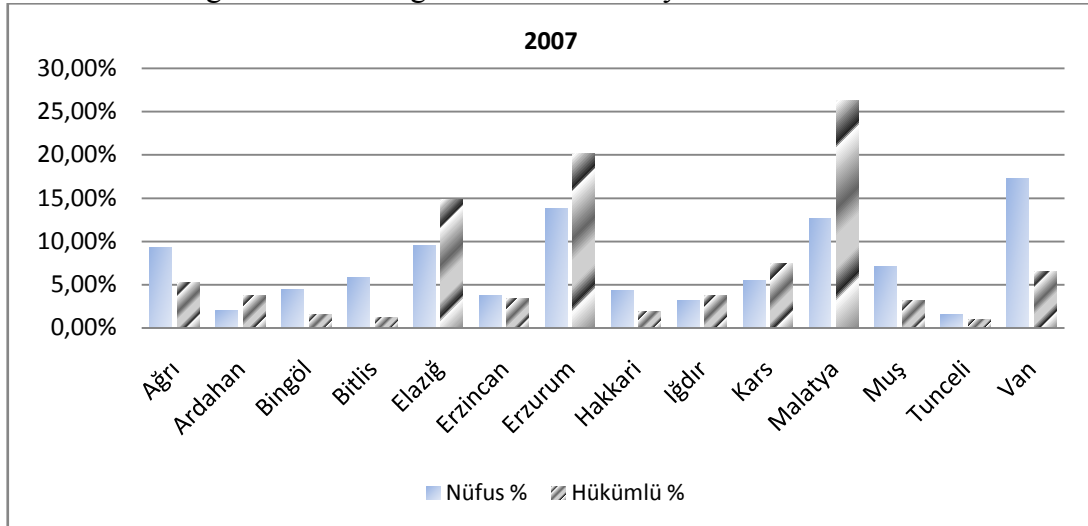
oranı, nüfus oranından büyük olan iller Erzurum, Elazığ, Malatya ve Muş'tur. Bölgenin nüfus oranı açısından en büyük ili Van'da ise hükümlü oranı düşük olması ilgi çekicidir.

Grafik 2.48. Doğu Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre bölgedeki hükümlü sayısının yaklaşık %30'luk bir kısmını Erzurum ili oluşturmaktadır. İkinci olarak ise yaklaşık %20'lik bir hükümlü oranı ile Malatya ili yer almaktadır. Bu iller dışında hükümlü oranı, nüfus oranını geçen Erzincan ve Iğdır illeri dikkat çekicidir.

Grafik 2.49. Doğu Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2007 yılında önceki analizlere nazaran Malatya ilinde dolandırıcılık suçundan hüküm giyenlerin sayısında artış görülmektedir. Adı geçen il nüfus oranı

bakımından bölgenin en büyük 3. İli olmasına rağmen bölgenin en yüksek hükümlü oranına sahip olması ilginçtir. Bölgenin hükümlü oranı açısından en büyük 2. ili ise yaklaşık %20'lik bir oran ile Erzurum'dur. Bölgenin hükümlü oranı açısından en büyük 3. ili ise yaklaşık %15'lik bir oran ile Elazığ ilidir. Bu üç il dışında bölgede hükümlü oranı, nüfus oranından büyük olan iller Ardahan, Iğdır ve Kars illeridir. 2007 yılında da bölgenin nüfus oranı bakımından en büyük ili olan Van'ın hükümlü oranı %5 gibi diğer illere göre düşük bir yüzdeye sahip olduğu görülmektedir.

2.6.4.Güneydoğu Anadolu Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan dördüncü bölge olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.35'de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.50'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.51, 2.52 ve 2.53 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

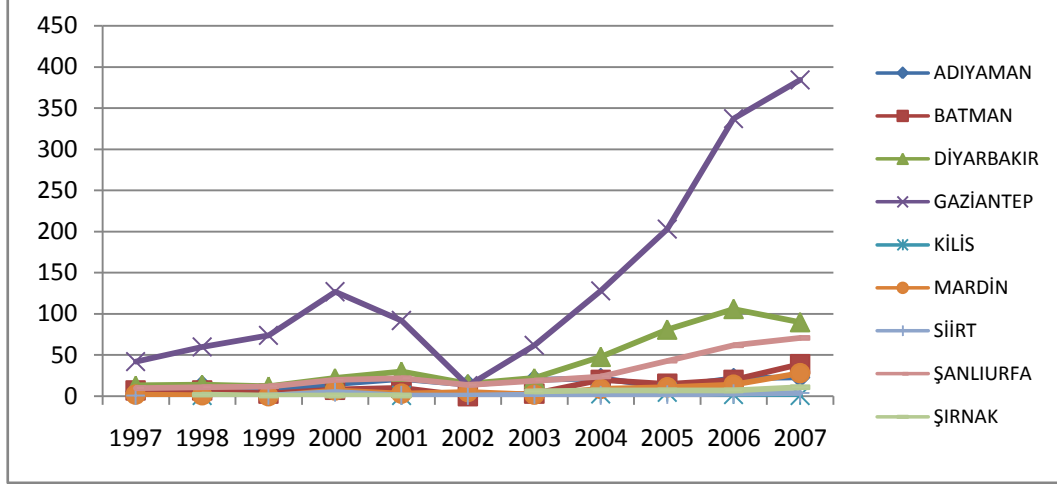
Tablo 2.35. 1997-2007 Yılları Arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ADIYAMAN	Hükümlü Sayısı	6	13	6	15	21	14	20	22	11	22	23
	%	7,41	11,93	5,50	7,32	11,60	22,58	14,71	8,40	2,91	3,84	3,53
BATMAN	Hükümlü Sayısı	7	7	3	8	10	0	3	20	15	20	39
	%	8,64	6,42	2,75	3,90	5,52	0,00	2,21	7,63	3,97	3,49	5,99
DİYARBAKIR	Hükümlü Sayısı	13	14	12	22	30	15	22	48	81	106	90
	%	16,05	12,84	11,01	10,73	16,57	24,19	16,18	18,32	21,43	18,50	13,82
GAZİANTEP	Hükümlü Sayısı	42	60	74	127	92	13	62	128	203	337	384
	%	51,85	55,05	67,89	61,95	50,83	20,97	45,59	48,85	53,70	58,81	58,99
KİLİS	Hükümlü Sayısı		1			1			3	5	2	1
	%	0,00	0,92	0,00	0,00	0,55	0,00	0,00	1,15	1,32	0,35	0,15
MARDİN	Hükümlü Sayısı	2	1	0	7	3	5	2	9	11	14	28
	%	2,47	0,92	0,00	3,41	1,66	8,06	1,47	3,44	2,91	2,44	4,30
SİİRT	Hükümlü Sayısı	1		1	5	1	1	2	1	2	3	4
	%	1,23	0,00	0,92	2,44	0,55	1,61	1,47	0,38	0,53	0,52	0,61
ŞANLIURFA	Hükümlü Sayısı	10	11	12	20	22	14	19	24	43	62	71
	%	12,35	10,09	11,01	9,76	12,15	22,58	13,97	9,16	11,38	10,82	10,91
ŞIRNAK	Hükümlü Sayısı		2	1	1	1		6	7	7	7	11
	%	0,00	1,83	0,92	0,49	0,55	0,00	4,41	2,67	1,85	1,22	1,69
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	81	109	109	205	181	62	136	262	378	573	651
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.35’de yıllar itibariyle Doğu Anadolu Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.50. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, bölge serisinde bu 11 yıl zarfında baskın il olarak Gaziantep ili ön plana çıkmaktadır. 1997 yılında 0-50 aralığında seriye başlamış olan Gaziantep, düşük eğimli artış ile 2000 yılında 100-150 aralığında ilk tepe noktasına ulaşmıştır. 2002 yılında yaşanan düşüştten sonra daha yüksek bir eğim ile artışa devam etmiş ve 2007 yılında 350-400 aralığında seriyi tamamlamıştır. Bölgenin diğer illeri ise benzer oranlarda seriye devam etmiştir.

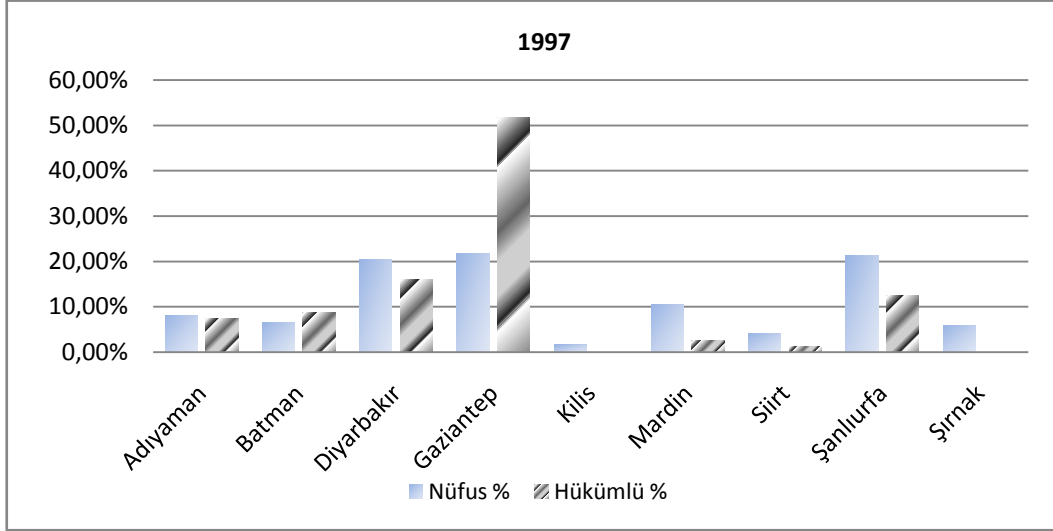
Tablo 2.36. 2007 ADNKS’ye göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Adıyaman	582.762	8,13
Batman	472.487	6,59
Diyarbakır	1.460.714	20,37
Gaziantep	1.560.023	21,76
Kilis	118.457	1,65
Mardin	745.778	10,40
Siirt	291.528	4,07
Şanlıurfa	1.523.099	21,24
Şırnak	416.001	5,80
Toplam	7.170.849	100

Kaynak: TÜİK

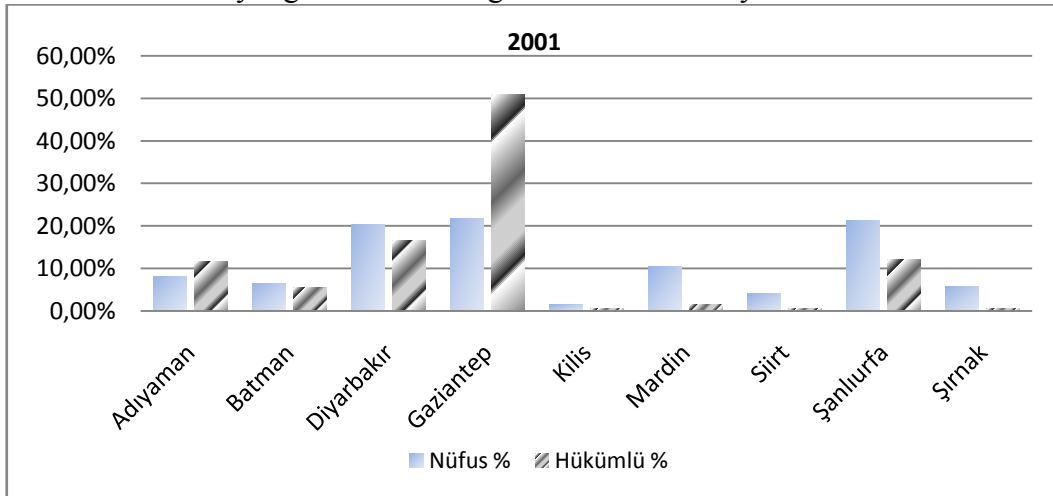
Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

Grafik 2.51. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



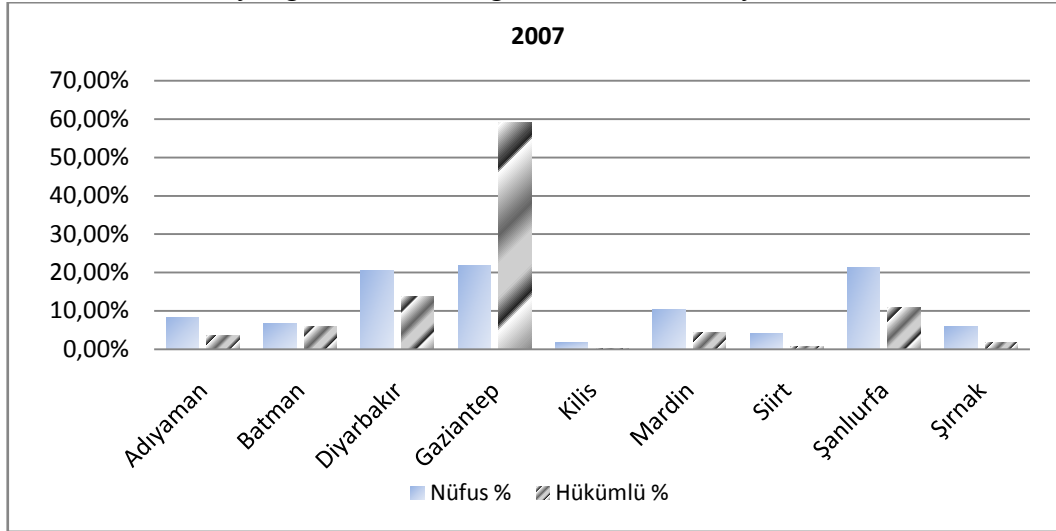
Garfiğe göre 1997 yılında bölgenin hükümlü oranı bakımından yaklaşık %50'sini Gaziantep ili oluşturmaktadır. İkinci olarak ise yaklaşık %15'lik bir oran ile Diyarbakır ilinin öne çıktığı görülmektedir. Hükümlü oranı %10'un altında olmasına rağmen nüfus oranının üzerinde bulunan Batman ilinin durumu dikkat çekicidir.

Grafik 2.52. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 2001 yılından 1997'ye nazaran Gaziantep ilinin yaklaşık olarak %50'lik oranını korumakta olduğu görülmektedir. Bölgenin diğer illerinde yüzdesel olarak fazla bir değişiklik olmazken; Adıyaman ilinin hükümlü oranının, nüfus oranını geçtiği söylenebilir.

Grafik 2.53. Güneydoğu Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2007 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde dolandırıcılık suçundan hüküm giyenlerin %60'ını Gaziantep ilinin oluşturduğu görülmektedir. Bölgenin diğer illeri ise nüfus oranları ile suçlu sayıları kıyaslandığında düşük bir seviyede kaldıkları söylenebilir.

2.6.5. İç Anadolu Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan beşinci bölge olan İç Anadolu Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 2.37'de, yatay kesit veri analizi Grafik 2.54'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 2.55, 2.56 ve 2.57 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

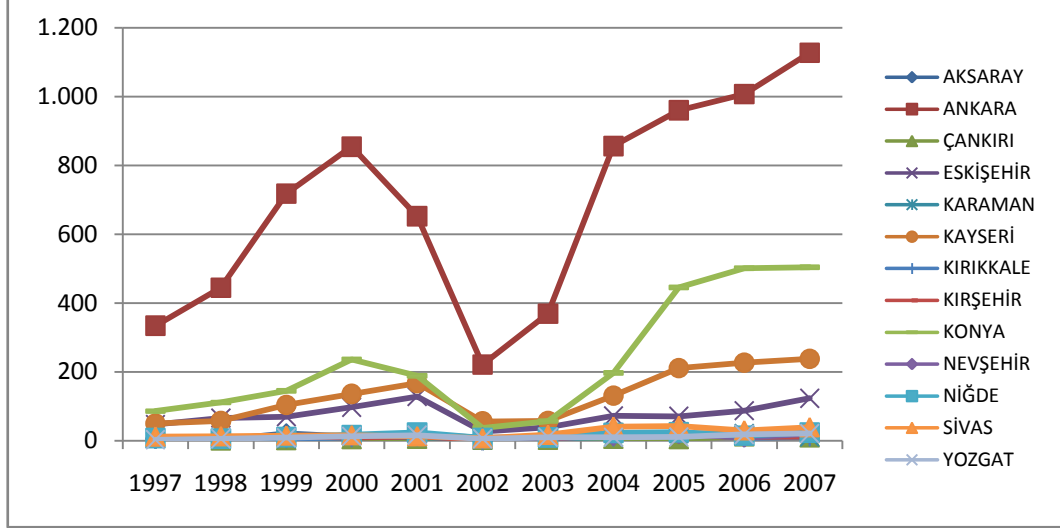
Tablo 2.37. 1997-2007 Yılları Arasında İç Anadolu Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AKSARAY	Hükümlü Sayısı	5	3	21	12	21	0	8	22	15	16	23
	%	0,87	0,41	1,85	0,84	1,65	0,00	1,32	1,56	0,80	0,82	1,06
ANKARA	Hükümlü Sayısı	334	444	718	854	652	221	369	856	960	1.007	1.127
	%	58,29	60,91	63,32	59,68	51,30	57,85	61,09	60,58	51,47	51,30	52,10
ÇANKIRI	Hükümlü Sayısı		1	2	5	6	3	3	6	5	13	10
	%	0,00	0,14	0,18	0,35	0,47	0,79	0,50	0,42	0,27	0,66	0,46
ESKİŞEHİR	Hükümlü Sayısı	47	66	70	97	128	27	39	72	71	87	123
	%	8,20	9,05	6,17	6,78	10,07	7,07	6,46	5,10	3,81	4,43	5,69
KARAMAN	Hükümlü Sayısı	6	6	6	14	10	3	7	10	21	21	11
	%	1,05	0,82	0,53	0,98	0,79	0,79	1,16	0,71	1,13	1,07	0,51
KAYSERİ	Hükümlü Sayısı	50	57	104	136	167	56	57	131	211	227	238
	%	8,73	7,82	9,17	9,50	13,14	14,66	9,44	9,27	11,31	11,56	11,00
KIRIKKALE	Hükümlü Sayısı	5	4	7	8	16	1	12	16	23	8	11
	%	0,87	0,55	0,62	0,56	1,26	0,26	1,99	1,13	1,23	0,41	0,51
KIRŞEHİR	Hükümlü Sayısı	10	4	13	10	12	4	7	16	16	11	12
	%	1,75	0,55	1,15	0,70	0,94	1,05	1,16	1,13	0,86	0,56	0,55
KONYA	Hükümlü Sayısı	86	111	145	236	189	37	57	197	445	501	504
	%	15,01	15,23	12,79	16,49	14,87	9,69	9,44	13,94	23,86	25,52	23,30
NEVŞEHİR	Hükümlü Sayısı	7	8	13	13	17	9	8	13	19	9	20
	%	1,22	1,10	1,15	0,91	1,34	2,36	1,32	0,92	1,02	0,46	0,92
NİĞDE	Hükümlü Sayısı	8	6	11	17	24	8	10	23	25	15	24
	%	1,40	0,82	0,97	1,19	1,89	2,09	1,66	1,63	1,34	0,76	1,11
SIVAS	Hükümlü Sayısı	12	13	15	16	13	7	17	41	43	30	39
	%	2,09	1,78	1,32	1,12	1,02	1,83	2,81	2,90	2,31	1,53	1,80
YOZGAT	Hükümlü Sayısı	3	6	9	13	16	6	10	10	11	18	21
	%	0,52	0,82	0,79	0,91	1,26	1,57	1,66	0,71	0,59	0,92	0,97
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	573	729	1134	1431	1271	382	604	1413	1865	1963	2163
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.37’de yıllar itibariyle İç Anadolu Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.54. İç Anadolu Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafığe göre bölgenin en fazla hükümlü sayısının Ankara’da bulunduğu görülmektedir. 1997 yılında 200-400 aralığında seriye başlayan başkent Ankara, sonraki yıllarda da artışa devam etmiş ve 2000 yılında tepe noktasına erişmiştir. Bu noktadan sonra 2002 yılına kadar hükümlü sayısında düşüş görülmüş ve bu düşüşten sonra tekrar yükselme eğilimine geçmiştir. Ankara’daki hükümlü sayısının 2007 yılında 1000-1200 seviyesinde sonlandığı görülmektedir.

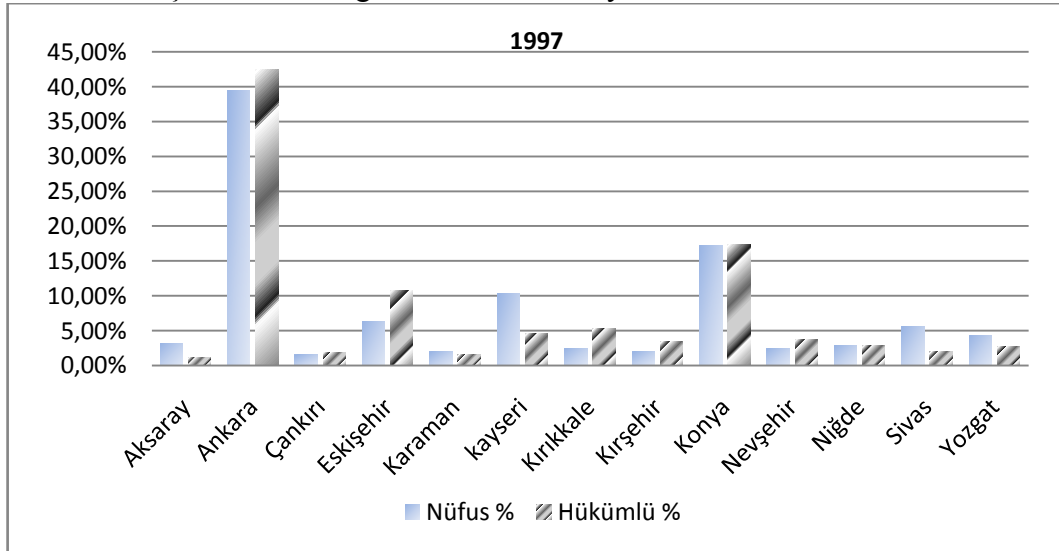
Tablo 2.38. 2007 ADNKS'ye göre İç Anadolu Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Aksaray	366.109	3,23
Ankara	4.466.756	39,43
Çankırı	174.012	1,54
Eskişehir	724.849	6,40
Karaman	226.049	2,00
Kayseri	1.165.088	10,29
Kırıkkale	280.234	2,47
Kırşehir	223.170	1,97
Konya	1.959.082	17,29
Nevşehir	280.058	2,47
Niğde	331.677	2,93
Sivas	638.464	5,64
Yozgat	492.127	4,34
Toplam	11.327.675	100

Kaynak: TÜİK

Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

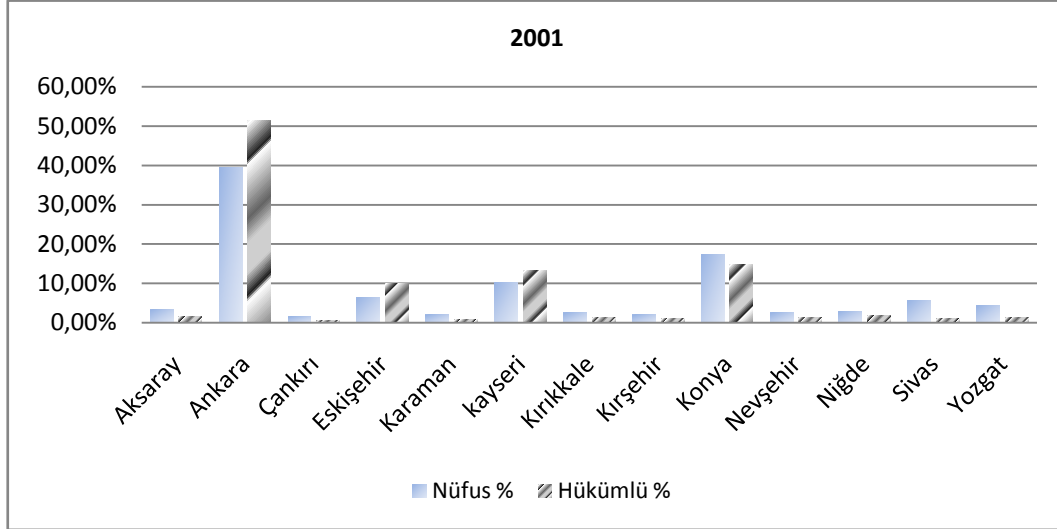
Grafik 2.55. İç Anadolu Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafığe göre 1997 yılında bölge nüfusunun %40'ına sahip olan Ankara ilinin bölge hükümlü oranında %60'lık kısmına sahip olduğu söylenebilir. Bölgenin nüfus

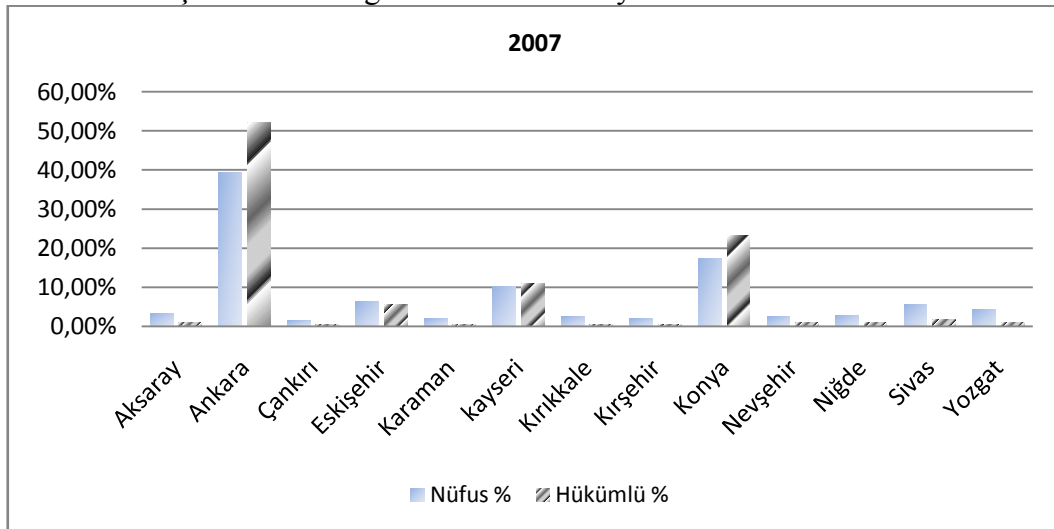
oranı açısından en büyük ikinci ili olan Konya'nın ise %15'lik bir hükümlü oranına sahip olduğu görülmektedir. Bölgede hükümlü oranı, nüfus oranının üzerinde olan bir diğer ilinde Eskişehir'dir.

Grafik 2.56. İç Anadolu Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafığe göre, 2001 yılında dolandırıcılık suçunda hükümlü sayısının yaklaşık %50'sinin Ankara ilinde olduğu söylenebilir. Hükümlü sayısı bakımından ikinci sıradaki il %15'lik bir oranla Konya'dır. Bölgenin diğer büyük iki ili Kayseri ve Eskişehir'in bu yılda hükümlü oranlarının, nüfus oranlarını aştığı ve her iki ilin toplamının bölgenin yaklaşık %20'sine tekabül ettiği görülmektedir.

Grafik 2.57. İç Anadolu Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 2007 yılında hükümlü oranının yaklaşık %50'sini yine Ankara ilinin barındırdığı ve yapılan üç analizde de bu ilin hükümlü sayısı bakımından bölgenin yarısını kapsadığı görülmektedir. Konya ili hükümlü oranlarının ise yaklaşık olarak bölgenin %25'ine tekamül ettiği söylenebilir. Önceki analizlere nazaran Konya ilinde, 2007 yılında artış olduğu görülmektedir. Bölgenin üçüncü büyük ili olan Kayseri ise hükümlü oranı bakımından bölgenin %10'una sahiptir. İİKM suçundan hükümlülerin düşük oranda seyrettiği il olan Kayseri'de dolandırıcılık oranının yüksek çıkması ilginçtir.

2.6.6. Karadeniz Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan altıncı bölge olan Karadeniz Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 5.39'da, yatay kesit veri analizi Grafik 5.58'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 5.59, 5.60 ve 5.61 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

Tablo 2.39. 1997-2007 Yılları Arasında Karadeniz Bölgesi Hükümlü Dağılımı

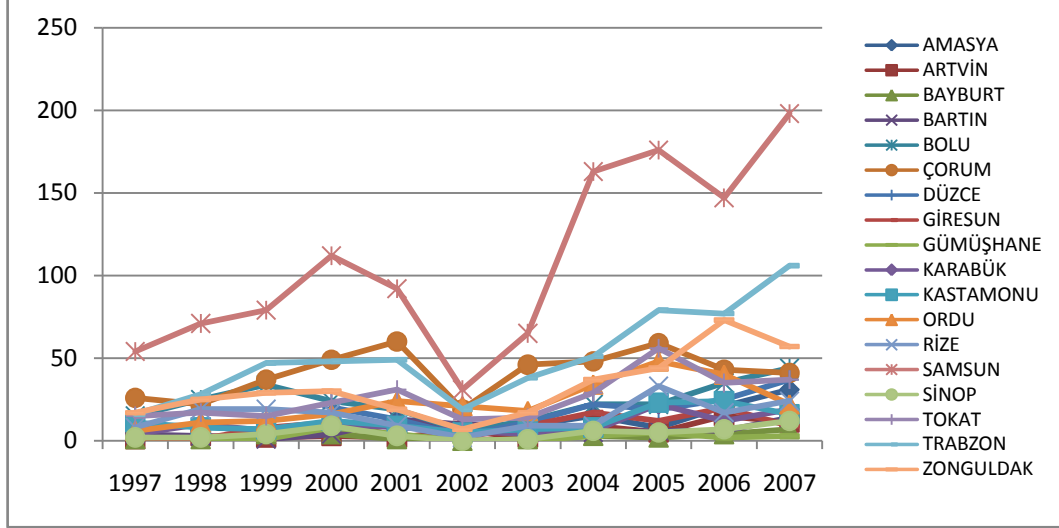
İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AMASYA	Hükümlü Sayısı	9	9	5	8	12	6	9	15	8	21	31
	%	5,03	3,44	1,54	2,00	3,33	3,87	3,47	3,16	1,29	3,48	4,51
ARTVİN	Hükümlü Sayısı	1	3	2	3	2	6	2	9	5	15	11
	%	0,56	1,15	0,62	0,75	0,56	3,87	0,77	1,89	0,80	2,49	1,60
BAYBURT	Hükümlü Sayısı	1	1	4	4	1	0	1	3	2	4	7
	%	0,56	0,38	1,23	1,00	0,28	0,00	0,39	0,63	0,32	0,66	1,02
BARTIN	Hükümlü Sayısı	4	3	1	4	13	10	9	5	6	6	14
	%	2,23	1,15	0,31	1,00	3,61	6,45	3,47	1,05	0,96	1,00	2,03
BOLU	Hükümlü Sayısı	15	25	34	24	19	6	12	22	22	35	44
	%	8,38	9,54	10,46	5,99	5,28	3,87	4,63	4,63	3,54	5,80	6,40
ÇORUM	Hükümlü Sayısı	26	22	37	49	60	19	46	48	59	43	41
	%	13,61	8,59	11,94	12,01	16,17	12,18	16,91	9,86	9,46	7,13	5,96
DÜZCE	Hükümlü Sayısı				20	13	3	11	22	19	25	37
	%	0,00	0,00	0,00	4,99	3,61	1,94	4,25	4,63	3,05	4,15	5,38
GİRESUN	Hükümlü Sayısı	2	1	8	11	3	2	9	17	12	20	9
	%	1,12	0,38	2,46	2,74	0,83	1,29	3,47	3,58	1,93	3,32	1,31
GÜMÜŞHANE	Hükümlü Sayısı		1	1	8	4	0	0	3	5	2	3
	%	0,00	0,38	0,31	2,00	1,11	0,00	0,00	0,63	0,80	0,33	0,44
KARABÜK	Hükümlü Sayısı	4	10	6	10	8	6	4	6	22	12	19
	%	2,23	3,82	1,85	2,49	2,22	3,87	1,54	1,26	3,54	1,99	2,76
KASTAMONU	Hükümlü Sayısı	11	8	7	12	9	5	7	8	23	24	16
	%	6,15	3,05	2,15	2,99	2,50	3,23	2,70	1,68	3,70	3,98	2,33

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ORDU	Hükümlü Sayısı	6	11	12	16	24	21	18	34	48	40	22
	%	3,35	4,20	3,69	3,99	6,67	13,55	6,95	7,16	7,72	6,63	3,20
RİZE	Hükümlü Sayısı	8	19	19	17	9	2	9	9	33	17	24
	%	4,47	7,25	5,85	4,24	2,50	1,29	3,47	1,89	5,31	2,82	3,49
SAMSUN	Hükümlü Sayısı	54	71	79	112	92	31	65	163	176	147	198
	%	30,17	27,10	24,31	27,93	25,56	20,00	25,10	34,32	28,30	24,38	28,78
SİNOP	Hükümlü Sayısı	2	2	4	9	3	0	1	6	5	7	12
	%	1,12	0,76	1,23	2,24	0,83	0,00	0,39	1,26	0,80	1,16	1,74
TOKAT	Hükümlü Sayısı	15	17	15	23	31	13	14	29	56	35	37
	%	8,38	6,49	4,62	5,74	8,61	8,39	5,41	6,11	9,00	5,80	5,38
TRABZON	Hükümlü Sayısı	16	28	47	48	49	19	38	51	79	77	106
	%	8,94	10,69	14,46	11,97	13,61	12,26	14,67	10,74	12,70	12,77	15,41
ZONGULDAK	Hükümlü Sayısı	17	25	29	30	19	7	17	37	44	73	57
	%	8,90	9,77	9,35	7,35	5,12	4,49	6,25	7,60	7,05	12,11	8,28
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	191	256	310	408	371	156	272	487	624	603	688
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.39’da yıllar itibariyle Karadeniz Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.58. Karadeniz Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafığe göre Karadeniz Bölgesi illeri hükümlü sayılarının genellikle birbirine yakın sayılarda seyrettiği görülmektedir. Bölgenin en yüksek suç sayısına sahip ili Samsun 50-100 aralığında seriye başlamıştır; düşük eğimli artış ile 2000 yılında ilk tepe noktasına düşüşe geçmiştir. 2002 yılından sonra tekrar artışa geçen hükümlü sayısı 2005 yılında tekrar tepe noktasına ulaşmış ve 2007 yılında 200 seviyesinde seriyi sonlandırmıştır. Grafikte öne çıkan ikinci il Trabzon’dur. Dolandırıcılık suçundan hükümlü sayısı 0-50 aralığında seriye başlayan Trabzon ili 1999 yılına kadar artışını sürdürmüş, 1999-2001 yıllarında çok düşük eğimle artışına devam etmiş ve 2002 yılında azalışa geçmiştir. 2002 yılından sonra hükümlü sayısı tekrar artışa geçmiş ve 2007 yılına 100-150 aralığında seriyi sonlandırmıştır. Çorum ilinin de bölgede dikkat çektiği söylenebilir. 2001 yılında hükümlü sayısı bakımından ilk tepe noktasını erişen Çorum, 2005 yılında tekrar tepe noktasına gelmiş ve bu yıldan sonra hükümlü sayısında azalış görülmüştür. Bölgedeki diğer illerin hükümlü sayıları seride benzer şekilde devam ettiği için dikey kesit veri analizinde incelenmesi uygun görülmüştür.

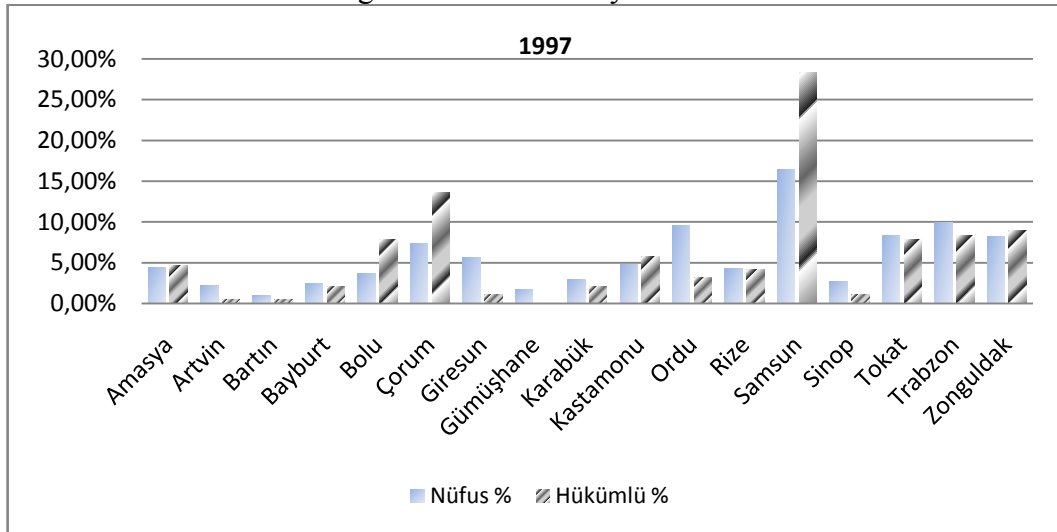
Tablo 2.40. 2007 ADNKS'ye göre Karadeniz Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Amasya	328.674	4,40
Artvin	168.092	2,25
Bartın	76.609	1,03
Bayburt	182.131	2,44
Bolu	270.417	3,62
Çorum	549.828	7,37
Düzce	323.328	4,33
Giresun	417.505	5,59
Gümüşhane	130.825	1,75
Karabük	218.463	2,93
Kastamonu	360.366	4,83
Ordu	715.409	9,59
Rize	316.252	4,24
Samsun	1.228.959	16,47
Sinop	198.412	2,66
Tokat	620.722	8,32
Trabzon	740.569	9,92
Zonguldak	615.890	8,25
Toplam	7.462.451	100

Kaynak: TÜİK

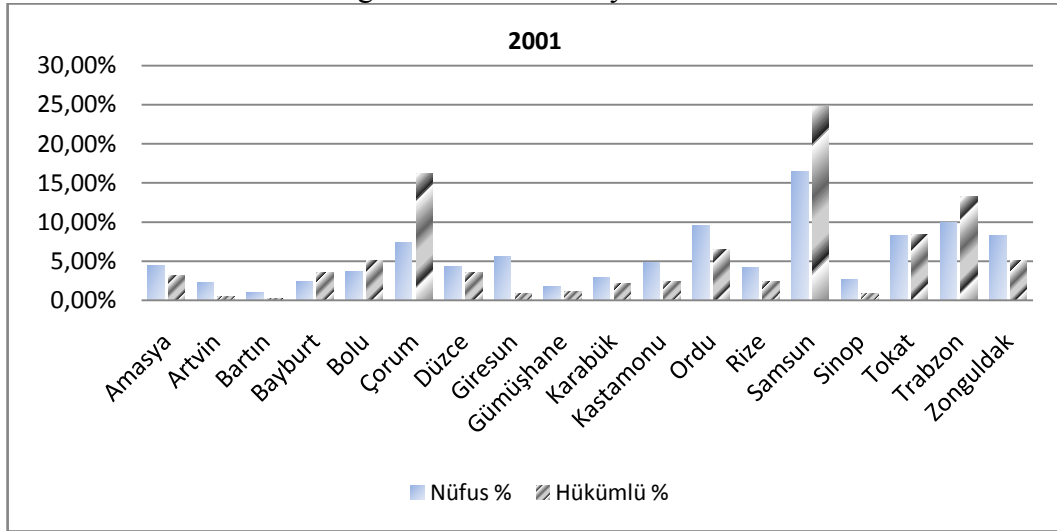
Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

Grafik 2.59. Karadeniz Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



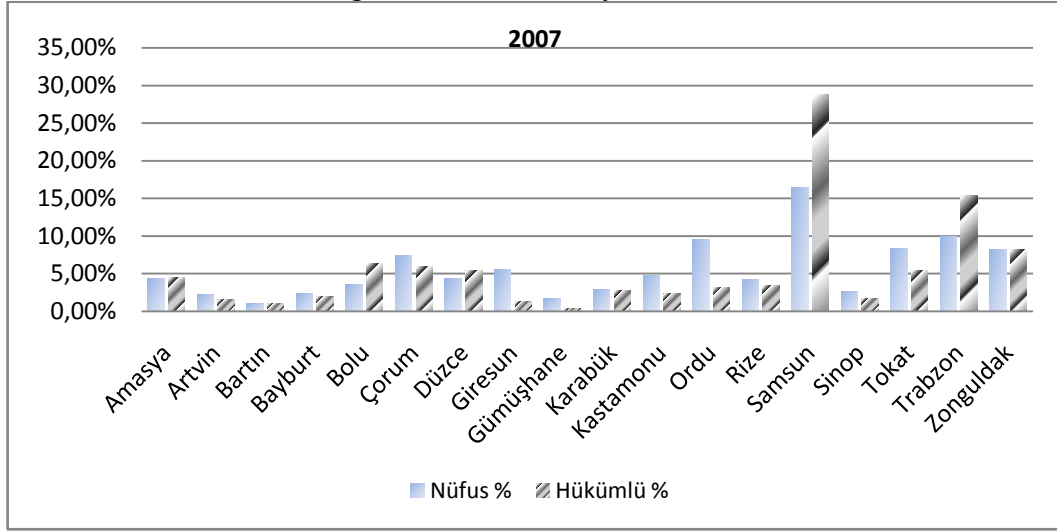
Grafiğe göre 1997 yılında bölgenin yaklaşık %28'lik bir hükümlü oranını Samsun ilinin oluşturduğu görülmektedir. Hükümlü oranı olarak ikinci en büyük oran ise Çorum ilinde bulunmaktadır. Bölgenin hükümlü sayısı bakımından birbirine yakın olan illeri Bolu, Tokat, Trabzon ve Zonguldak'tır. Bölgenin hükümlü oranı, nüfus oranından büyük olan illeri arasında Amasya, Bolu, Çorum, Kastamonu, Samsun ve Zonguldak illeri yer almaktadır.

Grafik 2.60. Karadeniz Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 2001 yılında bölgenin hükümlü oranı olarak yaklaşık %25'ini Samsun, %15'ini Çorum ilinin oluşturduğu görülmektedir. 1997 yılına nazaran 2001 yılında Bolu ilinin hükümlü sayısının azalmasında 1999 yılında il olan Düzce'nin etkisi olduğu söylenebilir. Ayrıca 2001 yılında bölge hükümlü oranının yaklaşık %50'sini Samsun, Çorum ve Trabzon illerinin oluşturduğu görülmektedir. Hükümlü oranı, nüfus oranını aşan iller Bayburt, Bolu, Çorum, Samsun ve Trabzon'dur. Bölgede dikkat çekici bir diğer il Tokat'tır. 1997 yılında Nüfus oranının altında bulunan hükümlü oranı, 2001 yılında azda olsa bu oranın üzerine çıktığı görülmekte ve bölgenin yaklaşık %8'lik bir hükümlü oranını barındırmaktadır. Bölgenin diğer illerinde ise düşük bir hükümlü oranı bulunduğu söylenebilir.

Grafik 2.61. Karadeniz Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafığe göre, 2007 yılında bölgenin yaklaşık %15'lik bir nüfus oranına sahip olan Samsun ilinin hükümlü oranı bakımından bölgenin yaklaşık olarak %30'una barındırdığı görülmektedir. En büyük hükümlü oranına sahip olan ikinci il ise yaklaşık %15'lik bir oranla Trabzon'dur. Üç dikey kesit veri analizinde de Bolu ilinin hükümlü oranının, nüfus oranını geçmesi dikkat çekici bir durum olarak görülmektedir. Ayrıca 2007 yılında hükümlü oranı, nüfus oranını geçen iller Amasya, Bolu, Düzce, Samsun, Trabzon ve Zonguldak olarak sıralanmaktadır.

2.6.7. Marmara Bölgesi

Araştırma kapsamında ele alınan yedinci bölge olan Marmara Bölgesi illeri, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 5.41'de, yatay kesit veri analizi Grafik 5.62'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 5.62., 5.63 ve 5.64 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

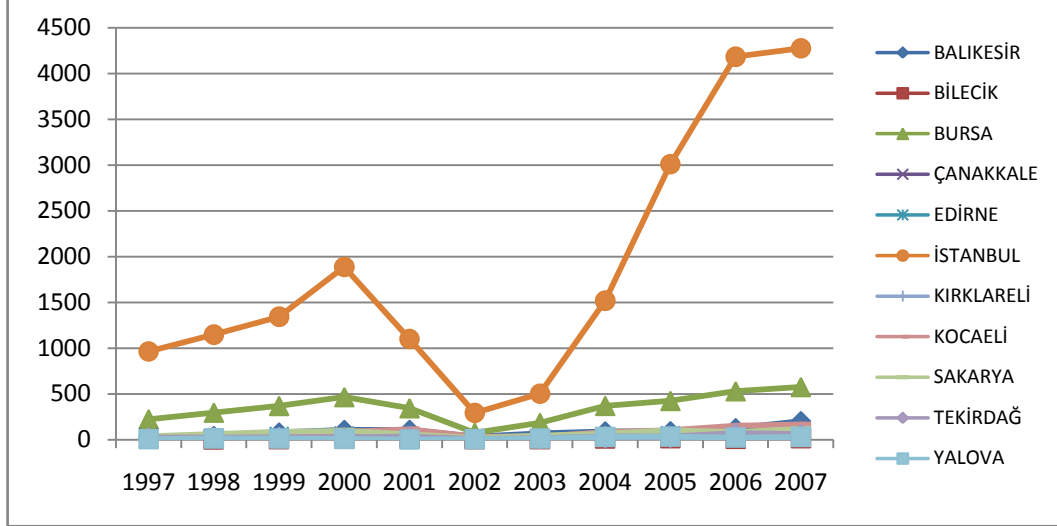
Tablo 2.41. 1997-2007 Yılları Arasında Marmara Bölgesi Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
BALIKESİR	Hükümlü Sayısı	38	38	77	105	106	33	67	89	91	124	201
	%	2,79	2,30	3,76	3,77	5,73	6,60	7,60	3,93	2,33	2,34	3,60
BİLECİK	Hükümlü Sayısı		1	4	7	16	4	5	10	15	7	16
	%	0,00	0,06	0,20	0,25	0,86	0,80	0,57	0,44	0,38	0,13	0,29
BURSA	Hükümlü Sayısı	223	295	368	465	343	75	183	369	423	529	575
	%	16,35	17,87	17,98	16,71	18,53	15,00	20,77	16,31	10,81	10,00	10,29
ÇANAKKALE	Hükümlü Sayısı	22	5	23	39	26	11	9	22	44	53	57
	%	1,61	0,30	1,12	1,40	1,40	2,20	1,02	0,97	1,12	1,00	1,02
EDİRNE	Hükümlü Sayısı	15	7	35	36	28	10	9	27	42	47	57
	%	1,10	0,42	1,71	1,29	1,51	2,00	1,02	1,19	1,07	0,89	1,02
İSTANBUL	Hükümlü Sayısı	964	1148	1343	1887	1101	293	503	1518	3010	4183	4275
	%	70,67	69,53	65,61	67,80	59,48	58,60	57,09	67,11	76,94	79,04	76,48
KIRKLARELİ	Hükümlü Sayısı	8	10	13	26	23	8	2	9	12	19	33
	%	0,59	0,61	0,64	0,93	1,24	1,60	0,23	0,40	0,31	0,36	0,59
KOCAELİ	Hükümlü Sayısı	29	46	58	85	115	31	32	83	105	154	167
	%	2,13	2,79	2,83	3,05	6,21	6,20	3,63	3,67	2,68	2,91	2,99
SAKARYA	Hükümlü Sayısı	37	63	86	98	58	21	44	66	102	81	117
	%	2,71	3,82	4,20	3,52	3,13	4,20	4,99	2,92	2,61	1,53	2,09
TEKİRDAĞ	Hükümlü Sayısı	23	23	26	26	32	8	14	37	34	71	60
	%	1,69	1,39	1,27	0,93	1,73	1,60	1,59	1,64	0,87	1,34	1,07
YALOVA	Hükümlü Sayısı	5	15	14	9	3	6	13	32	34	24	32
	%	0,37	0,91	0,68	0,32	0,16	1,20	1,48	1,41	0,87	0,45	0,57
TÜM BÖLGE	Hükümlü Sayısı	1364	1651	2047	2783	1851	500	881	2262	3912	5292	5590
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

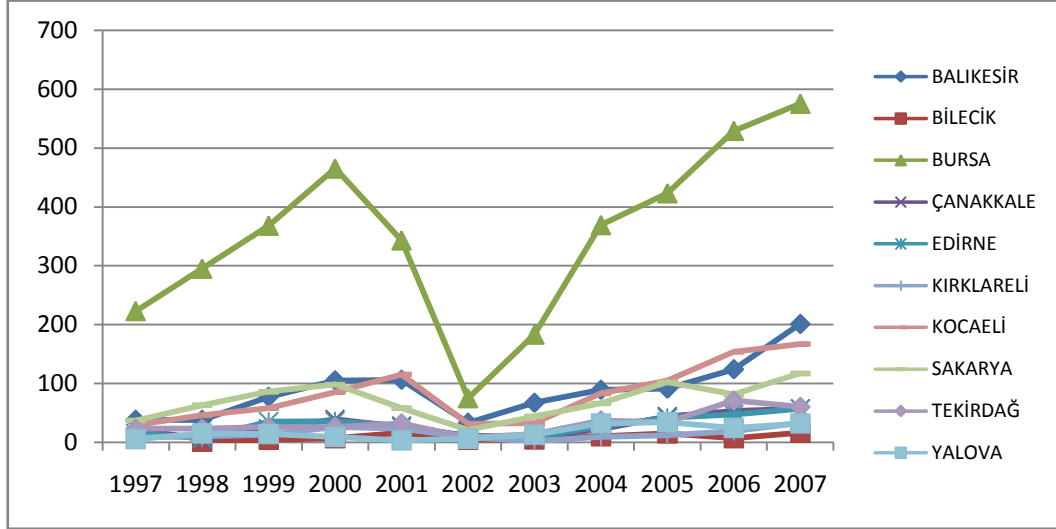
Tablo 2.41’de yıllar itibariyle Marmara Bölgesi hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.62. Marmara Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre Türkiye’nin ve Marmara Bölgesi’nin en büyük ili İstanbul’un yıllar itibariyle hükümlü sayılarında da baskın olduğu aşikardır. Dolandırıcılık suçundan hükümlü sayısında yaklaşık 1000 seviyesinde seriye başlayan bu il 2000 yılında tepe noktasına erişmiş ve bu yıldan sonra 2002 yılına kadar seride düşüş görülmüştür. 2002 yılından sonra tekrar artışa geçen hükümlü sayısı 2006 yılına kadar yüksek bir eğimle artmış ve bu yıldan sonra hükümlü sayısında azalış meydana gelmiştir. Seride diğer illerin birbirine yakın bir düzeyde seyretmesi nedeni ile İstanbul seriden çıkarılarak tekrar değerlendirme yapılması uygun görülmüştür.

Grafik 2.63. Marmara Bölgesi 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi (İstanbul ili Çıkarılmıştır)



Grafiğe göre İstanbul ili seriden çıkarıldığında hükümlü sayısı, en yüksek olarak Bursa ilinde görülmektedir. Hükümlü sayısı bakımından 200-300 aralığında seriye başlayan bu il 2000 yılında tepe noktasına erişmiş ve bu yıldan sonra 2002 yılına kadar hükümlü sayısında düşüş yaşanmıştır. 2003 yılından itibaren tekrar artışa geçen seri, değişken eğimlerle artışını sürdürmüştür. Grafiğe göre Bursa ilinden sonra Balıkesir, Sakarya ve Kocaeli illerinin diğer illere nazaran hükümlü sayısında daha üst seviyede seriyi sürdürdüğü ve tamamladığı görülmektedir.

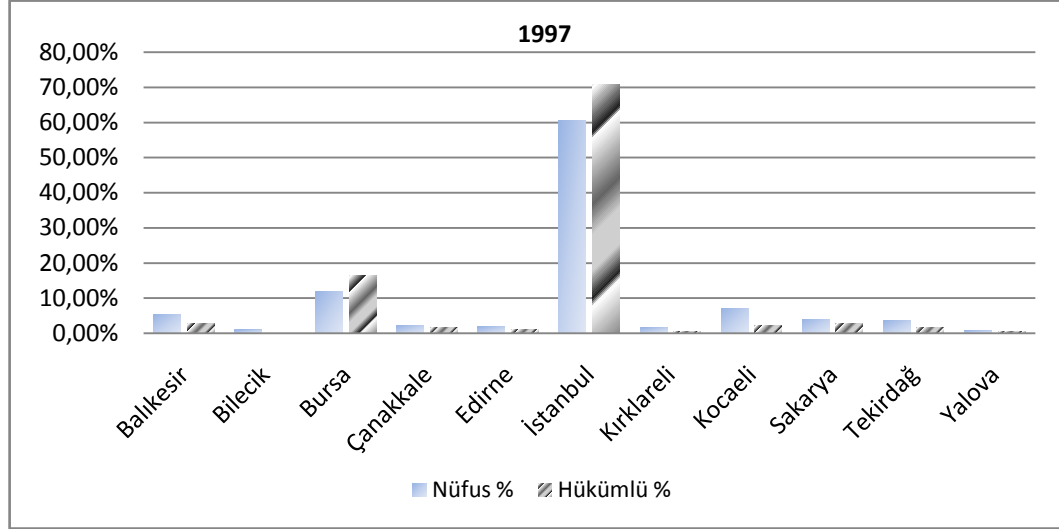
Tablo 2.42. 2007 ADNKS'ye göre Marmara Bölgesi Nüfus Dağılımı

İller	Nüfus	%
Balıkesir	1.118.313	5,40
Bilecik	203.777	0,98
Bursa	2.439.876	11,77
Çanakkale	476.128	2,30
Edirne	396.462	1,91
İstanbul	12.573.836	60,67
Kırklareli	333.256	1,61
Kocaeli	1.437.926	6,94
Sakarya	835.222	4,03
Tekirdağ	728.396	3,51
Yalova	181.758	0,88
Toplam	20.724.950	100

Kaynak: TÜİK

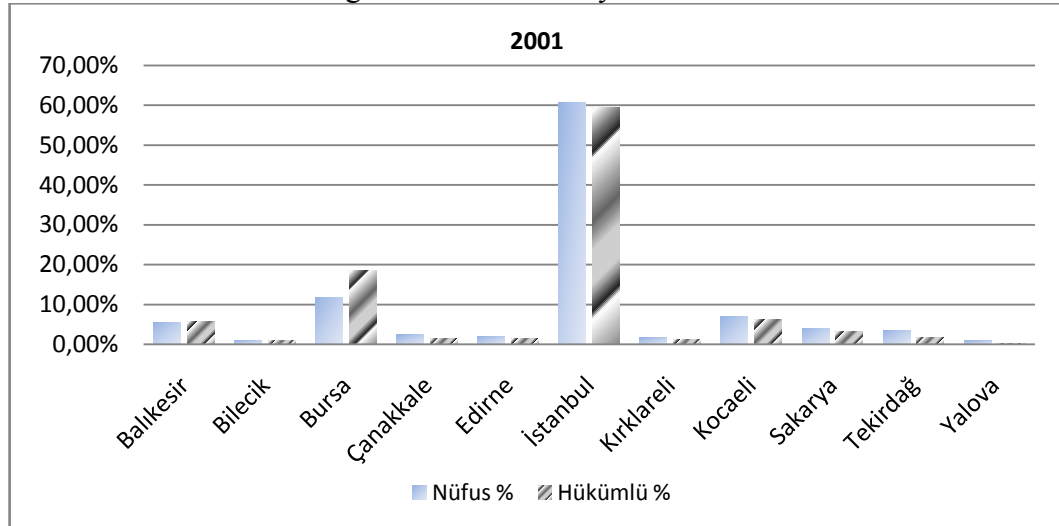
Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için bölgenin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdeler dilimleri çıkarılmıştır.

Grafik 2.64. Marmara Bölgesi 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 1997 yılında hükümlü oranının %70'ini İstanbul ilinin barındırdığı görülmektedir. Bölgenin ikinci büyük ili olan Bursa, yaklaşık %15'lik bir hükümlü oranına sahiptir. Diğer illerin hükümlü oranlarının düşük olduğu söylenebilir.

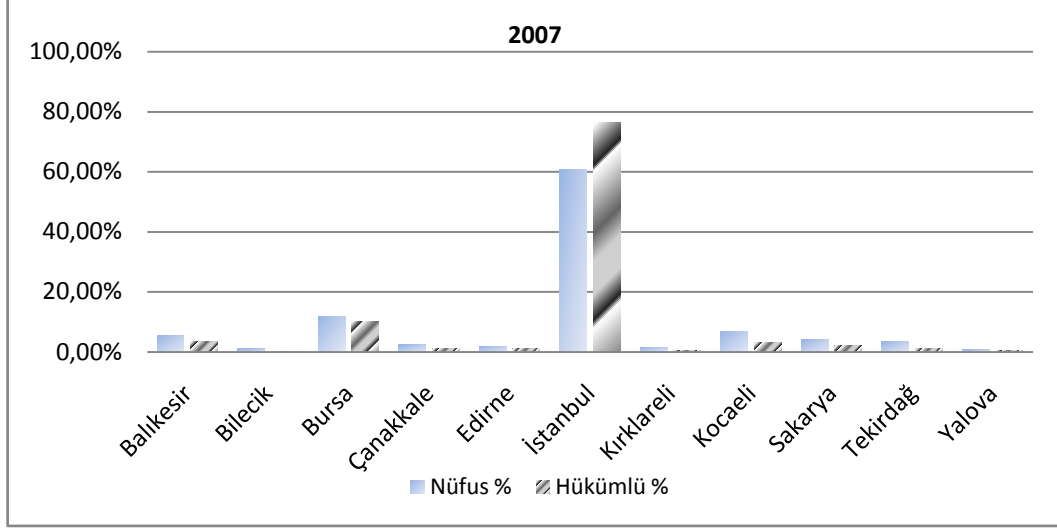
Grafik 2.65. Marmara Bölgesi 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 2001 yılında ise 1997 yılına nazaran İstanbul'da hükümlü sayısının %60 seviyesine düştüğü buna karşın Bursa ilinde %20, Balıkesir ve Kocaeli illerinde

%10 seviyesine yaklaştığı görülmektedir. Bölgede İstanbul ilinin hükümlü oranının, nüfus oranının altına indiği ve buna karşın Balıkesir ilinin hükümlü oranının, nüfus oranını aştığı görülmektedir.

Grafik 2.66. Marmara Bölgesi 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2007 yılında Bölgenin ve Türkiye'nin en büyük ili olan İstanbul'un bölgenin hükümlü oranının yaklaşık olarak %75'ine barındırdığı söylenebilir. Önceki analizlere nazaran Balıkesir ve Bursa illerinin hükümlü oranlarında da düşüş görülmektedir.

2.6.8 Bölgeler ile Türkiye Dağılımı

Dolandırıcılık Suçundan hüküm giymiş kişilerin sayıları ve oranları iller bazında bölgeler olarak incelendikten sonra, Türkiye geneli bölgeler bazında, hükümlü sayıları ve hükümlülerin aynı yıl içindeki yüzdeleri Tablo 5.43'de, yatay kesit veri analizi Grafik 5.67'de gösterilmiştir. 1997, 2001 ve 2007 yıllarına ait dikey kesit veri analizleri 5.68, 5.69 ve 5.70 numaralı grafiklerde gösterilmiştir.

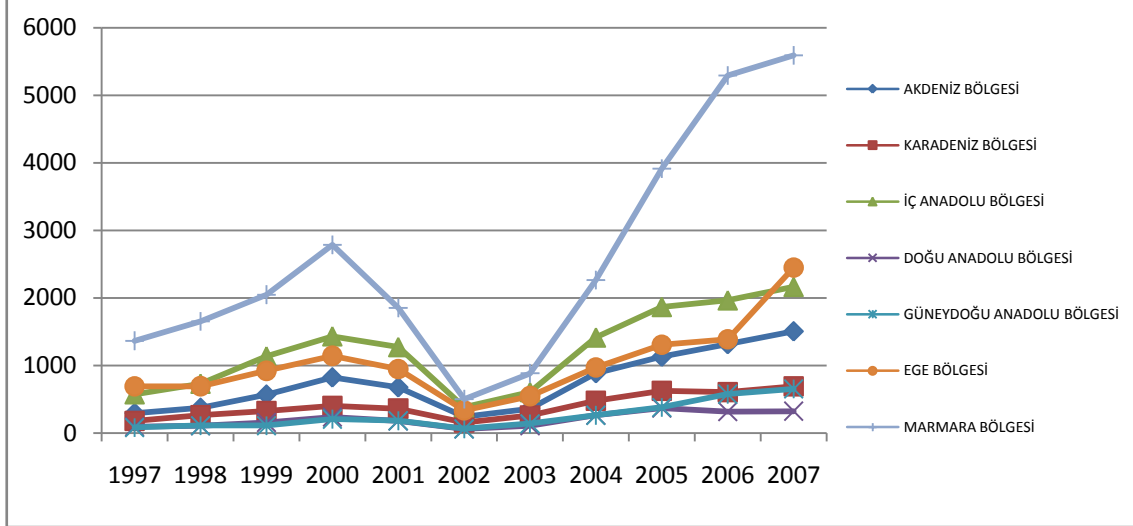
Tablo 2.43. 1997-2007 Yılları Arasında Türkiye Geneli Hükümlü Dağılımı

İller	Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
AKDENİZ BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	294	372	568	823	676	240	358	885	1130	1316	1506
	%	8,98	9,48	10,80	11,72	12,37	13,84	12,39	13,55	11,80	11,49	11,26
KARADENİZ BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	179	262	325	401	360	155	259	475	622	603	688
	%	5,47	6,68	6,18	5,71	6,59	8,94	8,96	7,27	6,49	5,26	5,15
İÇ ANADOLU BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	573	729	1134	1431	1271	382	604	1413	1865	1963	2163
	%	17,51	18,58	21,57	20,38	23,27	22,03	20,90	21,64	19,47	17,14	16,18
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	93	108	155	236	178	61	108	266	368	318	323
	%	2,84	2,75	2,95	3,36	3,26	3,52	3,74	4,07	3,84	2,78	2,42
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	81	109	109	205	181	62	136	262	378	573	651
	%	2,47	2,78	2,07	2,92	3,31	3,58	4,71	4,01	3,95	5,00	4,87
EGE BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	689	692	920	1142	946	334	544	968	1305	1388	2449
	%	21,05	17,64	17,50	16,27	17,32	19,26	18,82	14,82	13,62	12,12	18,32
MARMARA BÖLGESİ	Hükümlü Sayısı	1364	1651	2047	2783	1851	500	881	2262	3912	5292	5590
	%	41,67	42,09	38,93	39,64	33,88	28,84	30,48	34,63	40,84	46,21	41,81
TÜRKİYE GENELİ	Hükümlü Sayısı	3273	3923	5258	7021	5463	1734	2890	6531	9580	11453	13370
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 2.43’de yıllar itibariyle Türkiye geneli hükümlü sayıları ve hükümlülerin buldukları yıllara göre yüzde oranları gösterilmiştir.

Grafik 2.67. Türkiye Geneli 1997-2007 Yılları Yatay Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 1997 yılında Marmara Bölgesi hükümlü sayısı olarak 1000-2000 aralığında seriye başlarken, diğer bölgelerin 0-1000 aralığında seriye başladığı görülmektedir. 2002 yılındaki düşüşe kadar, bölgeler düşük oranlı eğimle artışa başlamış, 2000 yılında ise tepe noktalarına erişmişlerdir. Bölgelerin 2001 yılında hükümlü sayılarına azalış olmuş ve 2002 yılında en düşük seviyelere gelmişlerdir.

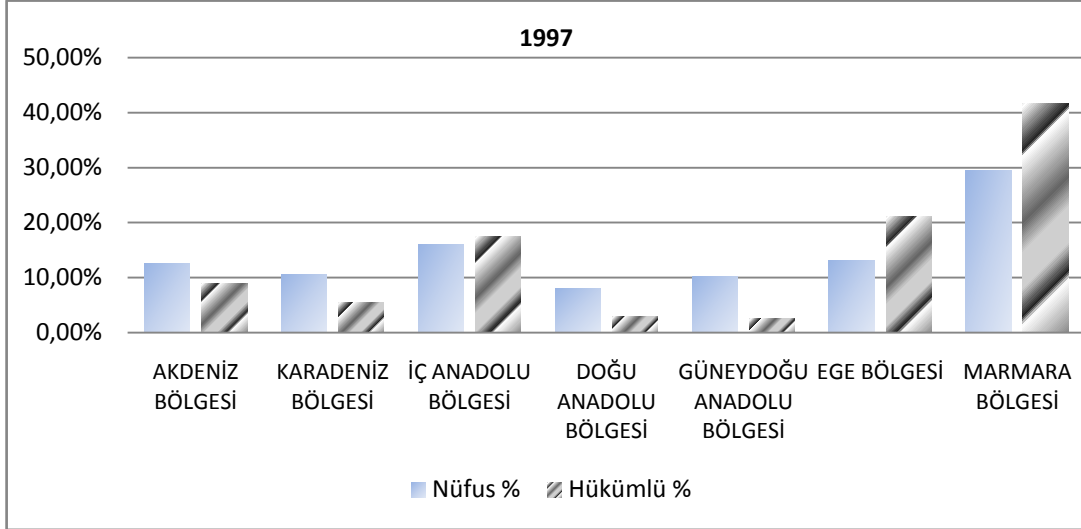
Tablo 2.44. 2007 ADNKS’ye göre Türkiye Geneli Nüfus Dağılımı

Bölgeler	Nüfus	%
Akdeniz Bölgesi	8.906.427	12,62
Karadeniz Bölgesi	7.462.451	10,57
İç Anadolu Bölgesi	11.327.675	16,05
Doğu Anadolu Bölgesi	5.694.582	8,07
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	7.170.849	10,16
Ege Bölgesi	9.299.322	13,17
Marmara Bölgesi	20.724.950	29,36
Toplam	70.586.256	100

Kaynak: TÜİK

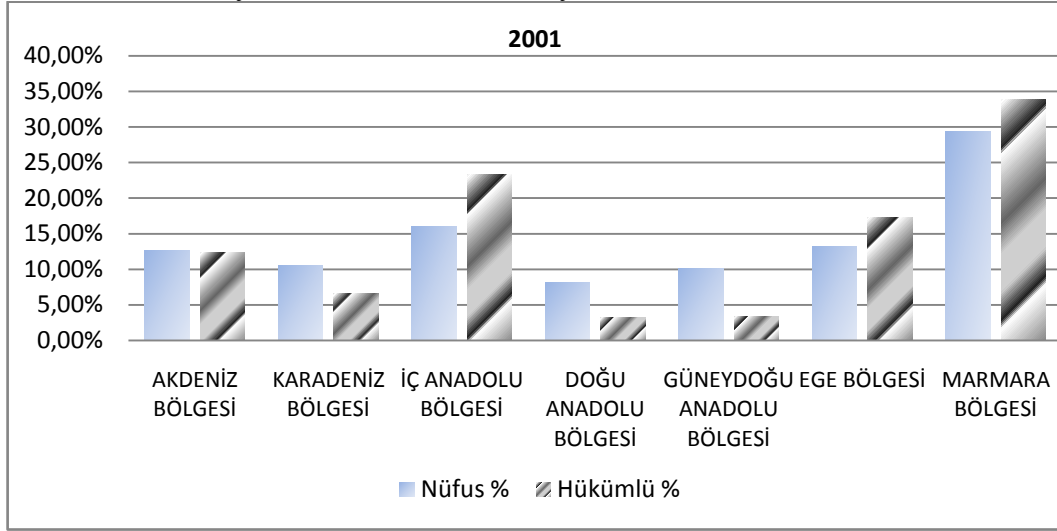
Dikey kesit veri analizlerinin nüfus oranlarına göre yapılabilmesi için Türkiye'nin 2007 ADNKS'ne göre nüfus sayıları TÜİK'ten temin edilmiş ve bölge toplamına göre yüzdelik dilimleri çıkarılmıştır.

Grafik 2.68. Türkiye Geneli 1997 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



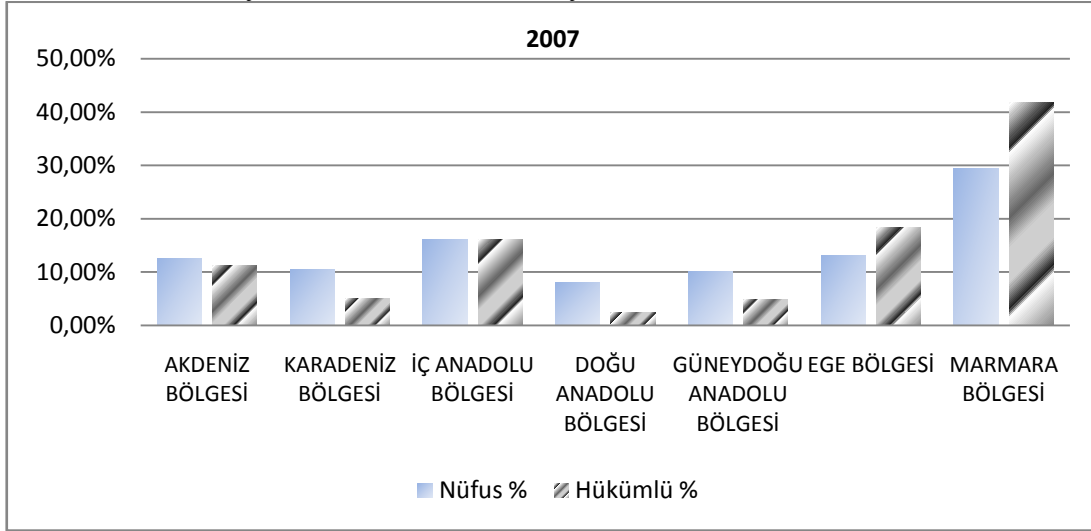
Grafiğe göre 1997 yılında Türkiye genelinde dolandırıcılık suçundan hüküm giyenlerin yaklaşık %40'ı Marmara Bölgesi'nde yer aldığı söylenebilir. İkinci olarak ise hükümlülerin yaklaşık %20'sinin Ege Bölgesi'nde yer almaktadır. Hükümlü oranı açısından en büyük üçüncü bölge ise yaklaşık %15'lik bir oranla İç Anadolu Bölgesi'dir. Diğer bölgeler ise Türkiye genelinde %10'luk dilimin altında kalmaktadır. Hükümlü oranı olarak en yüksek seviyede bulunan üç bölgenin, aynı zamanda hükümlü oranlarında, nüfus oranlarından büyük olduğu görülmektedir.

Grafik 2.69. Türkiye Geneli 2001 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre 2001 yılında Türkiye genelinde dolandırıcılık suçundan hüküm giyenlerin suçluların yaklaşık %35'inin Marmara Bölgesi'nde yer aldığı söylenebilir. İkinci olarak ise hükümlülerin yaklaşık %25'sinin İç Anadolu Bölgesi'nde bulunduğu görülmektedir. Hükümlü oranı açısından en büyük üçüncü bölge ise yaklaşık %15'lik bir oranla Ege Bölgesi'dir. 1997 yılında en yüksek hükümlü oranına sahip olan Marmara ve Ege Bölgelerinde, 2001 yılında azalış olduğu görülürken diğer bölgelerin hükümlü oranlarında artış olduğu görülmektedir. Hükümlü oranı olarak en yüksek seviyede bulunan üç bölgenin, aynı zamanda hükümlü oranlarında, nüfus oranlarından büyük olduğu görülmektedir. Akdeniz Bölgesi'nde hükümlü oranı ile nüfus oranının benzer seviyede olduğu söylenebilir.

Grafik 2.70. Türkiye Geneli 2007 Yılı Dikey Kesit Veri Analizi



Grafiğe göre, 2007 yılında Türkiye genelinde dolandırıcılık suçundan hüküm giyenlerin yaklaşık %40'ının Marmara Bölgesi'nde yer aldığı söylenebilir. İkinci olarak ise hükümlülerin yaklaşık %18'sinin Ege Bölgesi'nde, en büyük üçüncü bölge ise yaklaşık %15'lik bir oranla İç Anadolu Bölgesi'nde meydana geldiği görülmektedir. 2001 yılına göre 2007 yılında hükümlü oranında Güneydoğu Anadolu, Ege ve Marmara Bölgelerinde artış görülürken, diğer bölgelerde azalış olduğu görülmektedir.

III. BÖLÜM

EKONOMİK SUÇ VE SOSYO EKONOMİK GELİŞMİŞLİK

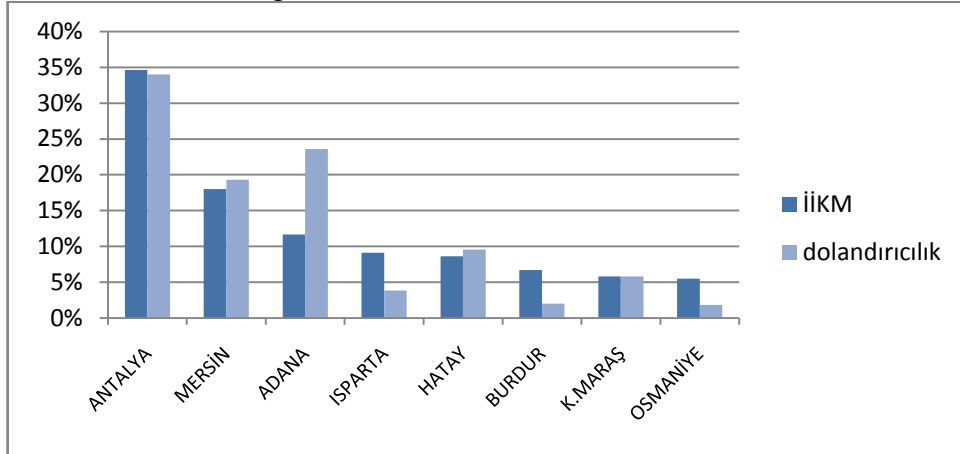
Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından 2003 yılında yayınlanan İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasında, ülkemizde bulunan 81 il, demografik, istihdam, eğitim, sağlık, sanayi, tarım, inşaat, mali ve altyapı gibi başlıklar altında kullanılan 58 değişken ile temel bileşenler analizi tekniği kullanılarak gelişmişlik düzeylerine göre beş kademe olarak sıralanmıştır.

Çalışmamızın bu bölümünde İİKM ve dolandırıcılık suçu verilerinin, DPT tarafından 2003 yılında yayınlanan sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi verileri ile coğrafi bölgeler bakımından karşılaştırılması yapılarak incelenmiştir. Çalışmada 1997-2007 yıllarına ait İİKM ve dolandırıcılık hükümlü sayıları toplamı bölgesel bazda yüzde olarak ortaya çıkarılmış ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile karşılaştırılma yapılarak, gelişmişlik düzeylerinin ekonomik suçlara bir etkisinin olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.1.AKDENİZ BÖLGESİ

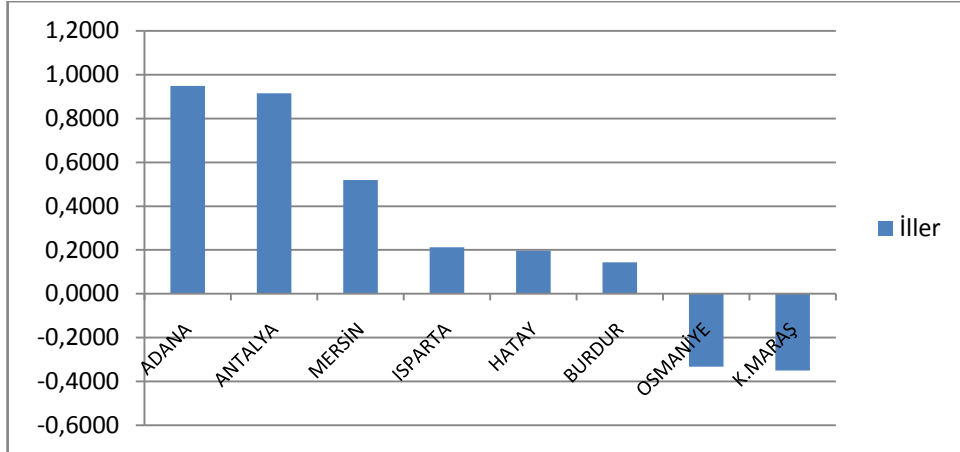
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından 4. sırada yer alan Akdeniz Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 3.1. Akdeniz Bölgesi İİKİM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması



Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 3.2’de gösterilmiştir.

Grafik 3.2. Akdeniz Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri



Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

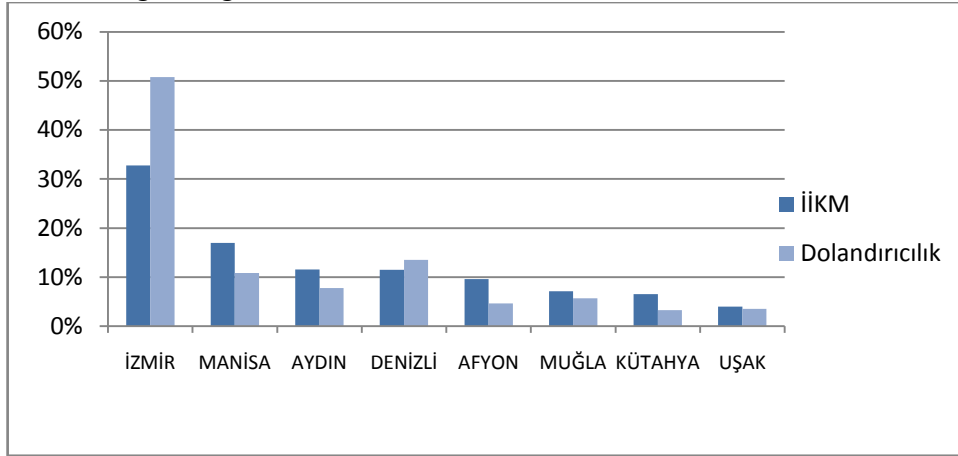
Her iki grafik incelendiğinde hükümlü oranında her iki suç oranında Antalya ilinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Antalya sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre bölgenin 2. gelişmiş ili olduğu görülmektedir. Grafik 3.2’ye göre bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından en gelişmiş üç ili Adana, Antalya ve Mersin, Grafik 3.1’de görülen her iki suç oranında en yüksek düzeye sahip olduğu görülmektedir.

Bölgenin gelişmişlik düzeyi en düşük olan Osmaniye ve Kahramanmaraş illeri de, benzer şekilde her iki suç türü hükümlü oranlarında en düşük orana sahiptir.

3.2. EGE BÖLGESİ

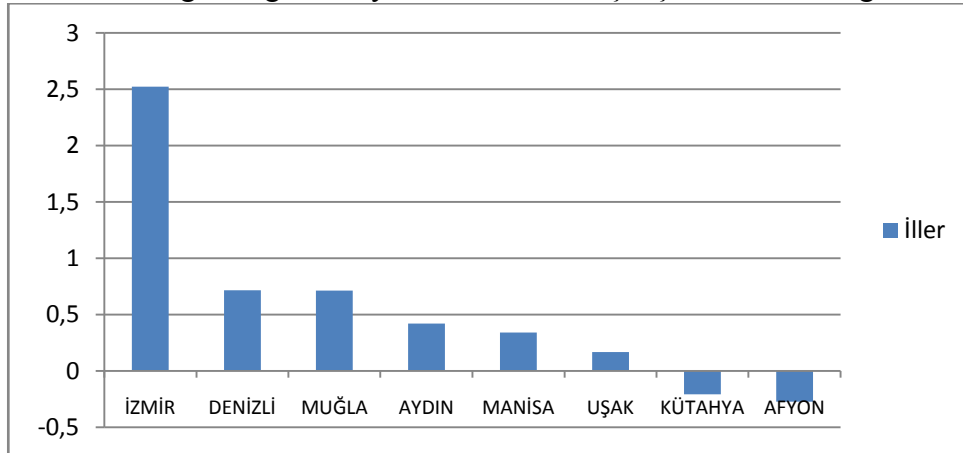
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından 2. sırada yer alan Ege Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 3.3. Ege Bölgesi İİKM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması



Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 3.4'de gösterilmiştir.

Grafik 3.4. Ege Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri



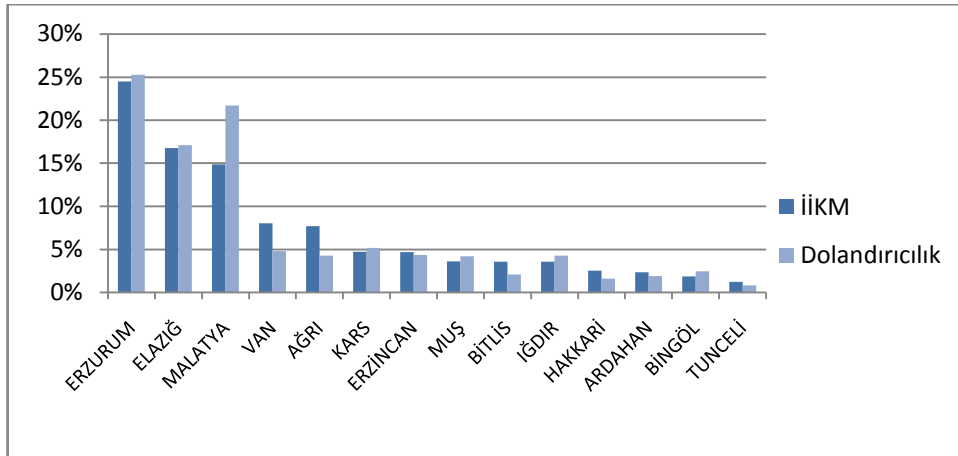
Kaynak: Dinçer ve diğ. 2003

Her iki grafikte bölgenin sosyo-ekonomik olarak en gelişmiş ili olan İzmir'in, her iki suç türünde de en yüksek orana sahip olduğu görülmektedir. Bölgenin 4. Gelişmiş ili olan Aydın'ın İİKİM suçu hükümlüleri bakımından 2., dolandırıcılık suçu bakımından ise 3. Sırada yer alması dikkat çekici bir durum olarak gözlenmektedir. Bölgenin diğer illerinde ise Kütahya ili haricinde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri ve hükümlü oranları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir.

3.3. DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

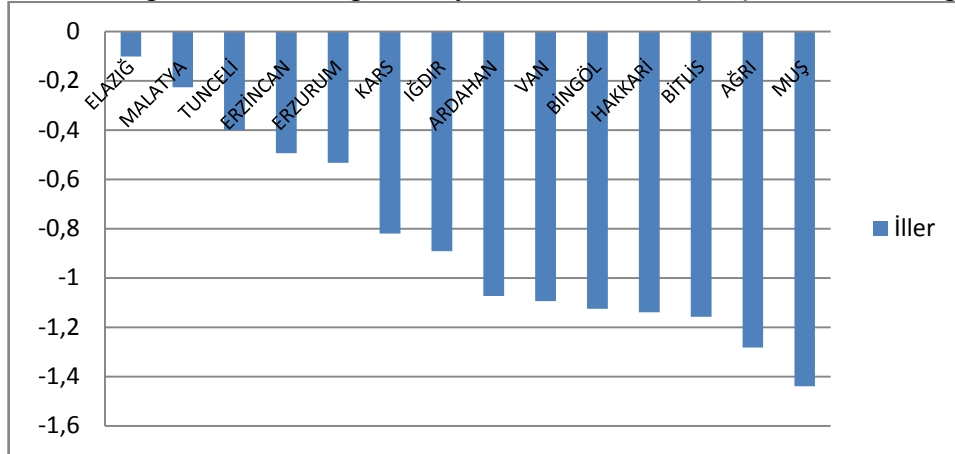
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından ülkemizin son sırasında yer alan Doğu Anadolu Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKİM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKİM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve ark., 2003).

Grafik 3.5. Doğu Anadolu Bölgesi İİKİM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması



Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 3.6'da gösterilmiştir.

Grafik 3.6. Doğu Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri



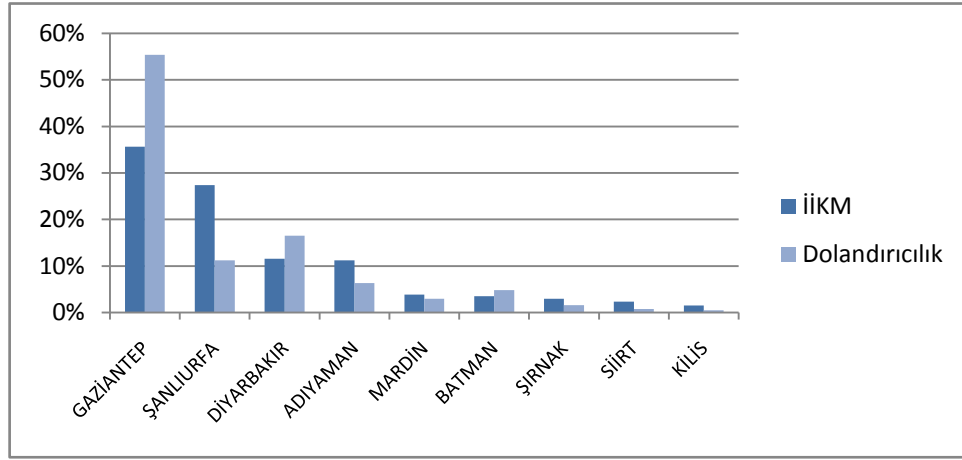
Kaynak: Dinçer ve diğ.,

Grafik 3.5 göre her iki suç türünde de en yüksek hükümlü oranına sahip olan Erzurum ilinin, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında bölgenin 5. Sırasında yer aldığı görülmektedir. Endekse göre bölgenin en gelişmiş ili olan Elazığ İİKM suçunda 2. Dolandırıcılık suçunda ise oran olarak en yüksek 3. Sıralamaya sahip olduğu görülmektedir. Grafiklerde dikkat çekici olan bir başka husus ise gelişmişlik sıralamasında 3. Sırada yer alan Tunceli ilinin, Grafik 3.5'te gösterilen her iki suçun hükümlü oranlarında en düşük dereceye sahip olmasıdır. Her iki grafikte görüldüğü üzere Kars ili haricinde sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasının, hükümlü oranı sıralamasıyla bir ilişkisi görülmemektedir.

3.4.GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

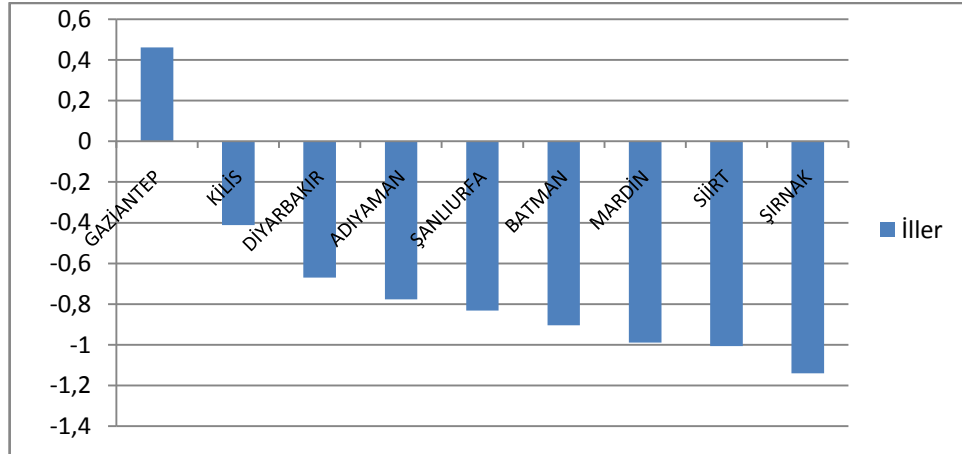
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından 6. sırada yer alan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 3.7. Güneydoğu Anadolu Bölgesi İİKİ ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması



Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 3.8’de gösterilmiştir.

Grafik 3.8. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri



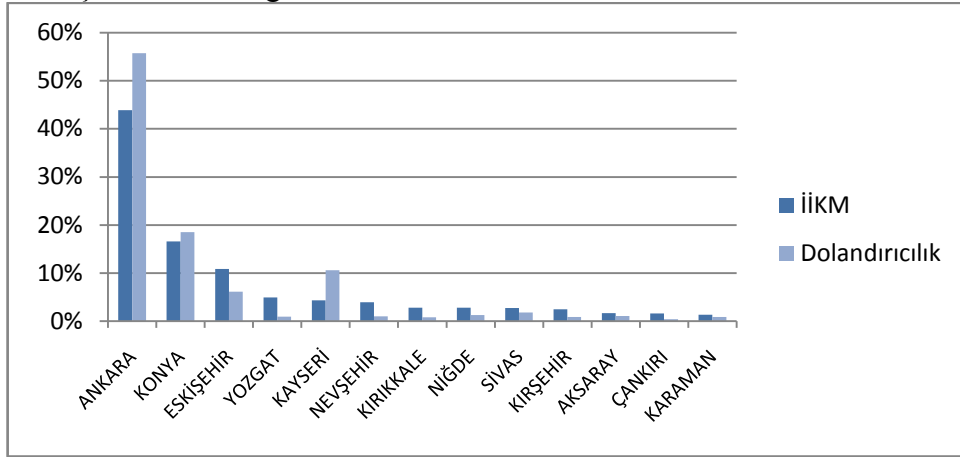
Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

Grafik 3.7’ye göre bölgenin her iki suç türünde de en yüksek orana sahip olan ili Gaziantep’in, Sosyo-Ekonomik gelişmişlik endeksi sıralamasında bölgenin en gelişmiş ili olduğu görülmektedir. Bölgede Doğu Anadolu Bölgesine benzer şekilde en düşük hükümlü oranına sahip olan Kilis ili gelişmişlik endeksi sıralamasında ise 2.sırada yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bölgede hükümlü oranı sıralaması ve gelişmişlik endeksi sıralamasında benzerlikler olduğu görülmektedir.

3.5. İÇ ANADOLU BÖLGESİ

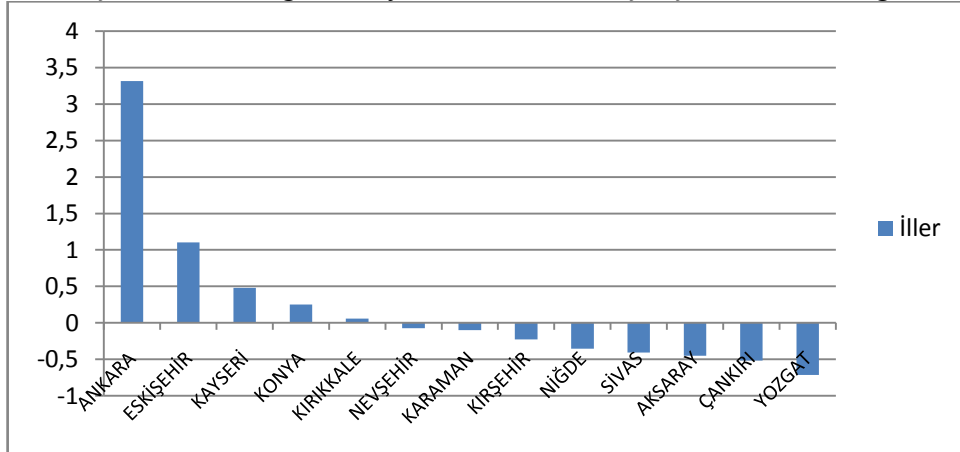
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından 3. sırada yer alan İç Anadolu Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKМ ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKМ suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 3.9. İç Anadolu Bölgesi İİKМ ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması



Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 3.8'de gösterilmiştir.

Grafik 3.10. İç Anadolu Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri



Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

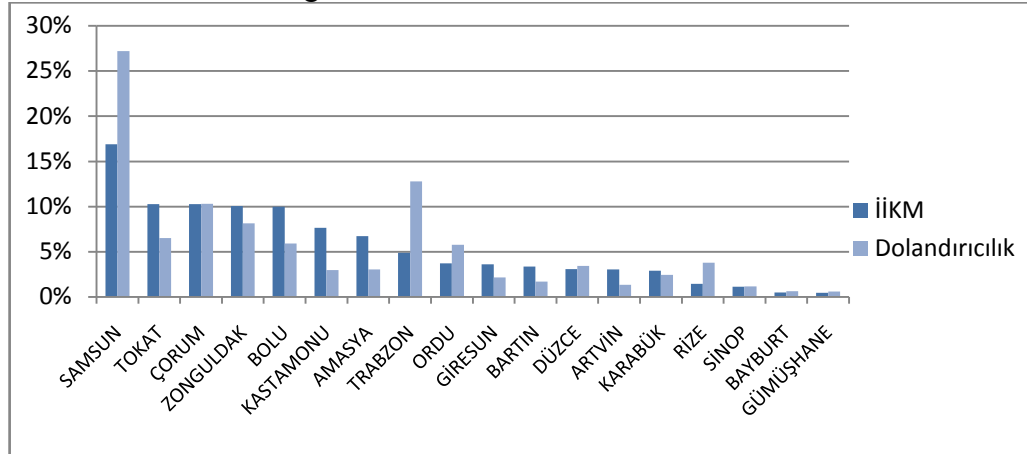
Grafik 3.9'a göre bölgenin en yüksek hükümlü oranına sahip 4 ili (kayseri ili İİKМ suçu 5. Sırada olmasına rağmen dolandırıcılık suçunda 3. Sırada yer almaktadır.)

sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi düzeylerine göre de il dört sırada yer aldıkları görülmektedir. Bölgenin diğer illerinin her iki grafikte sıralamanın farklı olmasına rağmen hem suç oranlarında hemde gelişmişlik endekslerinde benzerlik gösterdiği söylenebilir.

3.6. KARADENİZ BÖLGESİ

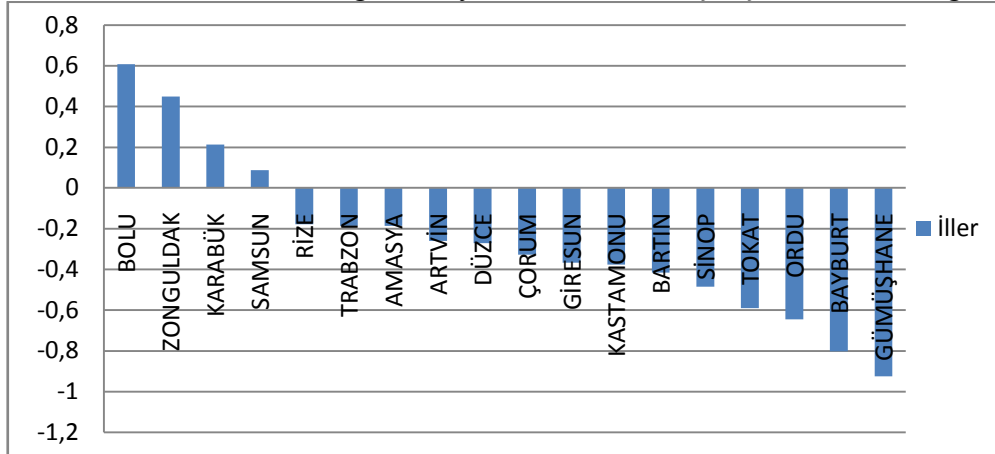
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından 5. sırada yer alan Karadeniz Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKİM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKİM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 3.11. Karadeniz Bölgesi İİKİM ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması



Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 3.12'de gösterilmiştir.

Grafik 3.12. Karadeniz Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri



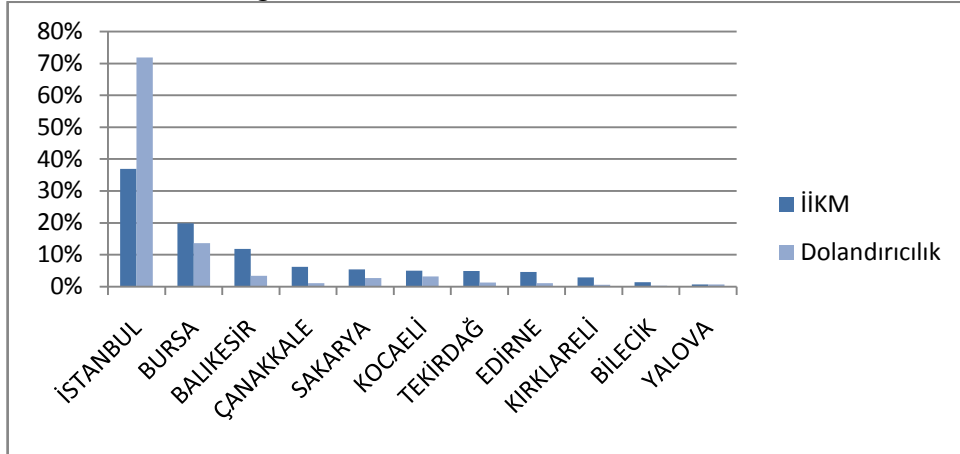
Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

Grafik 3.11'e göre Karadeniz Bölgesi her iki suç türü hükümlü dağılımında en yüksek orana sahip olan ilin Samsun olduğu görülmektedir. Bu durumun sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında farklı olduğu ve en gelişmiş ilin Bolu ili görülmektedir. Tokat ili ise sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında sonlarda yer alırken, hükümlü oranlarında 2. sırada yer alması dikkate değer bir durum olarak gözlemlenmektedir. Ayrıca bölgenin en az gelişmiş iki ili Bayburt ve Gümüşhane, hükümlü oranında da son iki sırada yer almıştır. Dikkat çeken bir başka husus ise suç türlerinden biri olan dolandırıcılıkta Trabzon ilinin yüksek bir orana sahip olmasıdır.

3.7. MARMARA BÖLGESİ

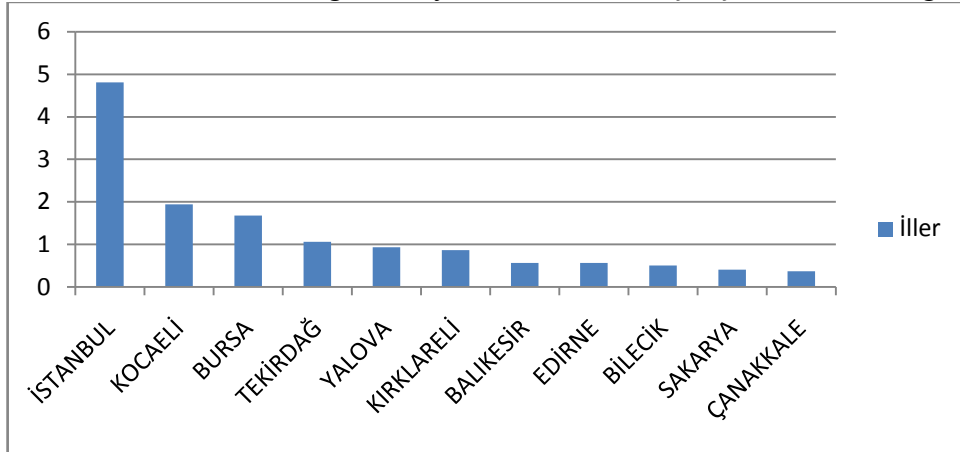
Sosyo-Ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından ülkemizin ilk sırasında yer alan Marmara Bölgesi'nin 1997-2007 yılları arasında İİKİM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin toplamı, İİKİM suçu baz alınarak en yüksek yüzdeden en küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (Dinçer ve diğ., 2003).

Grafik 3.13. Marmara Bölgesi İİKİ ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması



Bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksine göre en gelişmiş ilinden en az gelişmiş iline doğru olan sıralama Grafik 3.14’de gösterilmiştir.

Grafik 3.14. Marmara Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri



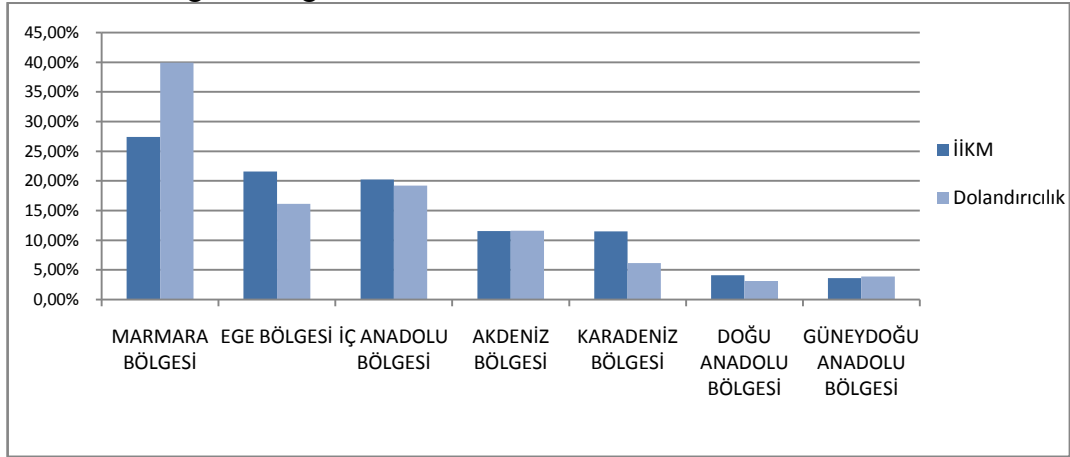
Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında bölgenin ilk sırasında yer alan İstanbul, özellikle dolandırıcılık suçu olmak üzere hükümlü oranında da ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bölgenin hükümlü oranı açısından ikinci sırasında yer alan Bursa ili, gelişmişlik sıralamasında 3. Sırada yer aldığı görülmektedir. Bölgenin diğer illeri ise birbirine benzer şekilde hükümlü oranına ve gelişmişlik düzeyine sahiptir.

3.8. COĞRAFİ BÖLGELER İLE TÜRKİYE DAĞILIMI

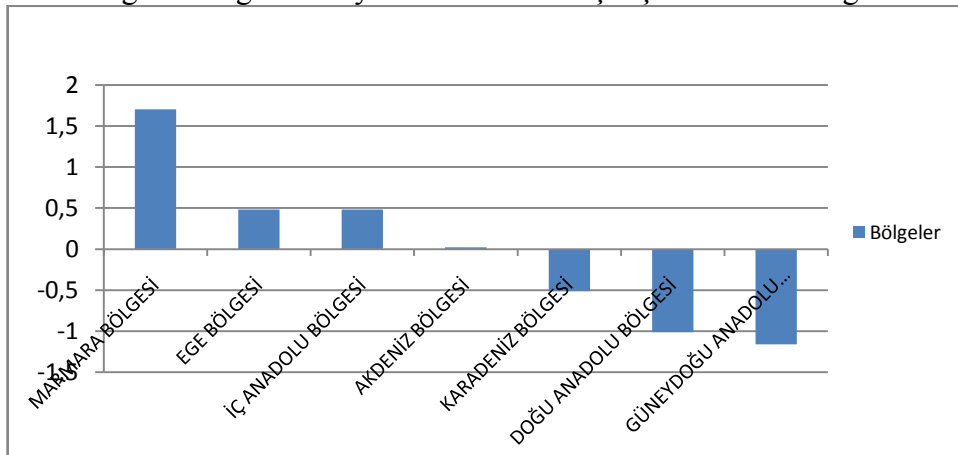
Ülkemizdeki yedi coğrafi bölgede bulunan illerin hükümlü oranları ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyleri önceki başlıklar altında incelenmiştir. Ancak Türkiye genelinde hükümlü oranları ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişki olup olmadığını daha açık bir şekilde ortaya koymak amacıyla bölgeler bazında hükümlü oranları ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerinin karşılaştırılması düşünülmüştür. Buna göre hükümlü oranlarının İİKМ suçu baz alınması suretiyle sıralaması yapılmış ve gelişmişlik endeksi sıralamasıyla karşılaştırılmıştır.

Grafik 3.15. Coğrafi Bölgeler İİKМ ve Dolandırıcılık Hükümlü Oranları Sıralaması



Bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksinde göre en gelişmiş bölgeden en az gelişmiş bölgesine doğru olan sıralama Grafik 3.16’de gösterilmiştir.

Grafik 3.16. Coğrafi Bölgeler Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Değerleri



Kaynak: Dinçer ve diğ., 2003

Grafik 3.14'e göre sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi açısından Marmara Bölgesi ülkemizin en gelişmiş bölgesidir. Grafik 3.15'e göre ise yine Marmara Bölgesi her iki suç türünde hükümlü oranı olarak ta ilk sırada yer almaktadır. Ülkemizin gelişmişlik endeksine göre en az gelişmiş bölgesi olan Doğu Anadolu Bölgesi benzer şekilde hükümlü oranında en düşük orana sahiptir. Her iki grafikte görüldüğü üzere hem sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi hemde hükümlü oranları sıralamasında bölgelerin birbirine benzer şekilde sıralandığı görülmektedir. Bu durumu özetlemek gerekirse, bölgelerin gelişmişlik düzeyi ile İİKM ve dolandırıcılık suçlarından oluşan ekonomik suçlar arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu söylenebilir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu kısmında, 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin, kişisel özellikleri ve bölgesel hükümlü dağılımlarının karşılaştırılması ve yorumlaması yapılmıştır.

Her iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin cinsiyetleri incelendiğinde, ilk sırada erkeklerin yer aldığı görülmüştür. Cinsiyet faktöründeki erkek üstünlüğüne rağmen kadın hükümlü sayısı 1997'den 2007'ye kadar çok yüksek oranda olmasa da bir artış göstermiştir. İİKM suçu hükümlerinin cinsiyetine göre; erkek hükümlülerin yaklaşık %96'luk bir orana sahip olduğu, kadın hükümlülerin ise yaklaşık %4'lük bir orana sahip olduğu görülmektedir. Dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerden erkek hükümlülerin yaklaşık %97'lük bir orana sahip olduğu, kadın hükümlülerin ise yaklaşık %3'lük bir orana sahip olduğu görülmektedir. Simon kadın suçluluğu ile ilgili olarak *“Kadınların iş gücü içindeki yerlerinin artışı, adı geçenlerin suç işleme fırsatlarını da artırmaktadır. Kadınlara açık olan suç işleme imkanları arttıkça, sapıcı davranışları ve işledikleri suç tipleri gittikçe erkeklere benzeyecektir.”* görüşünü dile getirmiştir. Kadınların ekonomik statüleri değiştikçe suç oranlarındaki artışı da süreceği görülmektedir (Dönmezer, 1994, s. 127). Yukarıda belirtilen bu iki suç türünden hükümlü oranlarının benzer olması ve erkek hükümlü oranının ezici bir üstünlüğe sahip olması, ülkemizde kadınların kamusal hayata, erkeklere nazaran çok daha az katıldığı bir işareti olabilir.

Çalışmaya konu olan iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin yaş grupları incelendiğinde İİKM suçundan hüküm giymiş kişilerin yaş dağılımında ilk sırayı 35-44 yaş grubu (%36) oluşturmaktadır. Dolandırıcılık suçunda ise 35-44 yaş grubu (%37) ilk sıradadır. Bu iki suç türünde de ikinci sırada yer alan yaş grubu, İİKM suçu hükümlüleri

25-34 yaş (%32), dolandırıcılık suçu hükümlüleri 25-34 yaş (%36) aralığındadır. Bu sonuçtan yola çıkarak her iki suç türünde de hüküm giyen kişilerin çoğunluğunun 25-44 yaş aralığında bulunduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, özellikle dolandırıcılık suçlarında, suç girişiminde bulunan kişilerin belirli bir yaşı üzerinde olması görüşünü destekler niteliktedir. Çünkü genç yaşlarda işlenen suçlardan bazıları, basit hırsızlıklar, silahlı soygun, araba hırsızlığı gibi suçlardır. Ancak yaş ilerledikçe, riski yüksek, getirisi az olan bu suçların işlenme oranı azalmakta, Buna karşılık, daha az riskli suçların oranı yükselmektedir (İçli,2004).

Çalışmaya konu olan İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin eğitim durumları incelendiğinde, her iki grupta da ilk sırada ilkokul mezunları yer almaktadır (İİKM %70, Dolandırıcılık %56). Her iki suçta da ikinci sırada lise ve dengi meslek okulu mezunları gelmektedir (İİKM %12, Dolandırıcılık %20). Her iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin, eğitim durumları bakımından olan bu benzerlik ilginçtir. Çünkü 2004-2007 yılları arasındaki meslek grubu dağılımında dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerde, kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler grubu %26'lık bir oran ile ilk sırada, işi olmayanlar ise %20'lik bir oran ile ikinci sıradadır. İİKM suçu hükümlüleri meslek gruplarında sıralama ise, işi olmayanlar %19, nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanları %16, kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler %15 şeklindedir. Hüküm giymiş kişiler arasındaki bu tezatlık dikkat çekmiş ve 2004-2007 yılları arasındaki eğitim durumları tekrar incelenmiştir. Ancak o yıllarda da İlkokul mezunları yine ilk sıradadır. Bu durum ya istatistiki bilgi eksikliği ya da Türkiye'de kanun yapıcı, üst düzey yönetici ve müdür olabilmek için ilk koşulun eğitim durumu olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

1997-2003 yılları meslek grupları ayırımına göre, İİKİM suçı meslek grubu dağılımında, ilk sırada tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar (%27), tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar (%24) ikinci sırada yer almaktadır. Dolandırıcılık suçı hükümlülerinin meslek grubu dağılımında ise ticaret ve satış personeli (%37), tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar (%26) ikinci sırada yer almaktadır.

2004-2007 yıllarında, meslek grupları arasında kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin, her iki suç türünde de yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Bu durum ekonomik suç işleme potansiyelinin toplumun her kesimine dağılmış olmasına rağmen Sunderland'ın (1940) beyaz yaka suçluluğu tezinin hala geçerliliğini koruduğunu ve belirli statü sahibi olan insanların mesleklerinin getirdiği koşul ve avantajları kullanarak, bulunduğu ekonomik şartları daha üst düzeye taşımak için suç işleyebileceğinin bir göstergesi olabilir.

Hükümlü oranının yüksekliği ile dikkat çeken bir diğer grubu işi olmayanlar oluşturmaktadır. İşsizlik bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığını azaltmaktadır. İşsizliğin bireye vermiş olduğu dışlanmışlık duygusu kişinin üzerinde kendine güvensizlik, duygusuzluk, şok ve benzeri şekillerde psikolojik olarak etkileyip kanuni olmayan yollara sürükleyebilir(Kızmaz, 2006). Bu durum sonucunda işi olmayanların yüzesel olarak ilk sıralarda yer alması, ailevi ve toplumsal baskı ile birlikte suç işlemeye meyilli olmanın doğal bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya konu olan iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin medeni durumları incelendiğinde; İİKİM suçü hüküm giyenlerin %85'i evli, %11 ise hiç evlenmemiştir. Dolandırıcılık suçü hükümlülerde de benzer sıralama vardır. Bu suçtan hükümlülerin %80'i evli, %15'i ise hiç evlenmemiştir. Yapılan araştırmalara göre evlilerin, diğer

medeni gruplara göre daha az suç işlediği, en çok suç işleyen medeni grubun ise boşanmışların işlediği görülmektedir (Dönmezer,1994, s. 263; Demirbaş, 2005,s.168). Ancak bu çalışmada diğer çalışmaların aksine, Türkiye’de 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giyenlerin çok yüksek bir oranının evli kişilerden oluştuğunu göstermektedir. Bu durum ise ekonomik suçları işlemede medeni durumun alışılmışın dışında evli kişilerden oluşabileceğinin de bir göstergesi olabilir.

İİKM ve dolandırıcılık suçlarından hüküm giymiş kişilerin, bölgesel olarak yapılan yatay ve dikey kesit veri analizleri karşılaştırıldığında Akdeniz Bölgesinde İİKM suçları ile mücadelede dikkat edilmesi gereken öncelikli il Antalya’dır. Bu ili takiben 1997, 2001 ve 2007 yıllarındaki dikey kesit veri analizlerine göre, hükümlü yüzdesi artış gösteren ve nüfus yüzdesini aşan Mersin ile Osmaniye illeri olarak görülmektedir. Dolandırıcılık suçundan hüküm giyen kişilerin %50 sinden fazlasının Antalya ve Adana illerinde suç işledikleri görülmektedir. Sonuç olarak nüfus ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından bölgenin en büyük üç ili, Adana, Antalya ve Mersin genel olarak bu iki suç türünde öncelikli iller olarak nitelendirilebilir.

Ege Bölgesinde İİKM suçunda ön plana çıkan il İzmir’dir. Bu ili takiben 1997, 2001 ve 2007 yıllarında hükümlü yüzdesi, nüfus yüzdesini aşan Afyon, Denizli ve Manisa illeri de dikkat çekmektedir. Dolandırıcılık suçundan hüküm giyen kişilerin yaklaşık %65’i İzmir ilinde olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması bakımından bölgenin en gelişmiş ili izmir’dir. Bu suç türünden hüküm giyenlerin en fazla olduğu ikinci il ise Denizli’dir. Bölgenin nüfus ve Sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından en büyük ili İzmir, bu iki suç türü bakımından da yüksek hükümlü sayısına sahiptir. Seri boyunca İzmir ili İİKM suçu açısından ortalama %30-35 seviyede seyretmekteyken, Dolandırıcılık suçu hükümlüleri açısından %50

seviyesinin üstünde seyretmesi, bu ilde dolandırıcılık suçunun her yıl artış gösterdiğinin bir göstergesi olabilir.

Doğu Anadolu bölgesinde İİKM suçunda ilk sıralarda Erzurum, Elazığ ve Malatya illeri gelmektedir. Bunun yanında hükümlü oranı artış gösteren ve dikkat edilmesi gereken dördüncü ilin erzincan olduğu söylenebilir. Dolandırıcılık suçunda da benzer şekilde Erzurum, Elazığ ve Malatya illeri ilk sıralardadır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından Elazığ ve Malatya illeri ilk iki sırada yer aldığı hususunu göz önünde bulundurulursa, bölgedeki bu illerin hem nüfus yoğunluğu hemde gelişmişlik bakımından bölgede ilk sıralarda yer almaları hükümlü artışının nedeni olabilir.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde her iki suç türünde de Şanlıurfa ve Gaziantep illeri dikkat çekmektedir. Bu illerin her iki suç türünde ön plana çıkması, bölgenin sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından önde gelen illeri olmaları, bu durumun nedeni olabilir.

İç Anadolu Bölgesinde, İİKM suçu hükümlüleri bakımında Ankara, Konya ve Eskişehir iller ilk sırada yer almaktadır. Dolandırıcılık suçunda ise önem arz eden öncelikli iller Ankara, Konya ve Kayseri'dir. Bölgenin dikkat çeken ili Kayseri'dir. Bu ilde İcra iflas kanununa muhalefet suçundan hüküm giyen kişilerin bölgeye göre oranı düşükken, dolandırıcılık suçundan hüküm giyme oranında Konya'dan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Gelişmişlik düzeyi açısından da bölgenin ilk sıralarında bu illerin yer alması, gelişmişlik düzeyi ve suç ilişkisinin doğru orantısını ortaya koymaktadır.

Karadeniz Bölgesinde, İİKM suçu yatay kesit veri analizi açısından dalgalanmaların diğer bölgelere nazaran daha fazla olduğu görülmektedir. 2007 yılında yapılan son dikey kesit veri analizinde ise bölgede bulunan dokuz ilin hükümlü oranı, nüfus oranından yüksek düzeyde bulunmaktadır. Bu iller Amasya, Bayburt, Bolu,

Çorum, Düzce, Karabük, Kastamonu, Tokat ve Zonguldak'tır. Ayrıca önceki yıllara göre hükümlü oranı düşük olan Kastamonu ve Zonguldak illeri, hükümlü oranı olarak artış göstermesi alınacak dikkat çekicidir. Dolandırıcılık suçu hükümlülerinde yapılan dikey kesit veri analizlerinde en yüksek hükümlü oranına sahip ili Samsun'dur. Son analiz olan 2007 yılı dikey kesit veri analizinde dikkat çeken iller ise Amasya, Bolu, Düzce ve Trabzon olarak görülmektedir. Bölge sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından incelendiğinde, her iki suç türüne göre farklı gelişmişlik düzeyi sıralamasına sahip olduğu görülmektedir.

Marmara Bölgesi için yapılan İİKM hükümlüleri yatay kesit veri analizinde, İstanbul, Balıkesir ve Bursa illerinin dalgalanmaları, bölgenin diğer illerine göre daha yüksek düzeyde seyretmektedir. Bölgenin küçük illerinin genelinde hükümlü oranlarının, nüfus oranlarından daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Bölgenin en büyük ili olan İstanbul'un hükümlü oranı açısından da bölgenin yaklaşık olarak %40'ını oluşturduğu görülmektedir. Bu durum dikkati bu ile çekmiş olsada, diğer illerin hükümlü oranlarındaki artış gözönünde bulundurulmalıdır. Dolandırıcılık suçundan hüküm giyenler açısından bölgenin en yüksek oranı İstanbul'dur. Bölgenin son dikey kesit veri analizinde açıkça görülmektedir ki adı geçen il, bölgenin yaklaşık %75'lik bir hükümlü oranına sahiptir. İstanbul ilinin hem bölgenin hemde Türkiye'nin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından en gelişmiş ili olması, bu oranın garipsenmeyecek bir düzeyde olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ

Sonuç olarak her iki suç türünde; erkek, 25-44 yaş arası, İlkokul mezunu ve evli kişilerin bu tür suçları işlemede büyük bir orana sahip olduğu söylenebilir. Hükümlülerin mesleki durumu TUIK'in 2003 yılında hükümlü meslek türlerini değiştirmesi nedeniyle farklılık göstermektedir. 1997-2003 yıllarında İİKM suçu hükümlüleri meslek grubu dağılımında, ilk sırada tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar yer alırken, Dolandırıcılık suçu hükümlülerinin meslek grubu dağılımında ise ticaret ve satış personeli yer almaktadır. 2004-2007 yıllarında, meslek grupları arasında kanun yapımcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin, her iki suç türünde de yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir.

Yatay kesit veri analizi sonuçlarına göre, Türkiye İİKM ve Dolandırıcılık suçu bakımından coğrafi bölgeler bazında incelendiğinde; her iki yatay kesit veri analizinde, ülkenin nüfus açısından en büyük bölgesi olan Marmara Bölgesi, iki suç türünde de diğer bölgelere nazaran en yüksek seviyede bulunduğu görülmüştür. Benzer şekilde Türkiye'nin nüfus açısından en küçük bölgeleri olan Doğu Anadolu ile Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nin, her iki suç türünde de birbirine yakın seviyelerde seyrettiği görülmektedir. İcra iflas Kanununa Muhalefet hükümlüleri bakımından İç Anadolu ile Ege, benzer şekilde Akdeniz ile Karadeniz Bölgeleri birbirlerine yakın seviyelerde hareket ettikleri görülmektedir. Dolandırıcılık suçunda ise bu dört bölge hükümlülerin yakın seviyelerde hareket ettikleri görülmektedir.

Her iki suç türünde yapılan dikey kesit veri analizleri incelendiğinde;

- 1997 yılında İİKM suçundan en çok Marmara bölgesinde hüküm giyilmiştir. Bu bölgeyi takiben az bir farkla Ege Bölgesi ikinci sırada gelmektedir. Aynı yılda

Dolandırıcılık suçunda ise Marmara Bölgesi (%40), diğer bölgelere nazaran yüksek bir oran izlediği görülmektedir. Her iki suç türünden de Hükümlü oranı, nüfus oranını geçen bölgeler Ege ve İç Anadolu Bölgeleridir.

- Türkiye'nin en büyük krizlerinden birini yaşadığı 2001 yılında, İç Anadolu Bölgesi'nin durumu dikkat çekicidir. Bu bölge her iki suç türünde de Türkiye genelinde Marmara Bölgesinden sonra ikinci sırada yer almakta ve genel toplamın yaklaşık %25'ine tekamül eden bir hükümlü oranına sahiptir. Aynı yılda İİKM hükümlü oranları, Ege ve İç Anadolu Bölgelerinde Nüfus oranlarını aşmıştır. Dolandırıcılık suçunda ise bu oranı aşan bölgeler Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgeleridir.
- 2007 yılında, ise İİKM suçu hükümlü oranlarında Ege ve Karadeniz Bölgeleri dikkat çekicidir. Bu bölgelerde hükümlü oranı nüfus oranının üstünde olup aynı zamanda önceki yıllara nazaran artış göstermiştir. Dolandırıcılık suçunda ise Türkiye genelinin yaklaşık %40 Marmara Bölgesi'nde işlediği suç nedeniyle hüküm giymiştir. Bu bölgenin ardından yaklaşık %20'lik bir oranla Ege Bölgesi yer almaktadır.

Her iki suç türünde de Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri hükümlü oranları düşük seyretmektedir ve bu bölgelerden batıya doğru gidildikçe hükümlü oranlarının arttığı görülmektedir.

Bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre incelendiğinde, bazı bölge illerinde gelişmişlik düzeyi ile hükümlü oranları sıralamasında farklılık gözlenmiş olsa da, genel olarak sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi bakımından öne çıkan illerin bu iki suç türünden hükümlü oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde bölgeler genelinde, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ile hükümlü oranları sıralaması

Özellikle İİKİM suçunda büyük benzerlik oluşturduğu görülmektedir. Sonuç olarak bölgesel anlamda sosyo-ekonomik gelişmişlik ve hükümlü, dolayısıyla suç ilişkisinin doğru orantılı olduğunun bir göstergesi olabilir.

KAYNAKÇA

- Adaman, F., Çarkođlu, A. ve Őenatalar, B. (2001). *Hanehalkı Güzünden Türkiye'de Yolsuzluğun nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Öneriler*, İstanbul:TESEV Yayınları
- Akbulut, İ. (2000). Osmanlı Devletinde Adalet Düzeni. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , s. 219-256.
- Alinge, C. (1955). Mođol Kanunları. (Ç. Üçok, Dü.) *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* , s. 285-297.
- Altun, Ő. (2004). *Rüşvet'ten ÖzelleŐtirme'ye Yolsuzluğun 100 Yıllık Tarihi*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Aydın, S. ve Yılmaz, Y. (2007). *Yolsuzluk ve Mali Suçlar*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aykin, H. (2007, Mayıs). Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar* , s. 33-40.
- Bahadır, O. (2010, Ocak). Osmanlı Devlet Geleneğinde Adaletnameler. *Adalet Dergisi* (36).
- Cem, İ. (1999). *Türkiye'de Geri KalmıŐlığın Tarihi*. İstanbul: Can Yayınları.
- Çelen, M. (2007). *YOLZSUZLUK EKONOMİSİ Kamusal Bir Kötülük olarak Yolsuzluğun Ekonomik Analizi*. İstanbul: İSMMMMO.
- Dursun, H. (2005). Ekonomik Suçlar ve Türkiye'deki Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkileri. *TBB Dergisi* (58), s. 215-245.
- Dinçer B. ve Özaslan M. & Kavasoglu T. (2003) *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. DPT

- Ekinci, M. ve Esen, S. (2005). *Anlatımlı ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ergül, E. (2004). Yolsuzlukla Mücadelenin Karapara Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler. *Gümrük Dünyası Dergisi* .
- Erman, S. (1992). *Ticari Ceza Hukuku*. İstanbul: İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi.
- Genç, M. (2002). *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gökovalı, U. ve Bozkurt, K. (2006, Güz). Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakkı (FSMH) olarak Patentler:Dünya ve Türkiye Açısından Tarihsel Bir Bakış. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* .
- Guryeвиç, A. (1995). *Ortaçağ Avrupasında Birey*. (İ. İgan, & Z. Ülgen, Çev.) İstanbul: AFA Yayıncılık.
- Gündüz, O. (2009). Avrupa Konseyi Dökümanı: Ekonomik Suçun Avrupa'yı Tehdidi-2 (Karar 7971-1997). Y. Ünver içinde, *Malvarlığına Karşı Suçlar ve Ekonomik Suçluluk* (s. 249-287). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güner, S. (2003). *Organize Suç Örgütleri, Kara Para ve Aklanması*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Güvel, E. A. (2005). Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçlar. *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu* (s. 27-34). Ankara: TOBB.
- Hatipoğlu, M. ve Parlar, A. (2005). *Özel Ceza Yasaları uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar*. Ankara: Turhan Kitapevi.

- Helvaciođlu, A. D., Eraslan, i. H., ve Bulu, M. (2004). Dijitalleşen Dünyada Fikri Mülkiyet Haklarının (FHM) Ülkeler Açısından Küresel Rekabet Avantajı Oluşturmadaki Yeri. 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi* (s. 485-493). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi İİBF.
- İçli, T. G. (2004). *Kriminoloji*. Ankara: Martı Kitap ve yayınevi.
- İnalçık, H. (2005). *Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet*. İstanbul: Eren yayıncılık.
- İncelioğlu, A. A. (2006). Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- İTO (2001). *Türkiye'de yolsuzluğun sosyo-ekonomik nedenleri ve çözüm önerileri* İstanbul: İstanbul Ticaret Odası,
- Kahya, Y., ve Özerkmen, N. (2007). *Bir Gulyabani: "Organize Suç Örgütleri" (Mafya)*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Kazgan, H. (2006). *Galata Bankerleri*. Ankara: ORİON Yayınevi.
- Keleş, E. (2005). Tanzimat Dönemi'nde Rüşvetin Önlenmesi için Yapılan Düzenlemeler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Cođrafya fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi* , 24 (38), s. 259-280.
- Kızmaz, Z. (2006). Suçun Önemli Belirleyenleri olarak İktisadi Etkenler:İşsizlik Suç ilişkisine Sosyolojik Bir Bakış. *Polis Bilimleri Dergisi* , 8 (1).
- Küçükince, A. (2007). *Rüşvet Suçu*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Konuralp, C.S., (2006). İcra ve İflas Hukuku'nda İhtiyati Tedbirler, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Mahmutoğlu, F. S. (2003). *Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Masak. . *Mali Suçlar Arştırma Kurulu*. Şubat 14, 2010 tarihinde

http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/uluslararası_mucadele.htm

adresinden alındı

Mavral, Ü. (2001). *Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları*.

Ankara: Şafak Matbaacılık.

Mumcu, A. (1969). *Osmanlı Devletinde Rüşvet: (Özellikle Adli Rüşvet)*. Ankara:

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Mutlu, K. (2008). Karapara Ekonomisinin Sosyolojik Temelleri. S. Aydın içinde,

Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı (s. 293-338). Ankara: Adalet

Yayınevi.

Mutluer, M. K. (2008). *Vergi Genel Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi

Yayınları.

Öcal, N. (2008). *Neo-Liberal Brikim Modelinde Yolsuzluk Ekonomisi:Türkiye Örneği*.

Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi.

Özbaşaran, M. H. (2003, Temmuz-Aralık). Yolsuzluk ve Bu Alanda Mücadele Eden

Uluslararası Örgütler ve Birimler. *Sayıştay Dergisi* , s. 17-33.

Özçelik, Ö. ve Tuncer, G. (2007, Haziran). Atatürk Dönemi Ekonomi Politikaları. *Afyon*

Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , s. 253-266.

Özel, M. (1994). *Birey, Burjuva ve Zengin*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Özsemerci, K. (2003). *Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve*

Çözüm Önerileri. Ankara: Sayıştay.

- Öztürk, S., & Özyakışır, D. (2005, Ekim). Türkiye Ekonomisinde 1980 Sonrası Yaşanan Yapısal Dönüşümlerin GSMH, Dış Ticaret ve Dış Borçlar Bağlamında Teorik Bir Değerlendirmesi. *Mevzuat Dergisi* .
- Piragoff, D. (2006). Criminal Misuse and Falsification of Identity – Identity Theft as a Precursor to Other Crime. *Measures To Combat Economic Crime, Including Money-Laundering* (s. 133-136). Bangkok: UNAFEI-Swedish National Economic Crimes Bureau.
- Soyak, A. (2005). Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları: Tanımı, Tarihsel Gelişimi Ve GOÜ'ler Açısından Önemi. *Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi* , s. 11-30.
- Sutherland, E. H. (1940, February). White Collar Criminality. *American Sociological Review* .
- Şaan, A. (2008). *Türkiye'de Vergi Kaçakçılığının Önlenmesinde Vergi Denetimi* . Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Şahin, C. (2005). Yeni Türk Ceza Kanunu'ndaki Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar. *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu* (s. 66-73). Ankara: TOBB.
- Şimşek, E. (2007). *Türk Vergi Siteminde Vergi Kaçakçılığı Suçu*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye ABD Yüksek Lisans Tezi.
- Tabakoğlu, A. (2005). *Türk İktisat Tarihi*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Tannenbaum, D., & Schultz, D. (2006). *Siyasi Düşünce tarihi Filozoflar ve Fikirleri*. (F. Demirci, Çev.) Ankara: Adres Yayınları.
- Taş, S. (2006, Haziran). Fikri ve Sınai Mülkiyet Alanındaki Sorunlar, Gelişmeler ve Türkiye-AB İlişkileri Açısından Bir Değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi* , s. 80-95.

TEPAV. (2006). *Bir Olgu Olarak Yolsuzluk:Nedenler, Etkiler Ve Çözüm Önerileri*.

Ankara: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.

Tiryaki, G. (2004, Ocak-Şubat). Ekonomik Suçlar, Bankacılık Suçları ve Bu Tür

Suçlarla Mücadele Stratejisi. *Active Dergisi* .

Tiryaki, T. ve Gürsoy, T. (2004, Ekim-Aralık). Ekonomik Suç Kavramı ve Sigortacılık

Suçlarının Bu Açından Değerlendirilmesi. *Sayıştay Dergisi* , s. 53-69.

Toprak, Z. (2008). Osmanlı'nın Son Döneminde İstanbul Sokaklarında

Marjinaler:Hırsızlar, Yankesiciler, Dolandırıcılar. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (38), s. 275-279.

Toraman, C., Abdioğlu, H., & İşgüden, B. (2009). Aklama Suçunun Önlenmesine

Yönelik Çabalar: Adli Muhasebecilik Mesleği ve Uygulamaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* , s. 17-55.

Tulum, İ. (2006). Bilişim Suçları ile Mücadele. 54-55. Süleyman Demirel Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ABD.

Özsoylu, A. F. (1998); *2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına*

Yaklaşımlar: Suç Ekonomisi (İstanbul: TÜGİAD, 1998).

Uzunçarşılı, İ.H. (1988) Osmanlı Devletinin merkez ve bahriye teşkilatı. Ankara, TTK

Üzeltürk, H. (2005). Ekonomik Suçlar ve Vergiler. *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu*

(s. 208-231). Ankara: TOBB.

Yazıcı, A. (2008). Yeni Karapara Aklama Yöntemleri olarak Akıllı Kartlar ve İnternet.

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 8 (2), s. 153-168.

Yücel, İ. H. (1997). *Bilim-Teknoloji Politikaları ve 21. Yüzyılın Toplumunu*. Ankara:

Sosyal Sek. ve Koor. Genel Mdr. Araştırma Dairesi.

